

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Α. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ
Τακτικού καθηγητού τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΤΑΞΙΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΕΓΚΡΙΣΕΙ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Αριθμ. ἐγκρίσεως 20/
Τιμήται μετὰ τοῦ βιβλιοσήμου
Δραχ. 1,25
Ἐκδοτικὸν ἔτος 1919

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΡΗ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙ
46—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—ΜΕΓΑΡΟΝ ΑΡΕΑΚΕΙΟΥ
1919

460

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Α. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

Τακτικού καθηγητού τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ.

1,25

Αρ. Εισ. 17693

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ

ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΤΑΞΙΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΕΓΚΡΙΣΕΙ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Δραχ. μ. ἐγκρίσεως 298
Τυπεται μετὰ τοῦ βιβλιοστίμου
Δραχ. 1,25
Ἄδελφ. βιβλιοστίμου λιστ. 25

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

46—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—ΜΕΓΑΡΟΝ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ

1919

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγρα-
φέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ ἐκδότου.

Ν. Σ. Παπαγιαννίδου

ΤΥΠΟΙΣ "ΑΥΓΗΣ", ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Α. ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ Ἅγια Γραφή ὀνομάζονται τὰ θεόπνευστα βιβλία, τὰ ὁποῖα περιέχουσιν ὅσα ὁ Θεὸς ἐφανερώσεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῶν Πατριαρχῶν, τοῦ Μωϋσέως, τῶν Προφητῶν, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων.

Ἡ Ἅγια Γραφή διαιρεῖται εἰς **Παλαιὰν Διαθήκην (Π. Δ.)** καὶ εἰς **Κατὴν Διαθήκην (Κ. Δ.)**.

Ἡ Π. Δ. περιέχει ὅσα ὁ Θεὸς ἐφανερώσεν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας διὰ τῶν Πατριαρχῶν, τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν Προφητῶν. Ἡ Κ. Δ. περιέχει ὅσα ὁ Θεὸς ἐφανερώσεν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων.

Διαθήκη ὀνομάζεται ἡ συμφωνία μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ μὲν Θεὸς ὑπόσχεται σωτηρίαν εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι φυλάττουσι τὰς ἐντολάς του, οἱ δὲ ἄνθρωποι ὑπόσχονται νὰ τηρῶσι τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἡ μὲν Π. Δ. εἶναι ἡ παλαιὰ συμφωνία, ἡ ὁποία ἔγινε μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἡ δὲ Κ. Δ. εἶναι ἡ νέα συμφωνία, ἡ ὁποία ἔγινε μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

Ὅλα σχεδὸν τὰ βιβλία τῆς Π. Δ. ἐγράφησαν εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν. Μετεφράσθησαν δὲ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσ-

σαν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τὸν Γ' καὶ Β' αἰῶνα π. Χ. ὑπὸ Ἑλλη-
ληνιστῶν Ἰουδαίων. Ἡ μετάφρασις δὲ αὕτη ὀνομάζεται **μετά-**
φρασις τῶν Ο' (ἑβδομήκοντα, διότι κατὰ τὴν παράδοσιν
ἔγινεν ὑπὸ ἑβδομήκοντα δύο ἀνδρῶν ἢ, διὰ τὰ μεταχειρισθῶμεν
στρογγύλον ἀριθμόν, ὑπὸ ἑβδομήκοντα).

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΤΜΗΜΑ Α'

Η ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

§ 1. Ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου.

(Γεν. α', β')

Ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον ἐκ τοῦ μηδενὸς διὰ μό-
νου τοῦ λόγου του εἰς ἕξ ἡμέρας. Τὴν πρώτην ἡμέραν ἐδημιούρ-
γησε τὸ φῶς. Τὴν δευτέραν τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ. Τὴν τρί-
την τὰ φυτὰ, ἀφοῦ πρῶτον ἐχώρισε τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῆς ξη-
ρᾶς. Τὴν τετάρτην τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας.
Τὴν πέμπτην τὰ ὑδροβία ζῶα καὶ τὰ πτηνά. Τὴν ἕκτην τὰ λοι-
πὰ ζῶα καὶ τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον ὠνόμασεν Ἀδὰμ.¹

Ὁ ἄνθρωπος συνίσταται ἐκ σώματος ὀλικοῦ καὶ ἐκ ψυχῆς ἢ
πνεύματος αἰθλοῦ καὶ λογικοῦ. Καὶ τὸ μὲν σῶμα τοῦ ἀνθρώπου
ἐπλασεν ὁ Θεὸς λαβὼν χοῦν ἐκ τῆς γῆς, τὴν δὲ ψυχὴν μετέδω-
κεν ἐμφυσήσας εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου πνοὴν ζωῆς. Ἐκ
μιας δὲ τῶν πλευρῶν τοῦ Ἀδὰμ ἐπλασεν ὁ Θεὸς τὴν βοηθὸν

¹ Εἶναι λέξις Ἑβραϊκὴ καὶ σημαίνει ἄνθρωπον.

αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν ὁ Ἄδὰμ ὠνόμασεν Εὐᾶν¹. Ὁ Θεὸς ἠύλόγησε τὸν Ἄδὰμ καὶ τὴν Εὐᾶν διὰ τῶν ἐξῆς λόγων· «Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς». Ὁ Θεὸς ἀνεπαύθη ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων του τὴν ἐβδόμην ἡμέραν, τὴν ὁποίαν ἠύλόγησε καὶ ἡγίασεν.

«Αὐτὸς εἶπε καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν» (Ψαλμ. λβ' 9).

§ 2. Ἡ πτώσις τῶν πρωτοπλάστων.

(Γεν. γ', δ^ο)

Ὁ Θεὸς ἔπλασε τὴν ψυχὴν ἢ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ. Ἔδωκε δηλ. εἰς τὸν ἄνθρωπον εὐθὺν νοῦν, ἀγαθὴν θέλησιν καὶ ὑγιᾶ συνειδησιν, προσέτι δὲ κατέστησεν αὐτὸν πνευματικῶς καὶ σωματικῶς ἀθάνατον καὶ τέλειον κύριον τῶν ἐπιγείων κτισμάτων. Ἀλλὰ συνάμα ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐλεύθερον. Ὡστε ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐξηριτάτο ἢ νὰ μένη σταθερὸς εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ νὰ προκόπη ἢ νὰ παρεκτραπή εἰς τὸ κακόν. Ἴνα δὲ δυναθῇ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποδείξῃ τὴν ὑπακοήν του εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἔπρεπε νὰ δοκιμασθῇ. Δοκιμασία τοῦ ἀνθρώπου ἦτο ἡ ἀκόλουθος ἐντολή, τὴν ὁποίαν ἔλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Θεὸς ἐφύτευσε παράδεισον (δηλ. κήπον) εἰς τὴν Ἐδέμ (τοῦ ἁγίου εἰς τὴν Ἀρμενίαν) καὶ ἔθεσεν ἐντὸς αὐτοῦ τὸν Ἄδὰμ καὶ τὴν Εὐᾶν, ἵνα καλλιεργῶσι τὸν κήπον. Ἔδωκε δὲ εἰς τοὺς πρωτοπλάστους τὴν ἐντολήν νὰ τρώωσιν ἀπὸ τῶν καρπῶν ἕλων τῶν δένδρων τοῦ κήπου, μόνον δὲ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ νὰ μὴ φάγωσι· διότι κατὰ τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ φάγωσιν ἀπ' αὐτοῦ, θὰ ἀποθάνωσιν.

¹ Εἶναι λέξις Ἑβραϊκὴ καὶ σημαίνει ζωὴν, διότι ἡ Εὐᾶ ἔγινε μήτηρ ὅλων τῶν ζώντων.

Ὁ διάβολος, φθονήσας τὸν ἄνθρωπον, ἔλαβε μορφὴν ὄφως καὶ εἶπε πρὸς τὴν γυναῖκα, ὡς ἀσθενεστέραν, ὅτι ὁ Θεὸς ἐκ φθόνου ἀπηγόρευσεν εἰς αὐτοὺς νὰ φάγωσιν ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ καὶ ὅτι, ἂν φάγωσιν ἀπ' αὐτοῦ, ἔχει μόνον δὲν θά ἀποθάνωσιν, ἀλλὰ θά εἶναι ὡς ὁ Θεὸς γνωρίζοντες τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν. Οἱ σατανικοὶ οὗτοι λόγοι πείθουσι τὴν γυναῖκα νὰ φάγη ἀπὸ τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ καὶ νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἄνδρα τῆς, ὁ ὁποῖος ἔφαγε καὶ αὐτός. Τοιοῦτοτρόπως οἱ πρωτόπλαστοι παρέδωκαν τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ καὶ ἡμάρτησαν. Ἀντὶ δὲ νὰ συναισθανθῶσι τὸ ἀμάρτημά των καὶ νὰ μετανοήσωσιν εἰλικρινῶς καὶ νὰ ζητήσωσι συγχώρησιν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἠρωτήθησαν ὑπ' αὐτοῦ περὶ τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς, ἐπέρριψαν τὴν εὐθύνην, ὁ μὲν Ἀδὰμ εἰς τὴν γυναῖκα, ἡ δὲ γυνὴ εἰς τὸν ὄφιν. Τότε ὁ Θεὸς κατηράσθη καὶ τοὺς πρωτοπλάστους καὶ τὸν ὄφιν. Πρὸς τὸν ὄφιν εἶπε ταῦτα: «Ἐξ ὅλων τῶν ζώων σὺ μόνος νὰ εἶσαι ἐπικατάρτος· νὰ ἔρπυξαι καὶ νὰ τρώγῃς χοῦν ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου». Πρὸς τὸν διάβολον, ὁ ὁποῖος ἔλαβε μορφὴν ὄφως, εἶπε τὰ ἑξῆς: «Ἐχθραν θά θέσω μεταξὺ σοῦ καὶ τῆς γυναικὸς καὶ μεταξὺ τοῦ σπέρματός σου καὶ τοῦ σπέρματος αὐτῆς²· αὐτὸ³ θά συντρίψῃ τὴν κεφαλὴν σου⁴ καὶ σὺ θά συντρίψῃς τὴν πτέρναν αὐτοῦ⁵». Πρὸς τὴν γυναῖκα εἶπε τὰ ἀκόλουθα: «Μὲ πόνους νὰ γενῶς καὶ νὰ εἶσαι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνδρός σου». Πρὸς τὸν ἄνδρα εἶπε τὰ ἐπόμενα: «Ἐπικατάρτος νὰ εἶναι ἡ γῆ ἕνεκα τῆς ἁμαρτίας σου· ἐν ἰδρώτι τοῦ προσώπου σου νὰ τρώγῃς τὸν ἄρτον σου,

¹ Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ *πρωτευαγγέλιον*, ἡ πρώτη δηλ. χαρμόσυνος ἀγγελία περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς Σωτῆρος τοῦ κόσμου.

² Δηλ. τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

³ Δηλ. τὸ σπέρμα τῆς γυναικὸς, ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

⁴ Δηλ. θά ἀπολυτρώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα ἐκ τῆς ἐξουσίας σου.

⁵ Δηλ. θά παρακινήσῃ τοὺς Ἰουδαίους νὰ σταυρώσωσιν αὐτόν.

ἕως οὐ ἐπιστρέψῃς εἰς τὴν γῆν, ἐκ τῆς ἐποίας ἐλήφθης ¹. διότι γῆ εἶσαι καὶ εἰς γῆν θὰ ἐπιστρέψῃς».

✕ Μετὰ ταῦτα ὁ Θεὸς ἐξεδίωξε τοὺς πρωτοπλάστους ἐκ τοῦ παραδείσου.

Ἔνεκα τῆς ἁμαρτίας ὁ νοῦς τῶν πρωτοπλάστων ἐσκοτίσθη, ἢ θέλησίς των ἐξησθένησε· τὰ ἀποτελέσματα δὲ ταῦτα τῆς ἁμαρτίας τῶν πρωτοπλάστων μετεδόθησαν ὡς κληρονομικὸν μόλυσμα εἰς τὰ τέκνα των καὶ δι' αὐτῶν εἰς τοὺς ἀπογόνους των.

Οἱ πρωτόπλαστοι ἀπέκτησαν δύο υἱούς, τὸν Κάιν καὶ τὸν Ἄβελ. Ὁ Κάιν, ὁ πρεσβύτερος, ἐγίνε γεωργός· ὁ Ἄβελ, ὁ νεώτερος, ἐγίνε ποιμῆν. Ἡμέραν τινὰ προσέφεραν θυσίαν εἰς τὸν Θεόν. Ὁ Θεὸς τὴν μὲν θυσίαν τοῦ εὐσεβοῦς Ἄβελ ἐδέχθη, τὴν δὲ θυσίαν τοῦ ἀσεβοῦς Κάιν δὲν ἐδέχθη. Διὰ τοῦτο ἐφθόνησεν ὁ Κάιν τὸν ἀδελφόν του καὶ τὸν ἐφόνευσεν. Ἄντι δὲ ὁ ἀποτρόπαιος ἀδελφὸς νὰ αισθανθῇ τὸ ἐγκλημά του καὶ νὰ μετανοήσῃ εἰλικρινῶς καὶ νὰ ζητήσῃ συγχώρησιν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ψεύδεται ἀθάδῳ εἰς τὸν Θεόν. Ὅτι ὁ Θεὸς ἠρώτησεν αὐτόν· «Ποῦ εἶναι ὁ Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου ;», ὁ Κάιν ἀπεκρίθη· «Δὲν γνωρίζω. Μήπως ἐγώ εἰμαι φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μου ;». Τότε ὁ Θεὸς εἶπε· «Τί ἔκαμες ; Τὸ αἷμα τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρὸς ἐμὲ ἐκ τῆς γῆς. Ἐπικατάρατος νὰ εἶναι ἡ γῆ, ἢ ὅποια ἐπτε τὸ αἷμα τοῦ ἀδελφοῦ σου. Ὅταν ἐργάζῃσαι τὴν γῆν, δὲν θὰ σοῦ δίδῃ καρπὸν. Πλάνης καὶ φυγὰς θὰ εἶσαι ἐπὶ τῆς γῆς».

Μετὰ τὸν φόνον τοῦ Ἄβελ ὁ Ἀδὰμ ἐγέννησε τὸν Σήθ. Ἐνῶ δὲ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Κάιν (Καϊνῖται) ἦσαν ἀσεβεῖς, οἱ ἀπόγονοι τοῦ Σήθ (Σηθῖται) ἦσαν εὐσεβεῖς, ἔπως ὁ Μαθουσάλας, ὁ ὁποῖος ἐγίνε μακροβιβάτος ἐξ ἑλῶν τῶν ἀνθρώπων, διότι ἔζησεν ἔνεακόσια ἐξήκοντα ἔννεα ἔτη ².

«Ὡσπερ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου ³ ἁμαρτωλοὶ

¹ Μετὰ κόπου νὰ τρώγῃς τὰ προϊόντα τῆς γῆς ὅλης τῆς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου.

² Ὁ Ἀδὰμ ἔζησεν ἔνεακόσια τριάκοντα ἔτη.

³ Δηλ. τοῦ Ἀδὰμ.

κατεστάθησαν οί πολλοί¹, οὕτω καί διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἐνός² δίκαιοι κατασταθήσονται οί πολλοί³» (Ῥωμ. ε' 19).

§ 3. Ὁ κατακλυσμός.

(Γεν. ς'—θ')

Οί Σηθῖται κατ' ἀρχάς δὲν εἶχαν σχέσιν μὲ τοὺς Καϊνίτας. Μετὰ ταῦτα ἕμως ἀνemiχθησαν μὲ αὐτοὺς καὶ διεφθάρησαν καὶ αὐτοί. Τοιοῦτοτρόπως ὅλοι οί ἄνθρωποι ἐλησμόνησαν τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐδημιούργησε, καὶ δὲν ἐξετέλουν τὸ ἅγιον αὐτοῦ θέλημα. Ὁ Θεὸς ἕνεκα τῆς ἀπείρου του ἀγάπης ἔδωκε προθεσμίαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἑκατὸν καὶ εἴκοσιν ἐτῶν, ἵνα μετανοήσωσιν. Ἐπειδὴ ἕμως, ἀντὶ νὰ μετανοήσωσιν, ἔγιναν ἀσεδέστεροι, ἀπεφάσισεν ὁ Θεὸς νὰ ἐξολοθρεύσῃ αὐτοὺς ἐκτὸς τοῦ Νῶε, ὁ ὁποῖος μόνος ἦτο δίκαιος καὶ εὐσεβής. Διέταξε λοιπὸν τοῦτον ὁ Θεὸς νὰ κατασκευάσῃ κιβωτόν (δηλ. μέγα πλοῖον), νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν αὐτός, ἡ γυνή του, οί τρεῖς υἱοί του, Σήμ, Χάμ καὶ Ἰάφεθ, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν, ἀφοῦ παραλάβῃ ἀνὰ τρία καὶ ἡμίσι⁴ ζεύγη ἐξ ὄλων τῶν ζώων τῶν καθαρῶν καὶ ἀνὰ ἓν ζεῦγος ἐξ ὄλων τῶν ζώων τῶν ἀκαθάρτων, καὶ νὰ προμηθευθῇ τὰ ἀναγκαῖα πρὸς διατροφήν ἑαυτοῦ, τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν ζώων. Ἀφοῦ ὁ Νῶε ἐξετέλεσε τὴν διαταγὴν τοῦ Θεοῦ, ἤρχισε νὰ βρέχῃ ἀδικόπως ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ νύκτας. Ὅλοι οί ἐκτὸς τῆς κιβωτοῦ ἄνθρωποι καὶ ὅλα τὰ ἐκτὸς αὐτῆς ζῶα ἐπνίγησαν. Ἡ κιβωτὸς ἐκάθισε μετὰ ἑκατὸν πενήκοντα ἡμέρας ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Ἀρμενίας Ἀραράτ. Μετὰ ἐννέα μῆνας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ

¹ Δηλ. πάντες οί ἄνθρωποι.

² Δηλ. τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

³ Δηλ. πάντες, ὅσοι μέλλουσι νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

⁴ Τὸ ἡμίσι ζεῦγος ἦτο ἄρρεν προωρισμένον εἰς θυσίαν πρὸς τὸν Θεόν.

κατακλισμοῦ ὁ Νῶε, θέλων νὰ βεβαιωθῆ, ἂν ἐξηράνθη ἡ γῆ, ἀφοῦ ἤδη εἶχον φανῆ αἱ κορυφαὶ τοῦ Ἀρμενικοῦ ὄροπεδίου, ἀπέστειλε τὸν κόρακα, ὁ ὁποῖος, ἐπειδὴ εὔρε πτώματα πρὸς τροφήν, δὲν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν κιβωτόν. Μετὰ ταῦτα ἀπέστειλε τὴν περιστερὰν, ἡ ὁποία, ἐπειδὴ δὲν εὔρε τόπον νὰ σταθῆ, διότι δὲν κάθηται ἐπὶ πτωμάτων, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν κιβωτόν. Μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας ἀπέστειλε πάλιν τὴν περιστερὰν, ἡ ὁποία ἐπέστρεψε καὶ ἔφερεν εἰς τὸ στόμα τῆς φύλλον ἐλαίας. Μετ' ἄλλας ἑπτὰ ἡμέρας ἀπέστειλε τρίτην φοράν τὴν περιστερὰν, ἡ ὁποία δὲν ἐπέστρεψε πλέον. Ἐννοήσας ἐκ τούτου ὁ Νῶε, ὅτι ἐξηράνθη ἡ γῆ, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς κιβωτοῦ μετὰ τῆς οἰκογενείας του καὶ τῶν ζώων ἐν ἔτος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ κατακλισμοῦ. Ἡ πρώτη πράξις τοῦ Νῶε μετὰ τὴν ἐξοδὸν ἐκ τῆς κιβωτοῦ ἦτο νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν του. Ἐκτίσε λοιπὸν ὁ εὐσεβὴς ἀνὴρ θυσιαστήριον καὶ προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν Θεὸν ἀνά ἐν ἕξ ἔλων τῶν ζώων τῶν καθαρῶν. Ὁ δὲ Θεὸς διεβεβαίωσε τὸν Νῶε, ὅτι οὐδέποτε πλέον θὰ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς ἀνθρώπους διὰ κατακλισμοῦ· ἔδωκε δὲ ὡς σημεῖον τῆς διαβεβαίωσης ταύτης τὸ οὐράνιον τόξον ἢ τὴν ἶριδα. Μετὰ τοῦτο ηὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὸν Νῶε καὶ τοὺς υἱοὺς του διὰ τῶν ἐξῆς λέξεων· «*Ἀὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς*».

«*Πάσας τὰς καρδίας ἐτάζει Κύριος καὶ πᾶν ἐνθύμημα γινώσκει· ἐὰν ζητήσῃς αὐτόν, εὐρεθήσεται σοι· καὶ ἐὰν καταλείψῃς αὐτόν, καταλείψει σε εἰς τέλος*» (Α' Παραλ. κη' 9).

§ 4. Ἡ πυργοποιία.

(Γεν. ια').

Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Νῶε, ἀναχωρήσαντες ἐκ τῆς χώρας τοῦ Ἀραράτ, διηρθύνθησαν πρὸς νότον καὶ ἀνατολὰς καὶ κατόκησαν εἰς μίαν πεδιάδα τῆς Σεναάρ (Βαβυλωνίας). Ἐκεῖ ἀπεφάσισαν νὰ κτίσωσι πόλιν καὶ πύργον, τοῦ ὁποίου ἡ κορυφή νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, ἵνα καταστήσωσι τὸ ὄνομά των ἐνδοξον. Καὶ ἤρχισε μὲν τὸ ἔργον, ἀλλὰ δὲν ἐπροχώρησε πολὺ· διότι ὁ Θεός,

τιμωρῶν τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ ἀλαζονείαν αὐτῶν, συνέχεε τὴν γλῶσσάν των, ὥστε ὁ εἷς δὲν ἐνόει τὸν ἄλλον. Διὰ τοῦτο ὠνομάσθη ἢ πόλις Βαβέλ, δηλαδὴ σύγχυσις. Μετὰ ταῦτα ὁ Θεὸς διεσκόρπισε τοὺς ἀπογόνους τοῦ Νῶε εἰς ἕλλην τὴν γῆν. Καὶ οἱ μὲν ἀπόγονοι τοῦ Σὴμ (Σημίται) κατέκησαν εἰς τὴν Ἀσίαν, οἱ δὲ ἀπόγονοι τοῦ Χάμ (Χαμίται) εἰς τὴν Ἀφρικὴν, οἱ δὲ ἀπόγονοι τοῦ Ἰάφεθ (Ἰαφεθίται) εἰς τὴν Εὐρώπην.

«Ὁ καυχώμενος ἐν Κυρίῳ καυχάσθω» (Β' Κορι. θ. ι' 15).

ΤΜΗΜΑ Β'.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΩΝ ΤΩΝ ΙΣΡΑΗΛΙΤΩΝ¹

(2210 — 1920 π. Χ.)

§ 5. Ἀβραάμ.

(Γεν. ια' — ιε', ιζ' — ιθ', κβ')

Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Νῶε, ἀφοῦ διεσπάρησαν εἰς ἕλλην τὴν γῆν, ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν ἐλάτρευαν πλέον τὸν δημιουργόν, ἀλλὰ τὰ δημιουργήματα αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἀπεφάσισε νὰ ἐκλέξῃ ἕνα λαόν, ὁ ὁποῖος ὄφειλε νὰ διατηρῇ τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκ τοῦ ὁποῖου ἐμελλε νὰ προέλθῃ ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Εἰς τὴν πόλιν τῆς Μεσοποταμίας Χαρρὰν κατέφκει εὐσεβὴς τις ἄνθρωπος ὀνομαζόμενος Ἀβραάμ, υἱὸς τοῦ Θάρρα. Οὗτος κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πατρίδος του μὲ τὴν γυναῖκά του Σάρραν καὶ τὸν ἀνεψιόν του Λώτ, ἀφοῦ παρέλαθεν ἄλλους τοὺς δούλους του καὶ ἔλα τὰ ὑπάρ-

¹ Πατριάρχαι τῶν Ἰσραηλιτῶν ὀνομαζόνται οἱ γενάρχαι αὐτῶν, δηλ. ὁ Ἀβραάμ, ὁ Ἰσαάκ, ὁ Ἰακώβ καὶ οἱ δώδεκα αὐτοῦ υἱοί.

χοντά του, και ήλθεν εις την χώραν Χαναάν¹. Έκει δ' μεν 'Αβραάμ κατόκησεν εις την πόλιν Χεβρών, δ' δε Λώτ παρά την πόλιν των Σοδόμων².

Ἡμέραν τινά δ' Λώτ ήχημαλωτίσθη υπό έχθρων. Τοῦτο μαθών δ' 'Αβραάμ καταδιώκει με τοὺς δούλους του και τοὺς συμμάχους του τοὺς έχθρούς, τοὺς κατανικᾷ και ἐλευθερώνει τὸν ἀνεψιόν. Ὅταν δὲ ἐπέστρεφεν ἐκ τῆς μάχης με πολλὰ λάφυρα προϋπήνητησαν αὐτὸν δ' βασιλεὺς τῶν Σοδόμων και δ' βασιλεὺς τῆς Σαλήμ (δηλ. τῆς Ἱερουσαλήμ) Μελχισεδέκ, δ' ὁποῖος ἦτο συνάμα και ἱερεὺς τοῦ Ὑψίστου. Ὁ Μελχισεδέκ προσέφερεν εις τὸν 'Αβραάμ σινον και ἄρτον και ἠλόγησεν αὐτόν, δ' δε 'Αβραάμ ἔδωκεν εις αὐτόν τὸ δέκατον ἐξ ὅλων τῶν λαφύρων.

Ὁ 'Αβραάμ ἦτο ἄτεκνος. Διὰ τοῦτο ἔλυπεῖτο πολὺ και εἶπε πρὸς τὸν Θεόν· «Κύριε Θεέ, τί με ὠφελοῦσι τὰ πλοῦτη και ἡ δύναμις, ἀφοῦ δὲν ἔχω τέκνα;». Ὁ Θεὸς διεβεβαίωσεν αὐτόν ὅτι θά γεννήσῃ υἱόν. Καὶ πράγματι δ' ἑκατοντούτης 'Αβραάμ ἐγέννησεν ἐκ τῆς ἐνενηκοντούτιδος Σάρρας υἱόν, τὸν ὁποῖον ὠνόμασεν Ἰσαάκ.

Ὁ Θεός, θέλων νὰ δοκιμάσῃ τὴν πίστιν τοῦ 'Αβραάμ, εἶπε πρὸς αὐτόν· «Λάβε τὸν μονογενῆ και ἀγαπητόν σου υἱόν Ἰσαάκ και

¹ **Χαναάν** ὠνομάσθη ἡ χώρα ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Χάμ Χαναάν, τοῦ ὁποῖου οἱ ἀπόγονοι, ἐλθόντες ἐκ τῆς Ἀφρικῆς, κατόκησαν εις αὐτήν. Ὀνομάζεται δὲ ἡ Χαναάν εις μὲν τὴν Ἀγίαν Γραφήν και **Γῆ τῆς ἐπαγγελίας**, δηλ. τῆς ὑποσχέσεως, διότι ταύτην ὑπεσχέθη ὁ Θεὸς εις τοὺς Πατριάρχας και εις τοὺς ἀπογόνους των· ὑπὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων **Παλαιστίνη** ἀπὸ τῶν Φιλισταίων, οἱ ὁποῖοι κατόκου ΝΔ. αὐτῆς· ὑπὸ δὲ τῶν Χριστιανῶν **Ἀγία Γῆ**, διότι αὐτοῦ διέμεινεν ὁ Ἰησοῦς Χριστός, οἱ Ἀπόστολοι και οἱ πρῶτοι μάρτυρες τῆς πίστεως.

² Ὁ 'Αβραάμ ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν Χανααναίων **Ἐβραῖος**, δηλ. **περάτης**, διότι ἤλθεν ἐκ τῆς πέραν τοῦ ποταμοῦ Εὐφράτου χώρας, τουτέστιν ἐκ τῆς Μεσοποταμίας. Ἐκ τοῦ 'Αβραάμ δὲ ὠνομάσθησαν οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ **Ἐβραῖοι**.

πήγαινε εἰς τὸ ὄρος Μωρία¹ καὶ θυσίασε αὐτὸν ἐκεῖ». Ὅποια δοκιμασία διὰ τὸν Ἀβραάμ! Μόλις ἀπέκτησεν υἱόν, μόλις ἠσθάνθη τὴν χαρὰν καὶ ἰδοὺ διατάσσεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ τὸν θυσιάσῃ. Καὶ ὅμως ὁ Ἀβραάμ ὑπακούει προθύμως εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Θεοῦ, ἔρχεται εἰς τὸ ὄρος, οἰκοδομεῖ θυσιαστήριον καὶ ἐτοιμάζεται νὰ θυσιάσῃ τὸν υἱὸν του. Κατὰ τὴν στιγμὴν ὅμως ταύτην ἄγγελος Κυρίου καλεῖ τὸν Ἀβραάμ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγων· « Ἀβραάμ, μὴ βάλῃς τὴν χεῖρά σου εἰς τὸ παιδίον καὶ μὴ κάμῃς τίποτε εἰς αὐτό, διότι ἀπέδειξες, ὅτι φοβεῖσαι τὸν Θεόν». Ἐστράφη τότε ὁ Ἀβραάμ καὶ εἶδε κριόν, ὁ ὁποῖος ἐκρατεῖτο εἰς τὸ δάσος ἀπὸ τῶν κεράτων. Τοῦτον ἔλαβε καὶ ἐθυσίασεν ἀντὶ τοῦ υἱοῦ του. Ὁ δὲ ἄγγελος διεβεβαίωσε τὸν Ἀβραάμ, ὅτι, ἐπειδὴ ἀπέδειξε τὴν πίστιν του, ὁ Θεὸς θὰ ὑπερευλογήσῃ αὐτὸν καὶ θὰ ὑπερπληθύνῃ τὸ γένος του ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης, καὶ ὅτι διὰ τοῦ γένους του θὰ εὐλογηθῶσιν ὅλα τὰ ἔθνη τῆς γῆς.

Ἐνῶ ὁ Δὼτ καὶ ἡ οἰκογένειά του ἔζων εὐσεβῶς, ὅλοι οἱ λοιποὶ κάτοικοι τῶν Σοδόμων, ὡς καὶ τῆς πλησίον πόλεως τῶν Γομέρρων, ἦσαν ἀσεβέστατοι. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἔρριψε πῦρ καὶ θεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατέστρεψε καὶ τὰς πόλεις ταύτας καὶ τοὺς ἀσεβεστάτους κατοίκους των. J

« Πίστει καλούμενος Ἀβραάμ ὑπήκουσεν ἐλθεῖν εἰς τὸν τόπον, ὃν ἔμελλε λαμβάνειν εἰς κληρονομίαν², καὶ ἐξῆλθε³ μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρχεται» (Ἑβρ. ια' 8).

§ 6. Γάμος τοῦ Ἰσαάκ.

(Γεν. κδ').

J Μετὰ τινα ἔτη ἀπέθανεν ἡ Σάρρα· ὁ δὲ Ἀβραάμ ἔθαψεν αὐτὴν

¹ Ὅρος τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου μετὰ ταῦτα ὁ Σολομὼν ἔκτισε τὸν ναόν.

² Δηλ. εἰς τὴν Χαναάν.

³ Δηλ. ἐκ τῆς πατρίδος του Χαρράν.

εις ἓν σπήλαιον, τὸ ὅποιον ἔκειτο πλησίον τῆς πόλεως Χεβρών και τὸ ὅποιον ἠγόρασεν, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς οἰκογενειακὸς τάφος. Εἰς τὸ σπήλαιον τοῦτο ἐτάφησαν μετὰ ταῦτα καὶ ὁ Ἄβραάμ, καὶ ὁ Ἰσαάκ, καὶ ἡ Ῥεβέκκα, καὶ ὁ Ἰακώβ, καὶ ἡ Λεῖα¹.

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς Σάρρας ὁ Ἄβραάμ ἀπεφάσισε νὰ νυμφεύσῃ τὸν Ἰσαάκ καὶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν γυναῖκα ὄχι ἐκ τῶν θυγατέρων τῶν Χανααναίων, ἀλλ' ἐκ τῶν συγγενῶν του, αἱ ὅποιοι ἔζων εἰς τὴν πατρίδα του. Ἐχάλεσε λοιπὸν τὸν πιστὸν του ἐπιστάτην Ἐλιέζερ καὶ παρήγγειλεν εἰς αὐτὸν νὰ μεταβῇ εἰς τὴν πατρίδα του καὶ νὰ ἐκλέξῃ γυναῖκα τοῦ Ἰσαάκ ἐκ τῶν συγγενῶν του. Ὁ Ἐλιέζερ ὑπήκουσε προθύμως, ἐφόρτωσεν ἐπὶ δέκα καμήλων διάφορα δῶρα καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν πόλιν τῆς Μεσοποταμίας Χαρράν, ὅπου κατοίκει ὁ Ναχώρ, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἄβραάμ. Ὅτε δὲ ἔφθασεν ἔξω τῆς πόλεως ταύτης, ἐστάθη πλησίον τοῦ φρέατος, ἐκ τοῦ ὁποῦ εἰλάμβαναν ὕδωρ αἱ θυγατέρες τῶν πολιτῶν, καὶ προσηυχῆθη εἰς τὸν Θεὸν ὡς ἑξῆς· «Κύριε, ἄς συμβῇ, ὥστε ἡ κόρη ἐκείνη, παρὰ τῆς ὁποίας ἐγὼ θὰ ζητήσω ὕδωρ καὶ αὐτὴ θὰ μοῦ δώσῃ καὶ θὰ ποτίσῃ τὰς καμήλους μου, αὐτὴ νὰ εἶναι ἡ γυνή, τὴν ὁποίαν προώρισες διὰ τὸν Ἰσαάκ». Μόλις ἐτελείωσε τὴν προσευχὴν ὁ Ἐλιέζερ καὶ ἰδοὺ ἔρχεται κόρη ὠραιότατη, ἡ Ῥεβέκκα, θυγάτηρ τοῦ Βαθουήλ, υἱοῦ τοῦ Ναχώρ. Ἄφου δὲ ἐγένεισε τὴν ὑδρίαν τῆς καὶ ἠτοιμάζετο νὰ ἀναχωρήσῃ, ἐπλησίασε πρὸς αὐτὴν ὁ Ἐλιέζερ καὶ εἶπε· «Δός μου, παρακαλῶ, νὰ πῶ ὀλίγον ὕδωρ ἐκ τῆς ὑδρίας σου». Ἡ Ῥεβέκκα εὐχαρίστως ἔδωκεν εὐθὺς εἰς αὐτὸν νὰ πῆ καὶ ἐπότισε τὰς καμήλους του. Ἐκ τούτου ἐνόησεν ὁ Ἐλιέζερ, ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ γυνὴ ἡ προωρισμένη διὰ τὸν Ἰσαάκ. Ἐδώρησεν εἰς τὴν Ῥεβέκκαν πολὺτιμα δῶρα καὶ ἠρώτησεν αὐτὴν τίνας θυγάτηρ εἶναι καὶ ἂν ὑπάρχει εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς τῆς τόπος, ἵνα διανυκτερεύσῃ αὐτὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι του. Ἡ κόρη ἀπεκρίθη· «Εἶμαι κόρη τοῦ Βαθουήλ καὶ ὑπάρχει εἰς τὸν πατρικόν μου

¹ Ἡ Ῥαχὴλ ἐτάφη πλησίον τῆς πόλεως τῆς Ἰουδαίας Βηθλεέμ.

οίκον καὶ τόπος πρὸς διανυκτέρευσιν σοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων σου καὶ τροφή ἄφθονος διὰ τὰς καμήλους. Μετὰ τοῦτο ἡ Ῥεβέκκα ἔτρεξεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς καὶ διηγήθη τὰ πάντα εἰς τὴν μητέρα. Ὁ Λάβαν, ὁ ἀδελφὸς τῆς Ῥεβέκκας, μαθὼν ταῦτα ἔσπευσε πρὸς προῦπάντησιν τοῦ ξένου καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν, ὅπου παρετέθη δεῖπνον. Ἄλλ' ὁ Ἐλιέζερ εἶπε· Δὲν θὰ φάγω πρὶν σὰς εἶπω διατί ἤλθα· διηγήθη δὲ ὅλα τὰ συμβάντα. Τότε οἱ γονεῖς τῆς Ῥεβέκκας εἶπαν· Βλέπομεν φανερώς, ὅτι εἶναι θέλημα Κυρίου νὰ γίνῃ ἡ Ῥεβέκκα σύζυγος τοῦ Ἰσαάκ. Ἐπειτα ἐκάλεσαν τὴν Ῥεβέκκαν καὶ ἠρώτησαν αὐτὴν ἂν θέλει νὰ πηγαίνῃ μετὸν Ἐλιέζερ καὶ νὰ γίνῃ σύζυγος τοῦ Ἰσαάκ. Ἡ Ῥεβέκκα συγκατετέθη. Ὁ δὲ Ἐλιέζερ παρέλαβε τὴν Ῥεβέκκαν καὶ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν Χαναάν, ὅπου ἐγιναν δεκτοὶ μετὰ χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν ὑπὸ τοῦ Ἰσαάκ καὶ τοῦ Ἀβραάμ.

Ὁ Ἀβραάμ ἀπέθανε πολὺ γέρον, εἰς ἡλικίαν ἑκατὸν ἑβδομήχοντα πέντε ἐτῶν.

«*Εὐλογία πατρὸς στηρίζει οἶκους τέκνων, κατάρα δὲ μητρὸς ἐκριζοῖ θεμέλια*» (Σοφ. Σειρ. γ' 9).

§ 7. **Ῥιοὶ τοῦ Ἰσαάκ.**

(Γεν. κε', κζ', κη')

Ἡ Ῥεβέκκα ἐγέννησε διδύμους υἱούς, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν πρωτότοκος ὠνομάσθη Ἡσαῦ, ὁ δὲ δευτερότοκος Ἰακώβ. Ὁ Ἡσαῦ ἔμενεν εἰς τοὺς ἀγρούς κυνηγῶν ὁ Ἰακώβ ἔζη εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν. Ἠγάπα ὁ μὲν πατὴρ τὸν Ἡσαῦ, διότι αὐτὸς εἶχε τὰ πρωτοτόκια καὶ διότι ἔφερεν εἰς αὐτὸν κυνήγιον, ἡ δὲ μήτηρ ἠγάπα τὸν Ἰακώβ, διότι ἔμενε πλησίον τῆς. Ἡμέραν τινὰ ἤλθεν ὁ Ἡσαῦ ἐκ τῶν ἀγρῶν πειναλέος καὶ εὔρε τὸν Ἰακώβ μαγειρεύοντα φακὰς, ἐκ τῶν ὁποίων ἐζήτησεν. Ὁ Ἰακώβ ἠθέλησε νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὴν μεγάλην πείναν τοῦ ἀδελφοῦ

του και ειπε· Σου δίδω, εάν μου πωλήσης σήμερον τὰ πρωτοτόκιά σου. Ὁ δὲ ἀσυλλόγιστος Ἡσαῦ προθύμως ἐπώλησεν αὐτά. Ταιουτοτρόπως δι' ὀλίγην φακὴν ἐπώλησεν ὁ Ἡσαῦ τὰ πρωτοτόκιά του, τουτέστι τὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν του και ἕλης τῆς οἰκογενείας του και τὸ δικαίωμα εἰς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ περὶ κατακτησεως τῆς Χαναάν.

Ὁ Ἰσαὰκ ἐγήρασε και δὲν ἔδλεπεν. Ἐκάλεσε λοιπὸν τὸν Ἡσαῦ και ειπε πρὸς αὐτόν· Γιέ μου, ἰδοὺ ἐγήρασα και δὲν γνωρίζω τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου μου· λάβε τὰ ὄπλα σου και ἔξελθε εἰς τοὺς ἀγρούς και κυνήγησε και ἐτοίμασε τὰ φαγητά, τὰ ὅποια ἀγαπῶ, και φέρε μου νὰ φάγω, ἵνα σὲ εὐλογήσω πρὶν ἀποθάνω. Ἡ Ρεβέκκα, ἀκούσασα ταῦτα, ειπε πρὸς τὸν Ἰακώβ· Γιέ μου, πηγαινε εἰς τὸ ποίμνιον και λάβε δύο ἐρίφια, ἐκ τῶν ὁποίων θὰ ἐτοιμάσω τὰ ἀρεσιὰ εἰς τὸν πατέρα σου φαγητά· ταῦτα δὲ φέρε εἰς αὐτόν νὰ φάγη, ἵνα σὲ εὐλογήσῃ πρὶν ἀποθάνῃ. Ὁ Ἰακώβ ἐξετέλεσε τὴν παραγγελίαν τῆς μητρὸς του. Αὕτη δέ, ἀφοῦ ἠτοίμασε τὰ φαγητά, ἐνέδυσε τὸν Ἰακώβ μετὰ τὰ ἐνδύματα τοῦ Ἡσαῦ, ἐκάλυψε τὰς χεῖρας και τὰ γυμνὰ μέρη τοῦ λαιμοῦ του μετὰ τὰ δέρματα τῶν ἐριφίων, ἵνα εἶναι δασύς, ὡς ὁ Ἡσαῦ, και τὸν ἀπέστειλε πρὸς τὸν πατέρα. Ὁ Ἰσαὰκ ἐρωτᾷ τὸν Ἰακώβ· Ποιὸς εἶσαι, τέκνον μου ; Ὁ Ἰακώβ ἀποκρίνεται· Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἡσαῦ ὁ πρωτότοκός σου υἱός. Ἐξετέλεσα τὴν διαταγὴν σου και τώρα φάγε ἐκ τοῦ κυνηγίου μου, ἵνα με εὐλογήσης. Ὁ Ἰσαὰκ, ὑποπτευθεὶς ἐκ τῆς φωνῆς, λέγει· Πλησίασε, τέκνον μου, ἵνα σὲ ψηλαφήσω, ἂν τῷ ὄντι σὺ εἶσαι ὁ υἱός μου Ἡσαῦ ἢ ὄχι. Ὁ Ἰακώβ ἐπλησίασεν. Ὁ δὲ Ἰσαὰκ ψηλαφήσας αὐτὸν διστάζει και λέγει· Ἡ μὲν φωνὴ φωνὴ Ἰακώβ, αἱ δὲ χεῖρες χεῖρες Ἡσαῦ. Ἴνα βεβαιωθῇ, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Ἡσαῦ, ἐρωτᾷ πάλιν· Σὺ εἶσαι ὁ υἱός μου Ἡσαῦ ; Μάλιστα, ἀποκρίνεται ὁ Ἰακώβ. Τότε ὁ Ἰσαὰκ λέγει πρὸς αὐτόν· Πρόσφερε μου ἐκ τοῦ κυνηγίου σου, ἵνα φάγω και σὲ εὐλογήσω. Ὁ Ἰακώβ προσέφερεν· ὁ δὲ Ἰσαὰκ, ἀφοῦ ἔφαγε και ἔπιεν, γυλόγησεν αὐτόν. Μόλις ἐξῆλθεν ἐκ τῆς οἰκίας ὁ Ἰακώβ, εἰσέρχεται ὁ Ἡσαῦ φέρων τὰ ἀγαπητά εἰς τὸν πατέρα του φαγητά. Μανθάνει τότε τὴν ἀδελφικὴν ἀπάτην και ὀργίζεται και

ἀποφασίζει νὰ φονεύσῃ τὸν ἀδελφόν του, ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς, ἵνα μὴ τὸν λυπήσῃ. Ἡ Ῥεβέκκα, μαθοῦσα τοῦτο, συμβουλεύει τὸν Ἰακώβ νὰ φύγῃ εἰς τὴν Χαρρὰν καὶ νὰ μείνῃ ἐκεῖ πλησίον τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Λάβαν μέχρις οὗ παρέλθῃ ἡ ὀργὴ τοῦ Ἡσαῦ. Εἰς τοῦτο συνεφώνησε καὶ ὁ Ἰσαάκ, ὁ ὁποῖος παρήγγειλεν εἰς τὸν Ἰακώβ νὰ λάβῃ γυναῖκα ἐκ τῶν θυγατέρων τοῦ Λάβαν.

§ 3. Φυγὴ τοῦ Ἰακώβ.

(Γεν. κη', κθ')

α'.

Ὁ Ἰακώβ ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πόλεως Βηρσαβεέ, εἰς τὴν ὁποίαν κατοίκει τότε ὁ Ἰσαάκ, καὶ ἦλθε τὴν ἑσπέραν εἰς ἕνα τόπον, ὅπου ἠναγκάσθη νὰ διανυκτερεύσῃ· διότι ἕνεκα τοῦ σκότους δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ. Λαβὼν δὲ λίθον ἔθεσεν αὐτὸν προσκεφάλαιον καὶ ἐκοιμήθη. Εἰς τὸν ὕπνον εἶδε κλίμακα, τῆς ὁποίας ἡ μὲν βᾶσις ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ δὲ κορυφὴ ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, οἱ δὲ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἀνέβαιναν εἰς αὐτὴν καὶ κατέβαιναν· ὑπεράνω δὲ αὐτῆς Ἰστατο ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Ἰσαάκ· τὴν γῆν, ἐπὶ τῆς ὁποίας κοιμᾶσαι, θὰ δώσω εἰς σὲ καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους σου, οἱ ὅποιοι θὰ πληθυνθῶσιν ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης· διὰ σοῦ καὶ διὰ τῶν ἀπογόνων σου θὰ εὐλογηθῶσιν ἔλαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς· ἰδοὺ ἐγὼ εἶμαι μετὰ σοῦ καὶ θὰ σὲ διαφυλάττω πανταχοῦ, ὅπου θὰ ὑπάγῃς, καὶ θὰ σὲ ἐπαναφέρω εἰς τὴν γῆν ταύτην. Ὁ Ἰακώβ ἠγέρθη ἔντρομος ἐκ τοῦ ὕπνου καὶ εἶπεν· Ὡς φοβερὸς ὁ τόπος οὗτος· οὐκ ἔστι τοῦτο ἀλλ' ἡ οἴκος Θεοῦ, καὶ αὕτη ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ· τουτέστι· Πόσον φοβερὸς εἶναι ὁ τόπος οὗτος! Ὁ τόπος οὗτος δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ κατοικία τοῦ Θεοῦ καὶ πύλη, ἡ ὁποία φέρει εἰς τὸν οὐρανόν. Τὸν λίθον δὲ, τὸν ὁποῖον εἶχε προσκεφάλαιον, ἔστησεν ὄρθιον καὶ ἔχυσεν ἔλαιον ἐπ' αὐτοῦ, ἵνα καθιερώσῃ εἰς τὸν Θεόν. Ὡνόμασε δὲ τὴν παρακειμένην πόλιν, δηλαδὴ τὴν Λούζ, Βαι-

Ἱστορία τῆς Π. Διαθήκης Ν. Παπαγιαννοπούλου

2

θήλ¹. Τέλος ηδύχηθη εἰς τὸν Θεόν, ἔτι, ἐὰν τὸν διαφυλάξῃ καθ' ὄδον καὶ τὸν ἐπαναφέρῃ σφῶν καὶ ἀδελφῇ εἰς τὸν πατρικὸν τοῦ οἴκον, θὰ μεταβάλλῃ τὸν λίθον τοῦτον εἰς θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Θεὸν τὸ δέκατον ἐξ ἔλων τῶν ὑπαρχόντων του.

«Θεὸς ἐγγίζων ἐγὼ εἰμι καὶ οὐχὶ Θεὸς πόρρωθεν. Εἰ κρυβήσεται τις ἐν κρυφίοις, καὶ ἐγὼ οὐκ ὄψομαι αὐτόν; Μὴ οὐχὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ;» (Ἱερεμ. κγ' 23, 24).

β'.

Ὁ Ἰακώβ, ἐλθὼν εἰς τὴν Χερράν, κατέλυσε πλησίον τοῦ θείου τοῦ Λάβαν, ὁ ὁποῖος εἶχε δύο θυγατέρας, πρεσβυτέραν τὴν Λεῖαν καὶ νεωτέραν τὴν Ῥαχήλ. Ἡ Λεῖα δὲν ἦτο τόσον ὠραία ἢ Ῥαχήλ ἦτο ὠραιότατη. Ὁ Ἰακώβ ἠγάπησε τὴν Ῥαχήλ καὶ εἶπε πρὸς τὸν Λάβαν· Σὲ ὑπηρετῶ ἐπτὰ ἔτη, ἐὰν μοῦ δώσῃς γυναῖκα τὴν Ῥαχήλ. Ὁ Λάβαν παρεδέχθη. Μετὰ τὴν παρέλευσιν ἕμως τῆς ἐπταετίας ὁ Λάβαν ἔδωκεν εἰς τὸν Ἰακώβ ἀντὶ τῆς Ῥαχήλ τὴν Λεῖαν, τὴν ὁποίαν ὁ Ἰακώβ κατὰ τοὺς γάμους δὲν ἀνεγνώρισε, διότι ἔφερε πέπλον πυκνόν. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Ἰακώβ ἔλαβε τὴν πρέπουσαν τιμωρίαν. Ὅπως αὐτὸς ἄλλοτε ἠπάτησε τὸν πατέρα του, εἰς τὸν ὁποῖον παρουσιάσθη ὡς Ἡσαῦ, τοιοῦτοτρόπως ἠπατήθη τώρα ὑπὸ τοῦ Λάβαν. Τὴν ἀπάτην δὲ ταύτην ἀνεκάλυψε τὴν ἐπιούσαν καὶ ἐξέφρασε παράπονα εἰς τὸν πενθερόν του· οὗτος ἕμως εἶπεν, ἔτι εἰς τὸν τόπον του εἶναι συνήθεια νὰ ὑπανδρεύηται πρώτη ἢ πρεσβυτέρα καὶ ἔπειτα ἢ νεωτέρα, ὑπεσχέθη ἕμως εἰς αὐτὸν τὴν νεωτέραν, ἐὰν ὑπηρετήσῃ ἄλλα ἐπτὰ ἔτη. Ὁ Ἰακώβ συγκατετέθη· ὁ δὲ Λάβαν ἔδωκεν εἰς αὐτὸν μετὰ ἐπτὰ ἡμέρας καὶ τὴν Ῥαχήλ.

«Ἐν ᾧ κρῖματι κρῖνετε, κριθήσεσθε², καὶ ἐν ᾧ μέτρω μετροῦτε, ἀνιμετροθήσεται ὑμῖν³» (Ματθ. ζ' 2).

¹ Εἶναι λέξις Ἑβραϊκὴ καὶ σημαίνει οἶκον Θεοῦ.

² Κρῖνειν, κρῖμα· κατακρῖνειν, κατάκριμα.

³ Δηλ. ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

§ 9. Ἐπιστροφή τοῦ Ἰακώβ.

(Γεν. λα'—λε')

Ὁ Ἰακώβ ἐγέννησε τοὺς ἑξῆς δώδεκα υἱούς, Ῥουβήν, Συμεών, Λευΐ, Ἰούδαν, Ἰσαάχαρ, Ζαβουλών, Δάν, Νεφθαλείμ, Γάδ, Ἀσήρ, Ἰωσήφ καὶ Βενιαμίν (ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη βραδύτερον εἰς τὴν Χαναάν). Ἀφοῦ δὲ ἔμεινεν εἰς τὴν Χερρὰν εἰκοσιν ἔτη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν πατρίδα του, παρκαλῶν τὰς γυναῖκας, τὰ παιδιά, τοὺς δούλους καὶ τὰ ὑπάρχοντα. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ἐφοβείτο τὴν ὀργὴν τοῦ ἀδελφοῦ του Ἡσαῦ, ἰκετεύει τὸν Θεὸν νὰ τὸν σώσῃ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ἡσαῦ. Ὁ δὲ Θεὸς διεβεβαίωσεν αὐτόν, ὅτι οὐδεὶς φόβος ὑπάρχει, διότι αὐτὸς τὸν διαφυλάττει· μετωνόμασε δὲ τότε τὸν Ἰακώβ Ἰσραὴλ καὶ ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθησαν οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ Ἰσραηλῖται. Καὶ πράγματι ὁ Ἡσαῦ, ὅτε ἔμαθεν, ὅτι πλησιάζει ὁ Ἰακώβ, τρέχει εἰς συνάντησίν του, τὸν ἀναγκαλίζεται καὶ τὸν καταφιλεῖ, ἐνῶ χύνει ἄρθρα δάκρυα. Ὁ Ἰακώβ, ἐλθὼν εἰς τὴν Χερρών, ἔγινε δεκτὸς μὲ μεγίστην χερὰν καὶ ἀγαλλίασιν ὑπὸ τοῦ πατρὸς του Ἰσαάκ¹, ὁ ὁποῖος ἀπέθνε βραδύτερον εἰς βῆθ γῆρας, ἔχων ἡλικίαν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ἔτη. Ἐκ τῶν δύο υἱῶν τοῦ Ἰσαάκ ὁ μὲν Ἰακώβ ἔμεινεν εἰς τὴν Χαναάν, ὁ δὲ Ἡσαῦ μετέβη εἰς ἄλλην χώραν, κειμένην πρὸς Ν. τῆς Χαναάν. Ἀπὸ τοῦ Ἡσαῦ δέ, ὁ ὁποῖος ὠνομάσθη Ἐδώμ, κατάγονται οἱ Ἰδουμαῖοι.

«Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν» (Ματθ. 5' 12).

§ 10. Πώλησις τοῦ Ἰωσήφ.

(Γεν. λς')

Ἐκ τῶν δώδεκα υἱῶν ὁ Ἰακώβ ἠγάπα περισσότερον τὸν Ἰωσήφ, διότι ἐγεννήθη κατὰ τὸ γῆρας (ὁ νεώτερος Βενιαμίν ἦτο τότε μάλιστα ἑνὸς ἔτους). Διὰ τοῦτο δὲ κατεσκεύασεν εἰς αὐτὸν

¹ Ἡ μήτηρ του Ῥεβέκκα εἶχεν ἀποθάνει πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς του.

πολυτελέστατον έπανωφόριον. Διά τήν προτίμησιν όμως ταύτην έμίσησαν τόν 'Ιωσήφ οί άδελφοί του. Το μίσος δέ τοϋτο ηύξησεν, οτε ο 'Ιωσήφ διηγήθη εις αυτούς τά εξής δύο όνειρα· πρώτον, οτι έδεναν δεμάτια εις τήν πεδιάδα και οτι το μόν ιδιόν του δεμάτιον έστατο όρθιον, τά δέ δεμάτια τών άδελφών του προσεκύνουν το ιδιόν του· δεύτερον, οτι ο ήλιος (ο πατήρ) και ή σελήνη (ή μήτηρ) και ένδεκα άστέρες (οί ένδεκα άδελφοί) προσεκύνουν αυτόν. 'Ημέραν τινά απέστειλεν ο 'Ιακώβ τόν 'Ιωσήφ εις τούς άδελφούς του, οί όποιοι έβροσκαν τά πρόβατα, ίνα ίδω πώς έχουσιν αυτοί και τά ζώα. Ούτοι, ιδόντες τόν 'Ιωσήφ μακρόθεν, ειπαν μεταξύ των· 'Ιδού έρχεται εκείνος ο ένυπνιαστής· ας τόν φονεύσωμεν λοιπόν και ας τόν ρίψωμεν εις ένα εκ των λάκκων (δηλ. εις μίαν εκ των δεξαμενών, αί όποιαι έδέχοντο το ύδωρ τής βροχής) και ας ειπωμεν εις τόν πατέρα, οτι θηρίον κατέφαγεν αυτόν· τοιουτοτρόπως δέ εκμηδενίζομεν τά όνειρα αυτού. Εις τήν άπόφασιν όμως ταύτην άντέστη ο 'Ρουβήν, ο όποιος συνεβούλευσε τούς άδελφούς να μη βάψωσι τας χείρας των με άδελφικόν αίμα, αλλά να ρίψωσι τόν 'Ιωσήφ εις ένα εκ των λάκκων, έσκόπευε δέ να τόν εξαγάγη εκειθεν βραδύτερον και να τόν αποδώσῃ εις τόν πατέρα. Οί άδελφοί επείσθησαν, διότι ήσαν βέβαιοι, οτι έντός του λάκκου εξ άπαντος θα άπέθνησκεν εκ τής πείνης. "Οτε δέ ήλθεν ο 'Ιωσήφ, εξέδυσαν αυτόν το πολυτελέστατον έπανωφόριον και τόν έρριψαν εις λάκκον κενόν. Μετά ταυτα εκάθισαν να φάγωσιν. 'Ενώ δέ έτρωγαν, ειδαν συνοδίαν εμπόρων 'Ισμαηλιτών¹, οί όποιοι μετέβαιναν εις τήν Αίγυπτον. Τότε ο 'Ιούδας ειπε πρὸς τούς άδελφούς του· Τί θα ώφεληθώμεν, άν φονεύσωμεν τόν άδελφόν ήμῶν, ο όποιος είναι σάρξ ήμῶν, και κρύψωμεν τόν θανάτόν του; "Ας τόν πωλήσωμεν εις τούς 'Ισμαηλίτας. Οί άδελφοί συγκατετέθησαν, εξήγαγαν τόν 'Ιωσήφ εκ του λάκκου και τόν επώλησαν εις τούς εμπόρους άντι είκοσιν άργυρίων (εξήκοντα δύο δραχμών). Μετά ταυτα έχρισαν το έπανωφόριον με αίμα έριφίου και το απέστει-

¹ Οί 'Ισμαηλίται κατοίκουν εις τήν Βόρειον 'Αραβίαν.

λαν πρὸς τὸν πατέρα, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήγγειλαν τὰ ἐξῆς. Εὐραμεν τοῦτο· γνώρισε ἄν εἶναι τὸ ἐπανωφόριον τοῦ υἱοῦ σου ἢ ὄχι. Ὁ πατὴρ ἀνεγνώρισεν αὐτὸ καὶ εἶπε· Τὸ ἐπανωφόριον τοῦ υἱοῦ μου εἶναι· θηρίον κατέφαγεν αὐτόν. Καὶ διαρρήξας τὰ ἱμάτιά του ἐθρήνηε τὸν ἀγαπητόν του υἱὸν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας λέγων· Πενθῶν θὰ καταβῶ εἰς τὸν τάφον πρὸς τὸν υἱόν μου. Οἱ Ἰσμαηλίται, ἐλθόντες εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἐπώλησαν τὸν Ἰωσήφ εἰς τὸν Πετεφρῆν, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀρχηγὸς τῶν σωματοφυλάκων τοῦ Φαραώ¹.

«Ὁπου ζῆλος² καὶ ἐριθεία³, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον προᾶγμα (Ἰακώβ. γ' 16).

§ 11. Ὁ Ἰωσήφ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πετεφρῆ καὶ εἰς τὴν φυλακὴν.

(Γεν. λθ', μ')

Ὁ Ἰωσήφ διὰ τῆς καλῆς του διαγωγῆς ἀπέκτησε τὴν εὐνοίαν τοῦ Πετεφρῆ, ὁ ὁποῖος τὸν κατέστησεν ἐπιστάτην τοῦ οἴκου του. Ἡ γυνὴ ὅμως τοῦ Πετεφρῆ διέβαλε τὸν Ἰωσήφ εἰς τὸν ἄνδρα τῆς ὡς ἄπιστον. Οὗτος δέ, πιστεύσας εἰς τοὺς λόγους τῆς γυναικὸς του, ἔρριψε τὸν Ἰωσήφ εἰς τὴν φυλακὴν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν φυλακὴν ὁ ἐνάρετος Ἰωσήφ διὰ τῆς χρηστῆς του διαγωγῆς ἀπέκτησε τὴν εὐνοίαν τοῦ δεσμοφύλακος, ὁ ὁποῖος κατέστησεν αὐτὸν ἐπιστάτην τῶν δεσμίων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν καὶ ὁ ἀρχιαινοχόρος καὶ ὁ ἀρχισιτοποιὸς τοῦ Φαραώ. Πρωίαν τινὰ ὁ Ἰωσήφ εἶδεν αὐτοὺς πολὺ ἀθύμους καὶ τοὺς ἠρώτησε περὶ τῆς αἰτίας· οὗτοι δὲ ἀπεκρίθησαν, ὅτι εἶδαν ὄνειρα, τῶν ὁποίων δὲν ὑπάρχει ὁ ἐξηγητής. Ὁ Ἰωσήφ εἶπεν· Αἱ ἐξηγήσεις τῶν ὀνείρων εἶναι δῶρον τοῦ Θεοῦ· νὰ μοῦ τὰ διηγηθῆτε. Τότε

¹ Ἡ λέξις Φαραώ ἦτο τίτλος τῶν βασιλέων τῆς Αἰγύπτου, σημαίνει δὲ μέγαν οἶκον.

² Ζῆλος· φθόνος.

³ Ἐριθεία· φιλονεικία.

ὁ ἀρχαιονοχός εἶπεν· Εἶδα τρία κλήματα, τὰ ὅποια ἐδλάστησαν καὶ ἤνθησαν καὶ τῶν ὁποίων αἱ σταφυλαὶ ὠρίμασαν· τὰς σταφυλάς ταύτας ἔθλιψα εἰς τὸ ποτήριον τοῦ Φαραῶ, τὸ ὅποιον προσέφερα εἰς αὐτόν. Ὁ Ἰωσήφ ἀπεκρίθη· Αὕτη εἶναι ἡ ἐξηγήσις τοῦ ὀνείρου· τὰ τρία κλήματα εἶναι τρεῖς ἡμέραι, μετὰ τὰς ὁποίας ὁ Φαραῶ θὰ σὲ ἐπαναφέρῃ εἰς τὸ ἀξίωμα. Σὲ παρακαλῶ ἔμως νὰ μὲ ἐνθυμηθῆς καὶ νὰ εἴπῃς εἰς τὸν Φαραῶ νὰ μὲ ἀπολύσῃ, διότι οὐδὲν κακὸν ἔπραξα. Μετὰ ταῦτα ὁ ἀρχισιτοποιὸς εἶπεν· Ἐγὼ εἶδα, ὅτι ἔφερα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου τρία κάνιστρα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἄνωθεν περιεῖχε διὰ τὸν Φαραῶ διάφορα πλακούντια, τὰ ὅποια ἔτρωγαν τὰ πτηνὰ. Ὁ Ἰωσήφ ἀπεκρίθη· Αὕτη εἶναι ἡ ἐξηγήσις τοῦ ὀνείρου· τὰ τρία κάνιστρα εἶναι τρεῖς ἡμέραι, μετὰ τὰς ὁποίας ὁ Φαραῶ θὰ σὲ ἀποκεφαλίσῃ καὶ θὰ σὲ κρεμάσῃ ἐπὶ ξύλου καὶ τὰ πτηνὰ θὰ φάγωσι τὰς σάρκας σου. Ἀληθῶς μετὰ τρεῖς ἡμέρας ὁ Φαραῶ, ἐορτάζων τὰ γενέθλιά του, ἔκαμεν εἰς τὸν ἀρχαιονοχόν καὶ τὸν ἀρχισιτοποιόν ὅσα προεῖπεν ὁ Ἰωσήφ. Ἀλλ' ὁ ἀρχαιονοχός ἐλησμόνησεν εἰς τὴν εὐτυχίαν του τὴν παράκλησιν τοῦ Ἰωσήφ καὶ οὐδὲν ἔπραξε πρὸς ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ.

«Φῶς ἀνέτειλε τῷ δικαίῳ καὶ τοῖς εὐθέσι τῆ καρδία εὐφροσύνη» (Ψαλμ. 11).

§ 12. Δόξα τοῦ Ἰωσήφ.

(Γεν. μα')

Μετὰ δύο ἔτη εἶδεν ὁ Φαραῶ τὸ ἐξῆς ὄνειρον· Ἐνῶ ἴστατο πλησίον τοῦ ποταμοῦ Νείλου, εἶδεν ἑπτὰ ὠραίας καὶ παχείας ἀγελάδας, αἱ ὅποιαὶ ἀνέβαιναν ἐκ τοῦ ποταμοῦ καὶ ἔβοσκαν εἰς τὰς ὄχθας αὐτοῦ, ὀπισθεν δὲ αὐτῶν εἶδεν ἑπτὰ ἄλλας ἀσχήμους καὶ ἰσχνάς, αἱ ὅποιαὶ κατέφαγαν τὰς ὠραίας καὶ παχείας. Ὁ Φαραῶ, ἐγερθεὶς ἐκ τοῦ ὕπνου, ἐκοιμήθη πάλιν καὶ εἶδε δεύτερον ὄνειρον, τὸ ἐξῆς· εἶδεν, ὅτι ἐδλάσταναν ἑπτὰ ὠραῖοι καὶ παχεῖς στάχυες, ὀπισθεν δὲ αὐτῶν εἶδεν ἑπτὰ ἄλλους λεπτοὺς καὶ καμμένους ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ἀνέμου, αἱ ὅποιοι κατέπιαν τοὺς

ώραίους και παχείς. Ταραχθείς ὁ Φαραώ ἐκ τῶν ὄνειρων τούτων ἐκάλεσε τὴν πρῶταν ἄλφου τοῦ σοφοῦς και ὄνειροκρίτας τῶν Αἰγυπτίων, παρὰ τῶν ὁποίων ἐζήτησεν ἐξηγήσιν· οὐδεὶς ἕμως ἠδυνήθη νὰ ἐξηγήσῃ αὐτά. Τότε ὁ ἀρχαιονοχὸς ἐνεθυμήθη τὸν Ἰωσήφ και διηγήθη εἰς τὸν Φαραώ ὅσα συνέβησαν εἰς αὐτόν, ὅτε ἦτο εἰς τὴν φυλακὴν. Προσεκλήθη λοιπὸν ὁ Ἰωσήφ και ἔδωκε τὴν ἐξῆς διήγησιν· Τὰ δύο ὄνειρα σημαίνουσι ἓν και τὸ αὐτό· αἱ ἑπτὰ παχείαι ἀγελάδες και αἱ ἑπτὰ παχείς στάχυες σημαίνουσι ἑπτὰ ἔτη εὐφορίας, αἱ δὲ ἑπτὰ ἰσχναὶ ἀγελάδες και αἱ ἑπτὰ λεπτοὶ στάχυες σημαίνουσι ἑπτὰ ἔτη ἀφορίας και πείνης. Ἡ ἐπανάληψις δὲ τοῦ ὄνειρου σημαίνει, ὅτι ὁ Θεὸς ἀπεφάσισε νὰ ἐκτελέσῃ ταῦτα ταχέως. Συνεβούλευσε δὲ τὸν Φαραώ νὰ εὕρῃ ἄνδρα φρόνιμον, ἵνα συναθροίσῃ τὸ περίσσευμα τῶν ἔτων τῆς εὐφορίας και χρησιμοποίησῃ αὐτὸ κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἀφορίας. Ἡ συμβουλή αὕτη ἤρσεν εἰς τὸν Φαραώ, ὁ ὁποῖος ἐνόησεν ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὕρῃ ἄνδρα φρονιμώτερον και καταλλεστότερον τοῦ Ἰωσήφ, και κατέστησεν αὐτὸν πρωθυπουργόν· διετάξε δὲ ἄλφου τοὺς ὑπηκόους του νὰ προσκυνῶσι τὸν Ἰωσήφ ὡς δεῦτερον ἄρχοντα τῆς Αἰγύπτου.

Ἡ πρόρρησις τοῦ Ἰωσήφ ἐπηλήθευσεν. Ἦλθαν τὰ ἑπτὰ ἔτη τῆς εὐφορίας και μετ' αὐτὰ τὰ ἑπτὰ ἔτη τῆς ἀφορίας, κατὰ τὰ ὁποῖα ἡ πείνα ἐμάστιζε τὰς γειτονικὰς χώρας τῆς Αἰγύπτου.

«Σωτηρία τῶν δικαίων παρὰ τοῦ Κυρίου, και ὑπερασπιστὴς αὐτῶν ἔστιν ἐν καιρῷ θλίψεως» (Ψαλμ. λς' 39).

§ 13. Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσήφ εἰς τὴν Αἴγυπτον.

(Γεν. μβ', μγ')

Πείνα ὑπῆρχε και εἰς τὴν Χαναάν, τὴν γειτονικὴν χώραν τῆς Αἰγύπτου. Ὁ Ἰακώβ, μαθὼν ὅτι πωλεῖται σίτος εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέστειλεν ἐκεῖ τοὺς δέκα υἱοὺς του και ἐκράτησε τὸν Βενιαμὴν ἐκ φόβου μὴ συμβῆ κακόν τι εἰς αὐτόν. Οὗτοι, ἐλθόντες εἰς τὴν Αἴγυπτον, παρουσιάσθησαν εἰς τὸν Ἰωσήφ, διότι αὐτὸς ἦτο ἀνώτατος ἐπόπτης τῆς πωλῆσεως τοῦ σίτου.

Ὁ Ἰωσήφ ἀνεγνώρισεν ἀμέσως τοὺς ἀδελφούς του, οὗτοι ὅμως δὲν τὸν ἀνεγνώρισαν. Ἴνα δὲ δώσῃ εἰς αὐτοὺς καιρὸν πρὸς μετανοίαν, φέρεται σκληρῶς καὶ ἐρωτᾷ πόθεν ἔρχονται. Οἱ ἀδελφοὶ ἀποκρίνονται· Ἐκ τῆς γῆς Χαναάν, ἵνα ἀγοράσωμεν σίτον. Τότε ὁ Ἰωσήφ λέγει πρὸς αὐτούς· Εἰσθε κατάσκοποι· ἦλθατε νὰ παρατηρήσητε τοὺς μὴ ὀχυροὺς τόπους τοῦ κράτους. Ἐκεῖνοι ἀπεκρίθησαν· Ὅχι, κύριε, δὲν εἴμεθα κατάσκοποι· εἴμεθα καλοὶ ἄνθρωποι. Ἡμεῖς ἦλθαμεν νὰ ἀγοράσωμεν σίτον. Ἡμεῖς εἴμεθα δώδεκα ἀδελφοί, υἱοὶ ἑνὸς ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος κατοικεῖ εἰς τὴν Χαναάν· καὶ ὁ μὲν νεώτερος μένει πλησίον τοῦ πατρὸς ἡμῶν, ὁ δὲ ἄλλος δὲν ὑπάρχει. Ὁ Ἰωσήφ εἶπεν· Εἰσθε κατάσκοποι· δὲν θὰ ἐξέλθητε δὲ ἐντεῦθεν πρὶν ἔλθῃ ὁ νεώτατος ἀδελφός. Εἰς λοιπὸν ἐξ ὑμῶν θὰ μεταβῇ νὰ φέρῃ αὐτόν, οἱ δὲ λοιποὶ θὰ μένητε δέσμοι μέχρι οὗ ἀποδειχθῇ, ὅτι εἰσθε καλοὶ ἄνθρωποι. Ταῦτα δὲ εἰπὼν διέταξε νὰ ἐπιτηρῶσιν αὐτούς. Μετὰ τρεῖς ὅμως ἡμέρας ἐκάλεσεν αὐτούς καὶ εἶπεν· Εἰς μόνον ἐξ ὑμῶν θὰ μένη δέσμιος, οἱ δὲ λοιποὶ, ἀφοῦ λάβητε σίτον, θὰ μεταβῆτε εἰς τὴν πατρίδα καὶ θὰ φέρητε τὸν νεώτατον ἀδελφόν, ἵνα ἀποδειχθῇ ἡ ἀλήθεια τῶν λόγων σας. Τότε οἱ ἀδελφοὶ συνησθάνθησαν, ὅτι δικαίως τιμωροῦνται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δι' ὅσα ἔκαμαν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ των, καὶ εἶπαν μεταξύ των Ἑβραϊστί· Ἀληθῶς εἴμεθα ἔνοχοι διὰ τὸν ἀδελφόν ἡμῶν, διότι εἶδαμεν τὴν ἀγωνίαν τῆς ψυχῆς του, ὅτε παρεκάλει ἡμᾶς, καὶ δὲν ἠκούσαμεν αὐτόν· διὰ τοῦτο ἦλθεν εἰς ἡμᾶς ἡ συμφορὰ αὕτη. Ὁ δὲ Ῥουβὴν εἶπε πρὸς αὐτούς· Δὲν εἶπον νὰ μὴ ἀμαρτήσητε κατὰ τοῦ παιδίου καὶ δὲν ἠκούσατε; Ἰδοὺ τώρα τὸ αἷμα αὐτοῦ ζητεῖται παρ' ἡμῶν. Ὁ Ἰωσήφ, ἀκούσας ταῦτα καὶ συγκινηθεὶς, ἀπεχώρησε καὶ ἔκλαυσεν. Μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψε καὶ διέταξε νὰ κρατήσωσι δέσμιον μόνον τὸν Συμεὼν, νὰ γεμίσωσι τοὺς σάκκους αὐτῶν μὲ σίτον, νὰ θέσωσι τὰ χρήματα ἐκάστου ἐντὸς τοῦ σάκκου αὐτοῦ καὶ νὰ δώσωσιν εἰς αὐτοὺς τρόφιμα. Οἱ ἀδελφοὶ, ἀναχωρήσαντες ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ἦλθαν εἰς τὴν Χαναάν. Ὅτε δὲ ἔλυσαν τοὺς σάκκους, μετ' ἐκπλήξεως παρετήρησαν, ὅτι ἐντὸς αὐτῶν ὑπῆρχαν τὰ χρήματα ἐκάστου. Διηγῆθησαν δὲ

ὄλα τὰ συμβάντα εἰς τὸν πατέρα, ὁ ὁποῖος εἶπεν· Ἰμεῖς μὲ κατεστήσατε ἄτεκνον· ὁ Ἰωσήφ δὲν ὑπάρχει, ὁ Συμεὼν δὲν ὑπάρχει καὶ θέλετε νὰ λάβητε καὶ τὸν Βενιαμῖν ; Ὅχι· ὁ υἱός μου δὲν θὰ καταβῆ μαζῆ σας εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ὅτε ἐτελειώσεν ὁ σῖτος καὶ ἡ πείνα ἐξηκολούθει, ἀπέστειλεν ὁ Ἰακώβ πάλιν τοὺς υἱούς του εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἵνα ἀγοράσωσι νέον σῖτον. Συγκάτενευσε δὲ νὰ ἀποστείλῃ καὶ τὸν Βενιαμῖν, ἀφοῦ ἠγγυήθη περὶ αὐτοῦ ὁ Ἰούδας.

«Ὁ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει» (Γαλ. 5' 7).

§ 14. Ἡ φανέρωσις τοῦ Ἰωσήφ εἰς τοὺς ἀδελφούς του

(Γεν. μγ', με')

Οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰακώβ, ἐλθόντες εἰς τὴν Αἴγυπτον, παρέδωκαν εἰς τὸν ἐπιστάτην τοῦ οἴκου τοῦ Ἰωσήφ τὰ χρήματα, τὰ ὅποια εἶχαν τεθῆ εἰς τοὺς σάκκους των. Παρουσιάσθησαν δὲ πάλιν εἰς τὸν Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος ἐδέχθη αὐτοὺς εὐμενῶς καὶ ἠρώτησε περὶ τοῦ πατρὸς των. Ἴδὼν δὲ τὸν Βενιαμῖν καὶ συγκινηθεὶς ἀπεχώρησεν εἰς ἰδιαιτέρον δωμάτιον, ὅπου ἐκλαυσεν. Μετ' ὀλίγον παρέθεσεν εἰς αὐτοὺς τράπεζαν καὶ ἐτοποθέτησεν ἕκαστον κατὰ ἡλικίαν, τὸ ὅποιον πολὺ τοὺς ἐξέπληξεν, εἰς δὲ τὸν Βενιαμῖν ἔδειξεν ἰδιαιτέραν ἀγάπην διατάξας νὰ παραθέσωσιν εἰς αὐτὸν πενταπλασίαν μερίδα. Ἴνα δὲ δοκιμάσῃ τοὺς ἀδελφούς ἂν θὰ ἐμίσουν τὸν Βενιαμῖν διὰ τὴν προτίμησιν ταύτην, ὅπως ἄλλοτε ἐμίσησαν αὐτὸν διὰ τὴν προτίμησιν τοῦ πατρὸς, διέταξε τὸν ἐπιστάτην τοῦ οἴκου νὰ γεμίσῃ τοὺς σάκκους των μὲ σῖτον καὶ νὰ θέσῃ τὰ χρήματα ἐκάστου ἐντὸς τοῦ σάκκου του, εἰς δὲ τὸν σάκκον τοῦ Βενιαμῖν νὰ θέσῃ πρὸς τούτοις καὶ τὸ ἀργυροῦν αὐτοῦ ποτήριον. Τὴν πρωίαν οἱ ἀδελφοὶ ἀνεχώρησαν. Ἀμα ὅμως ἐξῆλθαν ἐκ τῆς πόλεως, διέταξεν ὁ Ἰωσήφ τὸν ἐπιστάτην τοῦ οἴκου του νὰ συλλάβῃ αὐτοὺς ὡς κλέπτας τοῦ ἀργυροῦ του ποτηρίου. Οἱ ἀδελφοὶ συλληφθέντες διαμαρτύρονται καὶ λέγουσιν· Ἐκεῖνος, ἐντὸς τοῦ σάκκου τοῦ ὁποῖου εὑρεθῆ τὸ ποτή-

ριον, νὰ θανατωθῆ, οἱ δὲ λοιποὶ νὰ γίνωμεν δοῦλοι. Ἐρευνης δὲ γενομένης εὐρίσκεται τὸ ποτήριον ἐντὸς τοῦ σάκκου τοῦ Βενιαμίν. Ἐκπληκτοὶ διὰ τοῦτο οἱ ἀδελφοὶ διαρρηγνύουσι τὰ ἱμάτιά των καὶ ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν πόλιν, ἔπου ὁδηγοῦνται πρὸς τὸν Ἰωσήφ. Οὗτος ἐρωτᾷ αὐτούς· Τί εἶναι αὐτό, τὸ ὅποιον ἐκάματε; Ὁ Ἰούδας ἀποκρίνεται· Ἰδοὺ εἴμεθα δοῦλοι σου καὶ ἡμεῖς καὶ ἐκεῖνος, ἐντὸς τοῦ σάκκου τοῦ ὁποίου εὐρέθη τὸ ποτήριον. Ὁ Ἰωσήφ λέγει· Ὅχι· δοῦλός μου θὰ εἶναι μόνον ἐκεῖνος, ἐντὸς τοῦ σάκκου τοῦ ὁποίου εὐρέθη τὸ ποτήριον, σεις δὲ οἱ λοιποὶ θὰ μεταβῆτε εἰς τὸν πατέρα σας. Ὁ Ἰούδας, λαμβάνων πάλιν τὸν λόγον, ἰκετεύει τὸν Ἰωσήφ νὰ μὴ ἐπιμείνη εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ἀλλὰ νὰ ἀφήσῃ ἐλεύθερον τὸν Βενιαμίν, διότι ἄνευ αὐτοῦ ὁ πατήρ θὰ ἀποθάνῃ· προσθέτει δέ, ὅτι μένει αὐτὸς δοῦλος ἀντ' ἐκείνου. Τότε ὁ Ἰωσήφ δὲν δύναται πλέον νὰ κρατηθῆ, χύνει ἄφθονα δάκρυα καὶ λέγει πρὸς τοὺς ἀδελφούς του· Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἰωσήφ ὁ ἀδελφός σας, τὸν ὅποιον ἐπωλήσατε. Μὴ λυπεῖσθε· θέλημα τοῦ Θεοῦ ἦτο τοῦτο, ἵνα σωθῆτε. Καὶ τώρα νὰ υπάγγητε εἰς τὸν πατέρα μου, νὰ διηγηθῆτε εἰς αὐτὸν ἕλλην τὴν ἱστορίαν μου καὶ νὰ τοῦ εἰπῆτε νὰ καταβῆ ἐνταῦθα μὲ ἕλλην τὴν οἰκογένειαν καὶ τὰ υπάρχοντα, διότι ἡ πείνα θὰ ἐξακολουθήσῃ ἀκόμη πέντε ἔτη. Ἐπειτα ἔπεσεν εἰς τὸν τράχηλον τοῦ Βενιαμίν καὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν καὶ κατεφίλησεν αὐτοὺς κλαίων.

« Ἐὰν ἀμάρτη εἰς οὐδὲν ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ » (Γεν. ιζ' 3).

§ 13. Ὁ Ἰακώβ εἰς τὴν Αἴγυπτον. Θάνατος τοῦ Ἰακώβ καὶ τοῦ Ἰωσήφ.

(Γεν. με'—ν')

Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσήφ, ἄφου ἔλαβαν παρ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Φαραῶ πλοῦσια δῶρα καὶ ἄφθονα τρόφιμα καὶ ἀμάξας πρὸς μετακόμισιν, ἀνεχώρησαν εἰς τὴν Χαναάν. Ἐλθόντες δὲ ἐκεῖ διηγήθησαν εἰς τὸν πατέρα ἕλλην τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰωσήφ. Τότε

ὁ Ἰακώβ εἶπεν· Ὁ υἱός μου Ἰωσήφ ζῆ ἀκόμη· θά ὑπάγω καί θά τόν ἴδω πρὶν ἀποθάνω. Παρέλαθεν βλα τὰ ὑπάρχοντα καί ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Χεβρών μὲ βλην τὴν οἰκογένειάν του, ἣ ὅποια περιελάμβανεν ἐβδομήκοντα περίπου ἄτομα· ἦλθε δὲ εἰς τὴν Βηρσαβεέ, ὅπου προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν Θεόν. Ὁ Θεὸς εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεὸς τοῦ πατρός σου· μὴ φοβηθῆς νὰ καταβῆς εἰς τὴν Αἴγυπτον, διότι θά σέ καταστήσω ἐκεῖ μέγα ἔθνος. Ἐγὼ θά καταβῶ μετὰ σοῦ εἰς τὴν Αἴγυπτον καί ἐγὼ θά σέ ἀναβιβάσω πάλιν εἰς τὴν Χαναάν. Ἀναχωρήσας ὁ Ἰακώβ ἐκ τῆς Βηρσαβεέ ἦλθεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου ὁ Ἰωσήφ προὔπηντησεν αὐτόν καί ἐνηγκαλίσθη καί ἐκλαυσεν ἐπὶ πολὺ. Ὁ δὲ Ἰακώβ εἶπε πρὸς τὸν Ἰωσήφ· Τώρα ἄς ἀποθάνω, ἀφοῦ εἶδα τὸ πρόσωπόν σου, διότι ἀκόμη ζῆς. Ὁ Ἰωσήφ παρουσίασε τὸν πατέρα του καί πέντε ἐκ τῶν ἀδελφῶν του εἰς τὸν Φαραώ, ὁ ὅποιος ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὴν εὐφορωτάτην ἐπαρχίαν τῆς Αἰγύπτου Γεσέμ (κειμένην μετὰ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, τοῦ στομίου τῆς Δαμιέττης, τῆς πόλεως Καΐρου καί τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Σουέξ).

Ὁ Ἰακώβ ἔζησεν εἰς τὴν Αἴγυπτον δέκα ἐπτὰ ἔτη. Ὅτε δὲ ἤσθάνθη τὸν θάνατόν του, ἐκάλεσε καί ὤρκισε τὸν Ἰωσήφ νὰ μὴ τὸν θάψῃ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀλλ' εἰς τὴν Χαναάν ἐντὸς τοῦ τάφου τῶν πατέρων του Ἀβραὰμ καί Ἰσαάκ. Ἐπειτα υἱοθέτησε τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ Ἰωσήφ Ἐφραΐμ καί Μανασσῆν καί ἠυλόγησε καί αὐτοὺς καί τοὺς δώδεκα υἱοὺς του.

Μετὰ τὴν εὐλογίαν τῶν υἱῶν ἀπέθανεν ὁ Ἰακώβ εἰς ἡλικίαν ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἐπτὰ ἐτῶν καί ἐτάφη ὑπὸ τῶν υἱῶν του εἰς τὴν Χαναάν ἐντὸς τοῦ τάφου τῶν πατέρων του Ἀβραὰμ καί Ἰσαάκ. Βραδύτερον ἀπέθανε καί ὁ Ἰωσήφ εἰς ἡλικίαν ἑκατὸν δέκα ἐτῶν, ἀφοῦ ὤρκισε τοὺς ἀδελφοὺς του νὰ μεταφέρωσι τὰ ὀστέα του εἰς τὴν Χαναάν, ὅταν μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐπιστρέψωσιν εἰς αὐτήν.

«Κατὰ πίσυν ἀπέθανον οὔτοι πάντες, μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόρρωθεν αὐτὰς ἰδόντες καί πεισθέντες καί ἀσπασάμενοι καί ὁμολογήσαντες, ὅτι ξένοι καί παρεπίδημοὶ εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς» (Ἑβρ. ια' 13).

ΤΜΗΜΑ Γ΄.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΙΣΡΑΗΛΙΤΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

ΟΙ ΙΣΡΑΗΛΙΤΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟΝ

(1920—1490 π. Χ.)

§ 16. Γέννησις καὶ ἀνατροφή τοῦ Μωϋσέως.

(Ἐξόδ. α΄, β΄)

Οἱ Ἰσραηλίται εἰς τὴν εὐφροωτάτην χώραν Γεσὲμ ἐπληθύνθησαν πολὺ. Φοβηθεὶς δὲ ὁ Φαραώ, μήπως ἐν καιρῷ πολέμου πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ συμμαχήσωσι μετ' αὐτοὺς καὶ μετὰ ταῦτα ἀναχωρήσωσιν ἐκ τῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν Χαναάν, ἀπεφάσισε νὰ ἐμποδίσῃ τὸν πολλαπλασιασμόν των. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπέβαλεν εἰς αὐτοὺς διαφόρους σκληρὰς ἀγγαρείας. Μετὰ ταῦτα δέ, ἀφοῦ εἶδεν, ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο δὲν ἔφερε κανὲν ἀποτέλεσμα, διέταξε τὰς μαῖας αὐτῶν νὰ φονεύσωσι κατὰ τὸν τοκετὸν ὅλα τὰ ἄρρενα τέκνα. Αἱ μαῖαι ὅμως, φοβούμεναι τὸν Θεόν, δὲν ἐξέτελουν τὴν διαταγὴν τοῦ Φαραώ, ἐπροφασίζοντο δέ, ὅτι αἱ Ἰσραηλίτιδες, ἐπειδὴ ἦσαν εὐρωσται, ἐγέννων πρὶν προσέλθωσιν αὐταί.

Τότε ὁ Φαραώ, ἰδὼν ὅτι καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου οὐδὲν κατώρθωνε, διέταξεν ὅλους τοὺς Αἰγυπτίους νὰ βίπτωσιν εἰς τὸν ποταμὸν Νεῖλον ὅλα τὰ ἄρρενα τέκνα τῶν Ἰσραηλιτῶν.

Ἐνῶ δὲ Φαραὼ ἐμηχανᾶτο τὸν ὄλεθρον τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὁ Θεὸς παρεσκευάζει τὴν σωτηρίαν αὐτῶν. Ἰσραηλιτὴς τις, ὀνομαζομένη Ἰωχαβέδ, σύζυγος τοῦ Ἀμδράμ, ἐγέννησεν υἱὸν ὠραῖον (1570 π. Χ.), τὸν ὁποῖον ἔκρυψεν ἐπὶ τρεῖς μῆνας. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἠδύνατο νὰ κρύπτῃ αὐτὸν ἐπὶ πλέον, ἔθεσεν εἰς καλάμινον κιβώτιον, τὸ ὁποῖον ἔχρισε μὲ ἄσφαλτον καὶ πίσσαν καὶ ἐτοποθέτησε πλησίον τῆς ὄχθης τοῦ Νείλου ἐκεῖ, ὅπου συνείθιζε νὰ λούηται ἡ θυγάτηρ τοῦ Φαραῶ· ἐτοποθέτησε δὲ μακρὰν τὴν ἀδελφὴν τοῦ παιδίου Μαριάμ, ἵνα ἴδῃ τί ἐμελλε νὰ συμβῇ. Μετ' ὀλίγον ἦλθεν ἡ βασιλόπαις, ἵνα λουσθῇ. Εἶδε τὸ κιβώτιον, ἔλαβεν αὐτὸ καὶ, ἀφοῦ τὸ ἦνοιξε, παρετήρησεν, ὅτι ἐντὸς εὐρίσκετο παιδίον, τὸ ὁποῖον ἤρχισε νὰ κλαίῃ. Εὐσπλαγχνίσθη αὐτὸ καὶ εἶπε· Βεβαίως ἐκ τῶν παιδίων τῶν Ἑβραίων εἶναι τοῦτο. Τότε ἐπλησίασεν ἡ ἀδελφὴ τοῦ παιδίου καὶ ἠρώτησε τὴν βασιλόπαιδα· Θέλεις Ἑβραῖαν τροφὸν τοῦ παιδίου; Ναί, ἀπεκρίθη ἡ βασιλόπαις. Ἡ Μαριάμ ἔσπευσε καὶ ἐκάλεσε τὴν μητέρα της, ἡ ὁποία ἔλαβε τὸ παιδίον καὶ τὸ ἐθήλαζεν. Μετὰ δὲ τὸν ἀπογαλακτισμὸν ἔφερεν αὐτὸ εἰς τὴν βασιλόπαιδα, ἡ ὁποία τὸ υἱοθέτησε καὶ τὸ ὠνόμασε Μωϋσῆν¹. Ὁ Μωϋσῆς ἀνετρέφθη βασιλικῶς ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων τοῦ Φαραῶ καὶ ἐδιδάχθη ἔλῃν τὴν σοφίαν τῶν Αἰγυπτίων.

« Ἐπὶ τῷ Θεῷ ἠλπισα, οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος » (Ψαλμ. νε' 12).

§ 17. Φυγὴ τοῦ Μωϋσέως.

(Ἐξόδ. β'—δ')

α'.

Ἡ ἀνατροφή τοῦ Μωϋσέως ἐντὸς τῆς αὐλῆς τοῦ Φαραῶ δὲν ἠδυνήθη νὰ σβέσῃ τὸ μίσος του ἐναντίων τῶν Αἰγυπτίων, ὅ

¹ Ἡ λέξις Μωϋσῆς εἶναι Αἰγυπτιακὴ καὶ σημαίνει τὸν σωθέντα ἐκ τοῦ ὕδατος, τὸν ὑδατόσωστον.

ὅποιοι παντοιοτρόπως ἐπίαζαν τοὺς ὁμοφύλους του. Ἡμέραν τινὰ εἶδεν Αἰγύπτιον δέροντα Ἰσραηλίτην. Στραφεὶς πανταχοῦ καὶ ἰδὼν, ὅτι οὐδεὶς ἔδλεπεν αὐτόν, ἐφόνευσε τὸν Αἰγύπτιον καὶ τὸν ἔκρυψεν εἰς τὴν ἄμμον. Τὴν ἐπομένην εἶδε δύο Ἰσραηλίτας διαπληκτιζομένους· εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀδικοῦντα· Διατί τύπτεις τὸν πλησίον σου; Ἐκεῖνος ἀπεκρίθη· Τίς σὲ κατέστησεν ἄρχοντα καὶ κριτὴν ἡμῶν; Μήπως θέλεις νὰ μὲ φονεύσῃς, ὅπως ἐφόνευσες χθὲς τὸν Αἰγύπτιον; Ὁ Μωϋσῆς ἐταράχθη καὶ, ὅτε ἔμαθεν, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐγίνε γνωστὸν καὶ εἰς τὸν Φαραῶ, ὁ ὁποῖος ἐζήτηε νὰ τὸν θανατώσῃ, ἐφυγεν ἐκ τῆς Αἰγύπτου εἰς ἡλικίαν τεσσαράκοντα ἐτῶν ἤλθε δὲ εἰς τὴν χώραν τῆς Ἀραβίας Μαδιάμ¹, ὅπου ἐνυμφεύθη τὴν Σεπφώραν, θυγατέρα τοῦ ἱερέως Ἰθὼρ.

Οἱ Ἰσραηλίται, στενάζοντες ὑπὸ τὸν Αἰγυπτιακὸν ζυγόν, ἐπεκαλοῦντο τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἀπεράσισε νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ διὰ τοῦ Μωϋσέως.

«Πίστει Μωσῆς μέγας γενόμενος ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς Φαραῶ, μᾶλλον ἐλόμενος συγκακοχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ, ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαναι» (Ἐδρ. ια' 24-25).

β'.

Ὁ Μωϋσῆς, ἵνα δυνηθῇ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ μέγα ἔργον τῆς σωτηρίας τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἔπρεπε νὰ προπαρασκευασθῇ διὰ θλίψεων καὶ ταλαιπωριῶν, δι' ὑπομονῆς καὶ διὰ σταθερᾶς πίστεως πρὸς τὸν Θεόν. Τοιοῦτοτρόπως κατορθώνονται τὰ μεγάλα ἔργα καὶ ὄχι μὲ ἀνάπαυσιν καὶ εὐζωίαν, μὲ ἀνυπομονησίαν καὶ μὲ ἀπιστίαν ἢ ὀλιγοπιστίαν εἰς τὸν Θεόν. Ἀφοῦ προπαρασκευάσθη ὁ Μωϋσῆς, ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς ἐξῆς·

Ἐνῶ μίαν ἡμέραν ἔδωσκε τὰ πρόβατα τοῦ πενθεροῦ του Ἰθὼρ εἰς τὸ ὄρος Χωρήβ (εἰς τὴν Σιναϊκὴν χερσονήσον), εἶδε

¹ Ἡ Μαδιάμ ἔκειτο ἀπέναντι τῆς Σιναϊκῆς χερσονήσου.

βάτον, ἢ ὁποία ἐφλέγετο, ἀλλὰ δὲν ἐκαίετο ¹. Τότε θέλει νὰ πλησιάζῃ εἰς τὴν βάτον, ἀλλ' ὁ Θεὸς τὸν ἐμποδίζει λέγων· Μὴ πλησιάζῃς ἐδῶ· λῦσε τὰ ὑποδήματά σου, διότι ὁ τόπος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἴστασαι, εἶναι γῆ ἁγία. Διατάσσει δὲ αὐτὸν ἐκ τῆς βάτου νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἵνα ἀπελευθερώσῃ τοὺς ὁμοφύλους του ἐκ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ ζυγοῦ.

Ὁ Μωϋσῆς, συναισθανόμενος τὴν ἀδυναμίαν του πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μεγάλου καὶ δυσκόλου τούτου ἔργου, ζητεῖ παντοιοτρόπως νὰ ἀποφύγῃ. Ὁ Θεὸς ὅμως τὸν ἐνθαρρύνει καὶ τοῦ ὑπόσχεται τὴν βοήθειάν του. Ὁ Μωϋσῆς διστάζει πάλιν προφασιζόμενος, ὅτι εἶναι βραδύγλωσσος· Ὁ Θεὸς ὅμως τὸν ἐνισχύει καὶ πάλιν καὶ τοῦ δίδει βοηθὸν τὸν εὐγλωττον ἀδελφόν του Ἄαρῶν. Τέλος ὁ Μωϋσῆς ὑπακούει. Παραλαμβάνει τὸν Ἄαρῶν καὶ μεταβαίνει ὀγδοηκοντούτης πλέον εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἔπου ἀνῆγγειλεν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας πᾶν, ὅτι εἶπεν εἰς αὐτὸν ὁ Θεός.

«*Εὐλόγημένος ὁ ἄνθρωπος ὃς πέποιθεν ἐπὶ τῷ Κυρίῳ καὶ ἔσται Κύριος ἐλπίς αὐτοῦ*» (Ἱερ.μ. ιζ' 7).

§ 18. Ἡ ἔξοδος τῶν Ἰσραηλιτῶν.

(Ἐξόδ. ε'—ιε')

Ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἄαρῶν παρουσιάσθησαν εἰς τὸν Φαραὼ καὶ ἀπήτησαν παρ' αὐτοῦ ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τοὺς ὁμοφύλους των νὰ ἀναχωρήσωσιν ἐκ τῆς Αἰγύπτου καὶ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Χαναάν. Ὁ Φαραὼ ὅμως ὄχι μόνον δὲν ἐδέχθη τούτο, ἀλλὰ καὶ ἐπέβαλεν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας σκληροτέρας ἀγγαρείας. Τότε ὁ Θεὸς ὠργίσθη καὶ ἐτιμώρησε τοὺς Αἰγυπτίους διὰ δέκα πληγῶν (δέκα δηλ. τιμωριῶν),

¹ Ἡ μὲν βάτος ἐσήμαινε τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαόν, ὁ ὁποῖος κατεπιέζετο καὶ κατεθλίβετο ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, τὸ δὲ πῦρ, τὸ ὁποῖον ἐφλεγεν, ἀλλὰ δὲν ἔκκιεν, ἐσήμαινε τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, ἢ ὁποία ἐπαίδευε τοὺς Ἰσραηλίτας, ἵνα τοὺς καθάρισθῃ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ δὲν τοὺς κατέστρεφεν.

ἐκ τῶν ὁποίων ἡ τελευταία ἦτο ὁ θάνατος ὄλων τῶν πρωτοτόκων αὐτῶν.

Ὅτε ἐπλησίαζεν ἡ τελευταία πληγὴ, διέταξεν ὁ Μωϋσῆς τοὺς Ἰσραηλίτας νὰ σφάξωσι τὴν ἐσπέραν τῆς δεκάτης τετάρτης τοῦ μηνὸς Νισάν (ὁ ὁποῖος συμπίπτει πρὸς τὸν ἡμέτερον Ἀπρίλιον) ἀμνὸν ἐνιαύσιον καὶ ὕγιᾶ καὶ νὰ χρίσωσι μετὰ τὸ αἷμα αὐτοῦ τοὺς δύο παραστάτας καὶ τὸ ἀνώφλιον τῶν θυρῶν τῶν οἰκιῶν των. Τοῦτο θὰ εἶναι σημεῖον τῆς ἀπαλλαγῆς των ἀπὸ τῆς καταστροφῆς, ἡ ὁποία συνέβη εἰς τοὺς Αἰγυπτίους διὰ τῆς δεκάτης πληγῆς. Τὸν ἀμνὸν δὲ τοῦτον νὰ ψήσωσι καὶ νὰ τὸν φάγωσι κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα μετὰ ἄζυμον ἄρτον καὶ πικρὰ χόρτα, τὸ δὲ τυχὸν περίσσευμα νὰ καύσωσι τὴν πρωΐαν. Παρήγγειλε δὲ νὰ φάγωσιν αὐτὸν βιαστικοὶ καὶ νὰ εἶναι ἔτοιμοι πρὸς ὁδοιπορίαν, νὰ ἔχωσι δηλαδὴ τὴν ζώνην εἰς τὰς ὀσφύς καὶ τὰ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας καὶ τὴν βράβδον εἰς τὰς χεῖρας. Νὰ ἑορτάζωσι δὲ κατ' ἔτος ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀπαλλαγῆς των ἐκ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ ζυγοῦ. Ἡ ἑορτὴ αὕτη καλεῖται Πάσχα. Ἡ λέξις Πάσχα εἶναι Ἑβραϊκὴ καὶ σημαίνει κυρίως ὑπέρβασις, ὑπερπήδησις· διότι ὁ ἄγγελος τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος ἐθανάτωσε τὰ πρωτότοκα τῶν Αἰγυπτίων, ὑπερπήδησε τὰς οἰκίας τῶν Ἰσραηλιτῶν, τῶν ὁποίων αἱ θύραι εἶχον χρισθῆ μετὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀμνοῦ. Ἐπειτα δὲ σημαίνει ἡ λέξις ἀπαλλαγὴν· διότι ὁ ἄγγελος τοῦ Κυρίου ἀπήλλαξε τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπὸ τοῦ θανάτου τῶν πρωτοτόκων των.

Ἡ δεκάτη πληγὴ ἐξηνάγκασε τὸν Φαραὼ νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας νὰ ἀναχωρήσωσιν ἐκ τῆς Αἰγύπτου. Οἱ Ἰσραηλίται, ἀφοῦ παρέλαβαν τὰ ὀστᾶ τοῦ Ἰωσήφ, ἐξῆλθον ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ὅπου ἔζησαν τετρακόσια ἔτη καὶ πλέον· ἦσαν δὲ μόνον οἱ ὄπλοφόροι ἑξακόσκιαι χιλιάδες¹. Ἄλλ' ὁ Φαραὼ μετανοεῖ καὶ καταδιώκει τοὺς Ἰσραηλίτας μετὰ πολυάριθμον στρατὸν καὶ τοὺς συναντᾷ, ἐνῶ ἦσαν ἐστρατοπεδευμένοι πλησίον τῆς Ἐρυ-

¹ Ἐὰν ὑπολογίσωμεν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά, οἱ Ἰσραηλίται ὑπερέβαιναν τὰ δύο ἑκατομμύρια.

ἑστρατοπεδευμένοι πλησίον τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Φόβος καὶ τρόμος καταλαμβάνει τοὺς Ἰσραηλίτας. Στρέφουσι παντοῦ τοὺς ὀφθαλμούς των, ἀλλ' οὐδαμοῦ βλέπουσιν ὁδὸν σωτηρίας. Πρὸς Α. εἶναι ἡ θάλασσα, πρὸς Ν. καὶ Δ. ὑψηλὰ ὄρη, πρὸς Α. ὁ Αἰγυπτιακὸς στρατός. Γογγύζουσι τότε κατὰ τοῦ Μωϋσέως, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐξήγαγεν ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ἵνα ἀποθάνωσιν εἰς τὴν ἔρημον. Ἄλλ' ὁ Μωϋσῆς τοὺς ἐνθαρρύνει λέγων· «Μὴ φοβείσθε· ἰδοὺ ἔρχεται σωτηρία παρὰ τοῦ Θεοῦ». Καὶ πράγματι ὁ Μωϋσῆς κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ τύπτει τὴν θάλασσαν μὲ τὴν ράβδον του καὶ τὴν σχίζει εἰς δύο, οἱ δὲ Ἰσραηλίται διέρχονται διὰ τῆς θαλάσσης ὡς διὰ ξηρᾶς. Οἱ Αἰγύπτιοι καταδιώκουσι τοὺς Ἰσραηλίτας εἰς τὴν θάλασσαν. Ἄλλ' ὁ Μωϋσῆς, τύπτων πάλιν τὴν θάλασσαν μὲ τὴν ράβδον του, ἐπαναφέρει τὰ ὕδατα εἰς τὴν προτέραν των θέσιν καὶ τοιοῦτοτρόπως οἱ Αἰγύπτιοι καταποντίζονται. Διὰ τὴν σωτηρίαν δὲ ταύτην ὁ Μωϋσῆς καὶ οἱ Ἰσραηλίται ὑμνοῦσι τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἐξῆς ᾠδῆς (Ἐξόδ. ιε' 1—19).

Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται. Ἴππον καὶ ἀναβάτην¹ ἔρορην εἰς τὴν θάλασσαν. Βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν· οὗτός μου Θεός, καὶ δοξάσω αὐτόν. Θεὸς τοῦ πατρὸς μου², καὶ ὑψώσω αὐτόν.

Κύριος συντριβῶν πολέμους³. Κύριος ὄνομα αὐτῷ.

Ἄρματα Φαραὼ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἔρορην εἰς θάλασσαν· ἐπιλέκτους ἀναβάτας τριστάτας⁴ κατεπόντισεν ἐν Ἐρυθρᾷ θα-

¹ Ἄναβάτην, δηλ. ἵππου, τουτέστιν ἱππέα.

² Τοῦ πατρὸς μου = τῶν πατέρων μου, δηλ. τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ Ἰακώβ.

³ Συντριβῶν πολέμους = ἰσχυρὸς πολεμιστῆς.

⁴ Τριστάται ἐκαλοῦντο οἱ μαχόμενοι ἀπὸ τοῦ ἄρματος, διότι ἐπ' αὐτοῦ ἴσαντο πάντοτε τρεῖς ἄνδρες, ἐκ τῶν ὑποίων ὁ μὲν ἐπολέμει, ὁ δὲ ὑπερήσπιζε διὰ τῆς ἀσπίδος τὸν πολεμοῦντα, ὁ δὲ τρίτος ἠνιόχει.

λάσση· πόντω ἐκάλυψεν αὐτούς· κατέδυσαν εἰς βυθὸν ὡσεὶ λίθος.

Ἡ δεξιὰ σου, Κύριε, δεδόξασται ἐν ἰσχύϊ· ἡ δεξιὰ σου χεῖρ, Κύριε, ἐθραυσεν ἐχθρούς.

Καὶ τῷ πλήθει τῆς δόξης σου συνέτριψας τοὺς ὑπεναντίους· ἀπέστειλας τὴν ὀργὴν σου, κατέφαγεν αὐτοὺς ὡς καλάμην.

Καὶ διὰ πνεύματος τοῦ θυμοῦ σου διέστη τὸ ὕδωρ· ἐπάγη ὡσεὶ τεῖχος τὰ ὕδατα, ἐπάγη τὰ κύματα ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης.

Τίς ὁμοίός σοι ἐν Θεοῖς, Κύριε, τίς ὁμοίός σοι ; Λεδοξασμένοι ἐν ἁγίοις ¹, θαυμασιὸς ἐν δόξαις ², ποιῶν τέρατα.

«Καὶ ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως καὶ ἐξελοῦμαί σε καὶ δοξάσεις με» (Ψαλμ. μθ' 15).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Ἡ πορεία εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας

(1490—1450 π. Χ.)

§ 19. Ἡ πορεία εἰς τὴν ἔρημον.

(Ἐξόδ. ιε'—ιζ', ιθ'—κδ')

α'.

Ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὠδήγησεν ὁ Μωϋσῆς τοὺς Ἰσραηλίτας εἰς τὴν δυτικὴν ἔρημον τῆς Σιναϊκῆς χερσονήσου. Ἐτρέφε δὲ αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς τὴν ἔρημον ἐξ οὐρανοῦ μὲ τὸ μάννα ³. Τὸ μάννα ἦτο λευκὸν καὶ ὠμοίαζε μὲ τὸν σπόρον τοῦ

¹ Ἐν ἁγίοις—ἐν ἀγιότητι.

² Θαυμασιὸς ἐν δόξαις—αἰνετὸς μετὰ μεγίστου σεβασμοῦ.

³ Ἡ λέξις μάννα εἶναι Ἑβραϊκὴ καὶ σημαίνει τί τοῦτο ; διότι, ὅτε πρῶτην φορὰν οἱ Ἰσραηλίται εἶδαν αὐτό, εἶπαν μεταξὺ τῶν· «Τί εἶναι τοῦτο ;», διότι δὲν ἐγνώριζαν τί ἦτο.

φυτού κοριάννου (τὸ ὁποῖον κοινῶς ὀνομάζεται κόλιαντρον), εἶχε δὲ γεῦσιν πλακοῦντος μὲ μέλι.

Οἱ Ἀμαληκίται, οἱ ὁποῖοι κατέκον εἰς τὴν Σιναϊκὴν χερσόνησον, προσέβαλαν τοὺς Ἰσραηλίτας. Ἄλλ' ὁ Μωϋσῆς ἀπέστειλε τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυή, ὁ ὁποῖος τοὺς κατετρόπωσε.

«Μὴ μεριμνήσητε λέγοντες· Τί φάγωμεν ἢ τί πίωμεν ἢ τί περιβαλώμεθα; Πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη¹ ἐπιζητεῖ· οἶδε γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, οὐ χρῆζετε τούτων ἀπάντων» (Ματθ. 5' 31—32).

β'.

Τὸν τρίτον μῆνα ἀπὸ τῆς ἐξόδου ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐστρατοπέδευσαν οἱ Ἰσραηλίται ἀπέναντι τοῦ ὄρους Σινά. Ὁ Μωϋσῆς ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος. Ὁ δὲ Θεὸς εἶπε πρὸς αὐτόν· «Ἀνάγγειλε εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας τὰ ἐξῆς· Εἶδετε τί ἔκκαμα εἰς τοὺς Αἰγυπτίους καὶ πῶς σὰς ἐπροστάτευσα ἐξαιρετικῶς. Τώρα λοιπόν, ἐὰν ὑπακούσητε εἰς τὴν φωνὴν μου καὶ φυλάξητε τὴν διαθήκην μου, ἡ εἰσθε εἰς ἐμὲ λαὸς περιούσιος (δηλ. ἐκλεκτός) ἐξ ὅλων τῶν λαῶν καὶ ἔθνος ἅγιον». Ὁ Μωϋσῆς κατέβη ἐκ τοῦ ὄρους καὶ ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας τοὺς λόφους τούτους τοῦ Θεοῦ. Οἱ Ἰσραηλίται ἀπεκρίθησαν ὁμοφώνως· «Ὅλα, ὅσα εἶπεν ὁ Θεός, θὰ κάμωμεν». Μετὰ τρεῖς ἡμέρας γίνονται βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ νεφέλη πύκνῃ σκεπάζει τὸ ὄρος Σινά, τὸ ὁποῖον καπνίζει καὶ σείεται ὄλον, καὶ ἤχος σάλπιγγος ἰσχυρότατος ἀκούεται. Οἱ Ἰσραηλίται τρέμουσιν εἰς τὸ στρατόπεδον. Ὁ δὲ Μωϋσῆς ἐξάγει τοὺς Ἰσραηλίτας ἐκεῖθεν καὶ ὀδηγεῖ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους. Ἀναβαίνει ἔπειτα εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους καὶ λαμβάνει παρὰ τοῦ Θεοῦ τὰς ἐξῆς δέκα ἐντολάς (δεκάλογον) γραμμένας εἰς δύο λιθίνας πλάκας (Ἐξόδ. κ' 2—17).

¹ Τὰ ἔθνη—οἱ Ἐθνικαὶ (οἱ εἰδωλολάτραι), οἱ ὁποῖοι φροντίζουν μόνον διὰ τὰ σαρκικά.

Α' ἐντολή. Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου, ὅστις ἐξήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας. Οὐκ ἔσονται σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ.

Β' ἐντολή. Οὐ ποιήσεις σεαυτῶ εἰδωλον οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς. Οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς.

Γ' ἐντολή. Οὐ λήψη τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ.

Δ' ἐντολή. Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν Σαββάτων ἀγιάζειν αὐτήν. Ἐξ ἡμέρας ἑργῶ καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ Σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου.

Ε' ἐντολή. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπὶ τῆς γῆς.

• Σ' ἐντολή. Οὐ φονεύσεις.

Ζ' ἐντολή. Οὐ μοιχεύσεις.

Η' ἐντολή. Οὐ κλέψεις.

Θ' ἐντολή. Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ.

Ι' ἐντολή. Οὐκ ἐπιθυμήσεις ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστίν.

«Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολάς αὐτοῦ τηρῶμεν» (Α' Ἰωάν. ε' 3).

§ 20. Ἡ εἰδωλολατρεία τῶν Ἰσραηλιτῶν.

(Ἐξόδ. λβ'—λδ')

Ὁ Μωϋσῆς, ὁ ὁποῖος ὠδήγησε τοὺς Ἰσραηλίτας ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ, ἔμεινε ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας. Οἱ δὲ Ἰσραηλίται, νομίσαντες ὅτι ἐχάθη, ἀπήτησαν παρὰ τοῦ Ἄαρὼν νὰ κατασκευάσῃ εἰς αὐτοὺς ὄρατον Θεόν, ὁ ὁποῖος νὰ τοὺς ὀδηγῇ.

‘Ο Ἄαρών, ἀντί νὰ ἀποτρέψῃ τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπὸ τούτου, ὑποχωρεῖ εἰς τὴν ἀπαιτησίαν των καὶ κατασκευάζει ἐκ τῶν χρυσοῦν ἐνωτίων τῶν γυναικῶν καὶ τῶν θυγατέρων τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰδῶλον τοῦ Θεοῦ μὲ μορφὴν μόσχου, τὴν ὁποίαν ὁ λαὸς ἤρχισε νὰ λατρεύῃ μὲ θυσίας καὶ συμπόσια καὶ ἄσματα καὶ χορούς. Ὁ Θεὸς ὀργίζεται διὰ τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ θέλει νὰ καταστρέψῃ τοὺς Ἰσραηλίτας. Ἄλλ’ ὁ Μωϋσῆς ἱκετεύει τὸν Θεὸν νὰ συγχωρήσῃ τὴν ἁμαρτίαν ταύτην τοῦ λαοῦ. Εἰσακουσθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατέβη ἐκ τοῦ ὄρους. Ὅτε δὲ εἶδε τὰ τελούμενα, ὤργισθη πολὺ, ἔρριψε κατὰ γῆς τὰς πλάκας τὰς περιεχούσας τὸν δεκάλογον καὶ τὰς συνέτριψεν. Ἐπειτα ἔλαβε τὸν μόσχον, τὸν συνέτριψε καὶ τὸν ἔρριψεν εἰς τὸ πῦρ, τὰ δὲ διασωθέντα ἐξ αὐτοῦ τεμάχια μετέβηκεν εἰς κόνιν, τὴν ὁποίαν ἔρριψεν εἰς τὸ ὕδωρ καὶ ἐπότισε δι’ αὐτοῦ τοὺς Ἰσραηλίτας. Ἀφοῦ δὲ ἐφόνευσε διὰ τῶν Λευϊτῶν τοὺς πρωταίτιους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος καὶ ἔφερε δύο νέας λιθίνας πλάκας, εἰς τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς ἔγραψε πάλιν τὸν δεκάλογον.

«Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδῶλον οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασι ἐποκάτω τῆς γῆς. Οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς» (Ἐξόδ. κ’ 4).

§ 21. Ὁ τελετουργικὸς νόμος.

Κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ ὁ Μωϋσῆς κατασκεύασε κινητὸν ναόν, ὁ ὁποῖος ὠνομάσθη σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου (δηλ. τοῦ νόμου). Ὁ ναὸς συνίστατο ἐκ σανίδων ἐπιχρῦσων καὶ διηρηθεὶς διὰ καταπετάσματος εἰς δύο μέρη, εἰς τὸ ἄδυτον (ἄγιον ἁγίων) καὶ εἰς τὸ ἱερὸν (ἄγιον).

Εἰς τὸ ἄδυτον ὑπῆρχεν ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐφυλάσσοντο αἱ δύο λίθιναι πλάκες τοῦ δεκαλόγου, ἡ στάμνος τοῦ μάννα καὶ ἡ βράβδος τοῦ Ἄαρών ἢ βλαστήσασα¹.

¹ Κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ ὁ Μωϋσῆς ἔθεσεν ἐντὸς τῆς

Εἰς τὸ ἱερὸν ἦσαν τὰ ἐπόμενα· ἡ τράπεζα, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔκειντο οἱ ἄρτοι τῆς προθέσεως ¹, δώδεκα τὸν ἀριθμὸν κατὰ τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραήλ, ἡ ἐπτάφωτος λυχνία καὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔκαie θυμιάμα ὁ ἱερεὺς καθ' ἐκάστην πρῶταν καὶ ἐσπέραν.

Τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου περιεστοίχιζεν αὐλή, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑπῆρχαν τὸ θυσιαστήριον τῶν ὀλοκαυτωμάτων, ἐπὶ τοῦ ὁποίου προσεφέροντο ὄλαι αἱ θυσίαι, καὶ ὁ χαλκὸς λουτήρ, ὅπου οἱ ἱερεῖς ἐπλυναν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ὅτε εἰσῆρχοντο εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου ἢ ὅτε προσέφεραν θυσίαν.

Ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ ἱερεῖς ἐλαμβάνοντο ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Ἀαρών. Βοηθαὶ δὲ τῶν ἱερέων ἦσαν οἱ Λευῖται, δηλ. οἱ ἀπόγονοι τοῦ Λευὶ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰακώβ.

Ἔορται τῶν Ἰσραηλιτῶν ἦσαν αἱ ἑξῆς : α') τὸ Σάββατον, τὸ ὁποῖον ἐωρτάζετο εἰς ἀνάμνησιν τῆς καταπαύσεως τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τῶν ἔργων τῆς δημιουργίας· β') ἡ νομηνία, δηλ. ἡ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφαίνετο ἡ νέα σελήνη· γ') τὸ πάσχα ἢ ἡ ἐορτὴ τῶν ἀζύμων, ἡ ὁποία ἐωρτάζετο εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τῆς τελευταίας πληγῆς, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Θεὸς ἐτιμώρησε τοὺς Αἰγυπτίους, τῶν ὁποίων ἐθανάτωσεν ὅλα τὰ πρωτότοκα· δ') ἡ πεντηκοστή ², ἡ ὁποία ἐωρτάζετο εἰς εὐχαριστίαν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὸν θερισμόν· ε') ἡ σκηνοπηγία, ἡ ὁποία ἐωρτάζετο εἰς ἀνάμνησιν, ὅτι ὑπὸ σκηνάς ἔμειναν οἱ Ἰσραηλιταὶ εἰς τὴν ἔρημον μετὰ τὴν ἐξοδὸν ἐκ τῆς Αἰγύπτου· ς') ἡ ἡμέρα

σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου δώδεκα βῆδους, μίαν ἐξ ἐκάστης φυλῆς, καὶ εἶπεν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας, ὅτι ἐκεῖνη ἡ φυλὴ θὰ ἱερκατεύη, τῆς ὁποίας ἡ βῆδος θὰ βλαστήσῃ. Ἐβλάστησε δὲ ἡ βῆδος τῆς φυλῆς τοῦ Λευὶ, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Ἀαρών.

¹ Τιοιουτοτρόπως ὀνομάζοντο οἱ ἄρτοι, διότι ἐτίθεντο πρὸ τοῦ Κυρίου. Ἐκαστον δὲ Σάββατον ἀνενεώνοντο.

² Τιοιουτοτρόπως ὀνομάζετο ἡ ἐορτὴ αὕτη, διότι ἐωρτάζετο πεντήκοντα ἡμέρας μετὰ τὸ Πάσχα.

τοῦ ἐξιλασμοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν μόνην εἰσῆρχετο ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ ἅδυτον καὶ προσέφερε θυσίαν ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ ὄλου τοῦ ἱερατείου καὶ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.

§ 22. Τὰ συμβάντα μετὰ τὴν Μωσαϊκὴν νομοθεσίαν.

(Ἀριθ. ιγ', ιδ', ις', κ'—κα')

Τὸ δεύτερον ἔτος ἀπὸ τῆς ἐξόδου ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀνεχώρησαν οἱ Ἰσραηλίται ἐκ τοῦ ὄρους Σινὰ καὶ ἤλθαν πλησίον τῆς Χαναάν εἰς τὴν ἔρημον Φαράν, ἔπου ἐστρατοπέδευσαν εἰς Κάδης. Ἐκεῖθεν ἀπέστειλεν ὁ Μωϋσῆς δώδεκα ἀνδρας, ἓνα ἐξ ἐκάστης φυλῆς, ἵνα κατοπτεύσωσι τὴν Χαναάν. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἦσαν καὶ ὁ Ἰησοὺς τοῦ Ναυὴ καὶ ὁ Χάλεβ ὁ υἱὸς τοῦ Ἰεφοννή. Ἐπανελθόντες οἱ δώδεκα ἀνδρες εἶπαν, ὅτι ἡ χώρα εἶναι εὐφορωτάτη, ἀλλ' οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἰσχυροὶ καὶ αἱ πόλεις μεγάλαι καὶ ὄχυραί. Οἱ Ἰσραηλίται, ἀκούσαντες ταῦτα, ἐδειλίασαν καὶ ἐγόγγυζαν κατὰ τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Ἀαρών, ἐσκέπτοντο δὲ νὰ ἐκλέξωσιν ἀρχηγόν, ὃ ὁποῖος νὰ τοὺς ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν Αἴγυπτον. Τότε ὁ Ἰησοὺς τοῦ Ναυὴ καὶ ὁ Χάλεβ τοῦ Ἰεφοννή διέρρηξαν τὰ ἱμάτιά των καὶ εἶπαν πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας· «Μὴ φοβεῖσθε· ἔχετε πεποιθήσιν εἰς τὸν Θεόν. Θὰ κυριεύσωμεν τὴν εὐφορωτάτην ταύτην χώραν, διότι ὁ Θεὸς εἶναι μεθ' ἡμῶν». Ὁ λαὸς ὅμως ὀλίγον ἔλειψε νὰ τοὺς λιθοβολήσῃ. Ὁ Θεός, ἰδὼν τὴν ἀπιστίαν τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἀπεφάσισε νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσῃ. Εἰσήκουσεν ὅμως τὰς δεήσεις τοῦ Μωϋσέως καὶ συνεχώρησε μὲν αὐτούς, ἀλλὰ κατεδίκασεν ὄλους ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἄνω, πλην τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυὴ καὶ τοῦ Χάλεβ τοῦ Ἰεφοννή, νὰ πλανῶνται εἰς τὴν ἔρημον Φαράν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη καὶ νὰ ἀποθάνωσιν εἰς αὐτὴν χωρὶς νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Ἀλλὰ καὶ ἡ τιμωρία αὕτη δὲν ἐσωφρόνισε τοὺς Ἰσραηλίτας, οἱ ὁποῖοι συχνάκις ἐγόγγυζαν κατὰ τοῦ Μωϋσέως, κατὰ

τοῦ ὁποίου καὶ ἑτάσεις ἔγινε· ταύτης δὲ ἀρχηγοὶ ἦσαν ὁ Κορέ, ὁ Δαθάν, ὁ Ἀθειρών καὶ ἄλλοι, οἱ ὅποιοι ἕως ἐθανατώθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

Μετὰ τὴν παρέλευσιν τῶν τεσσαράκοντα ἔτων, κατὰ τὰ ὅποια οἱ Ἰσραηλίται ἐπλανῶντο ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς τὴν ἔρημον Φαράν, ἦλθαν πάλιν εἰς Κάδης. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπῆρχεν αὐτοῦ ὕδωρ, ὕβριζαν τὸν Μωϋσῆν. Τότε ὁ Θεὸς παρήγγειλεν αὐτὸν μετὰ τοῦ Ἀαρῶν νὰ λάβῃ τὴν βάρβδον τοῦ καὶ νὰ διατάξῃ τὴν πέτραν νὰ ἐξαγάγῃ ὕδωρ. Ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην κλονίζεται ἡ πίστις τοῦ Μωϋσέως πρὸς τὸν Θεόν. Καταλαμβάνεται ὁ ἀνὴρ ὑπὸ δυσπιστίας καί, ἀντὶ νὰ διατάξῃ τὴν πέτραν, τύπτει αὐτὴν δις μετὰ τὴν βάρβδον τοῦ καὶ ἐξάγει ὕδωρ. Διὰ τὴν δυσπιστίαν ἕως ταύτην καταδικάζονται ἀμφότεροι οἱ ἀδελφοὶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ ἀποθάνωσι καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν ἔρημον χωρὶς νὰ εἰσέλθωσι εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Ὡνομάσθη δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο ὕδωρ τῆς ἀντιλογίας. Οἱ Ἰσραηλίται, ἀφοῦ ἀνεχώρησαν ἐκ Κάδης, ἦλθαν εἰς τὰ ὄρια τῆς Ἰδουμαίας¹. Ἐνταῦθα ἀπέθανεν ὁ Ἀαρῶν, ὁ πρῶτος ἀρχιερεὺς τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ὁ δὲ Μωϋσῆς κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ ἐξέλεξε διάδοχον τοῦ Ἀαρῶν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἐλεάζαρ. Οἱ Ἰσραηλίται, ἀφοῦ παρέκαμψαν τὴν Ἰδουμαίαν, ἦλθαν εἰς τὴν Μωάβ². Καθ' ὁδὸν ἕως ὀλιγοφύχησαν καὶ ἤρχισαν πάλιν νὰ γογγύζωσι κατὰ τοῦ Μωϋσέως λέγοντες· «Διατί ἐξήγαγες ἡμᾶς ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ἵνα ἀποθάνωμεν εἰς τὴν ἔρημον;». Τότε ὁ Θεὸς ἔστειλε κατ' αὐτῶν ὄφεις δηλητηριώδεις, ἐκ τοῦ δῆγματος τῶν ὁποίων πολλοὶ ἀπέθαναν.

Ὁ λαὸς μετενόησε καὶ προσῆλθεν εἰς τὸν Μωϋσῆν, τὸν ὁποῖον παρεκάλει νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἐκ τοῦ κακοῦ. Ὁ δὲ Μωϋσῆς κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ κατεσκεύασεν ὄφιν χαλκοῦν καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ ξύλου· ὅσοι δὲ ἐδάκνοντο καὶ ἔβλεπαν εἰς αὐτὸν δὲν ἀπέθνησκαν.

¹ Ἡ χώρα Ἰδουμαία ἔκειτο πρὸς Ν. τῆς Παλαιστίνης.

² Ἡ χώρα Μωάβ ἔκειτο πρὸς Α. τῆς Νεκρῆς θαλάσσης.

«Καθὼς Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψο-
θῆναι δεῖ τὸν νῖδον τοῦ ἀνθρώπου· ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν
μὴ ἀπολήται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. γ' 14-15).

§ 23. Ὁ θάνατος τοῦ Μωϋσέως.

(Ἀριθ. κξ'. Δευτερ. λα'—λδ').

Οἱ Ἰσραηλίται, ἀφοῦ διέβησαν τὴν Μωάβ, ἦλθαν εἰς τὸν
ποταμὸν Ἰορδάνην ἀπέναντι τῆς πόλεως Ἰεριχώ. Ἐκεῖ λέγει ὁ
Θεὸς πρὸς τὸν Μωϋσῆν· «Ἀνάβα εἰς τὸ ὄρος τοῦτο τὸ Ναβαῦ
καὶ ἴδὲ τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν δίδω εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας, καὶ ἀπό-
θανε αὐτοῦ, διότι ἐδυσπίστησες εἰς ἐμὲ καὶ δὲν διέταξες τὴν
πέτραν νὰ ἐξαγάγῃ ὕδωρ, ἀλλ' ἔτυψες αὐτὴν μετὰ τὴν ράβδον». Ὁ
Μωϋσῆς λέγει πρὸς τὸν Θεόν· «Ἐκλεξε ἀρχηγὸν τῶν Ἰσραη-
λιτῶν». Ὁ Θεὸς ἀποκρίνεται· «Λάβε τὸν Ἰησοῦν τὸν Ναυή
καὶ θέσε ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρά σου καὶ παρουσίασε αὐτὸν ἐνώ-
πιον τοῦ ἀρχιερέως Ἐλεάζαρ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ ἀνάθεσε
εἰς αὐτὸν τὴν ἀρχήν, ἵνα ὑπακούωσιν ὅλοι οἱ Ἰσραηλίται». Ὁ
Μωϋσῆς ἐξετέλεσε τὴν διαταγὴν ταύτην τοῦ Θεοῦ. Μετὰ ταῦτα,
ἀφοῦ ἀνέμνησε τοὺς Ἰσραηλίτας τὰς εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας
ἔλαβαν παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἠρμήνευσεν ἐκ νέου τὸν νόμον, εἰς
τὸν ὁποῖον παρεκίνησεν αὐτοὺς νὰ μένωσι πιστοί, ἠυλόγησε τὰς
δώδεκα φυλάς, ἐκάστην δι' ἰδίας εὐλογίας. Ἐπειτα ἀνέβη εἰς
τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Ναβαῦ καὶ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ἑκα-
τὸν εἴκοσιν ἐτῶν (1450 π. Χ.). Οἱ Ἰσραηλίται ἔθαψαν αὐτὸν εἰς
μίαν κοιλάδα καὶ ἐπένησαν τριάκοντα ἡμέρας τὸν μέγαν προ-
φήτην καὶ νομοθέτην.

«Μνήμη δικαίου μετ' ἐγκωμίων, ὄνομα δὲ ἀσεβοῦς σβέννυ-
ται». (Παροιμ. ι' 7).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Η ΚΑΤΑΚΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΧΑΝΑΑΝ

(1450—1430 π. Χ.)

§ 24. Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυή.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μωϋσέως οἱ Ἰσραηλίται ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυή διέβησαν τὸν Ἰορδάνην ἀβρόχοις ποσίν, ὅπως ἄλλοτε τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν. Μόλις δηλ. οἱ ἱερεῖς εἰσήλθαν εἰς τὸν ποταμὸν βασιτάζοντες τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης καὶ ἰδοὺ ἐστάθη τὸ ὕδωρ καὶ διήλθεν ὁ λαὸς διὰ τοῦ Ἰορδάνου ὡς διὰ ξηρᾶς. Εἰς ἀνάμνησιν δὲ τῆς σωτηρίας ταύτης ἐστησεν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυή εἰς τὸν ποταμὸν δώδεκα λίθους κατὰ τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραήλ. Μετὰ ταῦτα ἐκυρίευσαν οἱ Ἰσραηλίται μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ τὴν ὀχυρὰν πόλιν Ἰεριχώ, τῆς ὁποίας κατέπεσαν τὰ τείχη. Οἱ κάτοικοι τῆς Χαναὰν φοβηθέντες ἠνώθησαν κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν· μόνοι δὲ οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως Γαβαὼν συνεμάχησαν μὲ αὐτούς. Διὰ τοῦτο δὲ οἱ Χανααναῖοι ἐπολιόρκησαν τὴν πόλιν των. Ἄλλ' ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυή ἔλυσε τὴν πολιορκίαν καὶ ἐνίκησε τοὺς ἐχθρούς, παρεκάλεσε δὲ τὸν Θεὸν νὰ παρατείνῃ τὴν ἡμέραν μέχρις αὐτοῦ ἐξολοθρεύσῃ αὐτοὺς εἰπών· *Στήτω ὁ ἥλιος κατὰ Γαβαὼν καὶ ἡ σελήνη κατὰ φάραγγα Αἰλών.* Ἡ δέησις αὐτοῦ εἰσηκούσθη καὶ ἐστάθη ὁ μὲν ἥλιος πρὸς τὴν πόλιν Γαβαὼν, ἡ δὲ σελήνη πρὸς τὴν φάραγγα τῆς πόλεως Αἰλών.

Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυή, νικήσας τοὺς Χανααναίους, ἐκυρίευσεν τὸ πλεῖστον μέρος τῆς χώρας των, τὴν ὁποίαν διένειμε διὰ κλήρου εἰς ἑννέα καὶ ἡμίσειαν φυλάς, ἧτοι (ἀπὸ Β. πρὸς Ν.) εἰς τὰς φυλάς Νεφθαλεὶμ, Ἀσήρ, Ζαβουλὼν, Ἰσάχαρ, τὸ ἡμισυ

τῆς φυλῆς Μανασσῆ, Ἐφραῖμ, Βενιαμίν, Δάν, Ἰούδα καὶ Συμεών. Τὸ ἄλλο ἤμισυ τῆς φυλῆς Μανασσῆ καὶ αἱ φυλαὶ τοῦ Γάδ καὶ τοῦ Ρουβὴν διετήρησαν τὰς κτήσεις, τὰς ὁποίας εἶχαν εἰς τὴν πέραν τοῦ Ἰορδάνου χώραν (τὴν Περαιάν) καὶ τὰς ὁποίας ἔλαβαν τῇ συγκαταθέσει τοῦ Μωϋσέως. Ἡ δὲ φυλὴ τοῦ Λευί, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἐνεπιστεύθη τὴν διαχείρισιν τῶν ἱερῶν, δὲν ἔλαβε κλῆρον εἰς τὴν διανομὴν τῆς χώρας, ἀλλ' ἐδόθησαν εἰς αὐτὴν πρὸς κατοικίαν μὲν τεσσαράκοντα ὀκτὼ πόλεις¹, τέσσαρες δὴλ. ἐξ ἐκάστης φυλῆς, πρὸς διατροφὴν δὲ τὸ δέκατον ἐκ τῶν προϊόντων τῆς γῆς καὶ τῶν ποιμνίων τῶν λοιπῶν φυλῶν, αἱ προσφοραὶ τῶν πρωτογεννημάτων καὶ μέρη τινὰ ἐκ τῶν θυσιῶν τοῦ λαοῦ.

Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, προαισθανθεὶς τὸν θάνατόν του, ἐκάλεσε τοὺς Ἰσραηλίτας, ἀνέμνησεν αὐτοὺς τὰς εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας ἔλαβαν παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ παρεκίνησε νὰ μένωσι πιστοὶ εἰς τὸν θεῖον νόμον. Ἀπέθανε δὲ εἰς ἡλικίαν ἑκατὸν δέκα ἐτῶν (1425 π. Χ.) ὁ δοῦλος οὗτος τοῦ Κυρίου, ὁ ὅποιος εἰς ὄλην τοῦ τὴν ζωὴν εἶχε στερεὰν πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τελείαν ἀφοσίωσιν εἰς τὸ θέλημα αὐτοῦ.

« Ἴδὸν ἐντέταλμαί σοι ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου. Μὴ δειλιάσῃς, μηδὲ φοβηθῆς, διὸ μετὰ σοῦ Κύριος ὁ Θεὸς σου εἰς πάντα οὗ ἔάν πορεύῃ ». (Ἰησ. Ναυῆ α' 9).

§ 25. Ἰώβ.

Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἔζη εἰς τὴν Αὐσίτιδα (χώραν πλησίον τοῦ Δαμασκοῦ) εὐσεβὴς τις ἄνθρωπος, ὀνομαζόμενος Ἰώβ. Ὁ Ἰώβ ἦτο πλουσιώτατος καὶ εἶχεν ἑπτὰ υἱοὺς καὶ τρεῖς θυγατέρας. Εἰς τὸν δίκαιον τοῦτον ἄνθρωπον συνέ-

¹ Δὲν ἦσαν ὀλόκληροι αἱ πόλεις ἰδιοκτησίαι τῶν Λευιτῶν, ἀλλὰ μόνον αἱ οἰκίαι αἱ ἀπαιτούμεναι διὰ τὰς ἀνάγκας των.

δησαν, διότι ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε, μεγάλα καὶ ἀλλεπάλληλα δυστυχήματα, ἵνα δοκιμασθῇ ἡ ἀρετὴ του. Τὰ ποιμέναία του κατεστράφησαν· οἱ δοῦλοι του ἐφανεύθησαν· ἡ οἰκία τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ του ἐκρημνίσθη, ὑπὸ τὰ ἐρείπια δὲ αὐτῆς ἐτάφησαν ὅλα τὰ τέκνα του, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐκεῖ συνηθροισμένα.

Ὁ Ἰώβ, μαθὼν τὰς συμφορὰς ταύτας, ἔσχισε τὰ ἱμάτιά του, ἐξύρισε τὴν κεφαλὴν του, ἔπεσε κατὰ γῆς καὶ προσεκύνησε τὸν Θεὸν λέγων· «Γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ τῆς κοιλίας τῆς μητρός μου καὶ γυμνὸς θὰ ἀποθάνω. Ὁ Κύριος ἔδωκε καὶ ὁ Κύριος ἀφῆρσεν. Ἄς εἶναι εὐλογημένον τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου». Νέα ὅμως μεγαλυτέρα δυστυχία ἤλθεν εἰς τὸν Ἰώβ· διότι προσεβλήθη ὑπὸ νόσου φοβερᾶς, τῆς ἐλεφαντιάσεως (τοῦ χειρίστου εἶδους τῆς λέπρας). Ἀλλὰ καὶ τότε ἡ πίστις του ἔμενε ἀκλόνητος. Εἰς τὰ παρακινήσεις δὲ τῆς γυναικὸς του νὰ βλασφημῆσῃ τὸν Θεὸν καὶ νὰ ἀποθάνῃ, ἀπεκρίθη· «Ἐλάλησες, ὅπως θὰ ἐλάλει μία ἐκ τῶν ἀνοήτων γυναικῶν. Τὰ ἀγαθὰ μόνον θὰ δεχώμεθα παρὰ τοῦ Θεοῦ, τὰ δὲ κακὰ ὄχι;».

Τρεῖς φίλοι τοῦ Ἰώβ ἤλθον νὰ τὸν παρηγορήσωσιν· ὅτε ὅμως εἶδαν τὴν οἰκτρὰν κατάστασίν του, δὲν εἶπαν τίποτε, ἀλλ' ἔκλαυσαν, καὶ ἕνεκα τῆς λύπης ἔμειναν ἄφωνοι πλησίον του ἑπτὰ ἡμέρας. Τέλος ὁ Ἰώβ ἔλυσε τὴν σιωπὴν καὶ κατηράσθη τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεώς του, παραπονούμενος ταιουτοτρόπως πρὸς τὸν Θεόν.

Τότε συνέβη φιλονεικία μεταξὺ τοῦ Ἰώβ καὶ τῶν φίλων του· διότι οἱ μὲν φίλοι του ἔλεγον, ὅτι τὰ παθήματα εἶναι πάντοτε τιμωρία τῶν ἀμαρτιῶν, ὁ δὲ Ἰώβ δυσχυρίζετο, ὅτι ἔπασχεν, ἐνῶ ἦτο ἀθῶος. Αἰφνης ἐπιφαίνεται ὁ Θεὸς καὶ κατακρίνει αὐτούς, διότι, ἐνῶ δὲν γνωρίζουσι τὰ ἀπλούστατα πράγματα, θέλουσι νὰ ἐξετάσωσι τὰς βουλὰς του. Ὁ Ἰώβ ἐνόησε τὸ σφάλμα του καὶ ἐζήτησε συγγνώμην παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ Θεὸς ἠδλόγησεν αὐτὸν καὶ ἀποκατέστησεν εἰς τὴν προτέραν ὑγείαν· ἔδωκε δὲ διπλάσιον πλοῦτον καὶ ἑπτὰ υἱοὺς καὶ τρεῖς θυγατέρας. Ὁ Ἰώβ, ἀφοῦ ἔζησεν εὐτυχέστατος τὰ ὑπόλοιπα ἔτη, ἀπέθανεν εἰς βαθὺ γῆρας.

«Μακάριος ἄνθρωπος, ὃς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι δόκιμος γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγέλατο ὁ Κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν» (Ἰακώβ. α' 12).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἡ ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΚΡΙΤΩΝ ΤΩΝ ΙΣΡΑΗΛΙΤΩΝ

(1425—1095 π. Χ.)

§ 26. Γοθονιήλ, Δεβδώρα, Γεδεών καὶ Ἰεφθάε.

(Κριτ. γ', δ', ε'—η, ια')

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ οἱ Ἰσραηλίται περιέπεσαν εἰς ἀναρχίαν, ἀνεμίχθησαν μὲ τοὺς Χανααναίους, ἐγκατέλειψαν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ἐλάτρευαν τοὺς Χανααναίους θεοὺς καὶ πρὸ πάντων τὸν Βάαλ καὶ τὴν Ἀστάρτην. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς παρέδιδεν αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν των. Ὅτε ὁμοῦς εἰλικρινῶς μετενόουν, ἐξέλεγεν ἐξ αὐτῶν ὁ Θεὸς ἄνδρας πλήρεις πνεύματος καὶ δυνάμεως, οἱ ὅποιοι ἀπηλευθέρωναν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν. Οἱ ἄνδρες δὲ οὗτοι, οἱ ὅποιοι εἶχαν τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ, ὠνομάζοντο κριταί.

Ἐπισημότατοι τῶν κριτῶν ἦσαν ὁ Γοθονιήλ, ὁ πρῶτος κριτῆς, ἡ Δεβδώρα, ὁ Γεδεών, ὁ Ἰεφθάε, ὁ Σαμφών, ὁ Ἥλ καὶ ὁ Σαμουήλ, ὁ τελευταῖος κριτῆς. Καὶ ὁ μὲν Γοθονιήλ ἀπηλευθέρωσε τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Μεσοποταμίας Χουσαρσαθαίμ· ἡ δὲ Δεβδώρα διὰ τοῦ στρατηγοῦ Βαράκ ἀπὸ τοῦ Χανααναίου βασιλέως Ἰαβίν· ὁ δὲ Γεδεών ἀπὸ τῶν Μαδιανιτῶν· ὁ δὲ Ἰεφθάε ἀπὸ τῶν Ἀμμωνιτῶν¹.

¹ Ὁ Γεδεών, λαθὼν τριακοσίους ἄνδρας, διήρπασεν αὐτοὺς ἐν

¹ Οἱ Ἀμμωνῖται κατοικοῦν ΒΑ. τῆς χώρας Μωάβ.

καιρῷ νυκτὸς εἰς τρεῖς λόχους, ἔδωκε δὲ εἰς ἕκαστον ἄνδρα μίαν σάλπιγγα καὶ μίαν στάμναν, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑπῆρχε λαμπὰς ἀναμμένη. Διέταξε δὲ αὐτοὺς νὰ περικυκλώσωσι τὸν ἐχθρόν, νὰ σαλπίσωσι, νὰ συντριφῶσι τὰς στάμνας, νὰ ὑψώσωσι τὰς λαμπάδας καὶ νὰ ἀνακράξωσι· « Ῥομφαία τῷ Κυρίῳ καὶ τῷ Γεδεὼν ». Τούτου γενομένου φόβος καὶ τρόμος κατέλαβε τοὺς Μαδιανίτας, οἱ ὅποιοι ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν.

Ὁ Ἰεφθάε, πρὶν ἐκστρατεύσειν κατὰ τῶν Ἀμμωνιτῶν, ἠὺχθήθη εἰς τὸν Θεὸν τὴν ἐξῆς μωρὰν εὐχὴν. Ἐὰν παραδώσῃς εἰς τὰς χεῖράς μου τοὺς Ἀμμωνίτας καὶ ἐπιστρέψω σῶος καὶ ἀβλαβὴς εἰς τὴν οἰκίαν μου, θὰ προσφέρω θυσίαν εἰς σὲ πάντα, ὅστις θὰ ἐξέλθῃ ἐξ αὐτῆς εἰς ὑπάντησίν μου. Ὁ Ἰεφθάε, ἐπανελθὼν νικητῆς, εἶδεν ἐξερχομένην ἐκ τῆς οἰκίας πρὸς ὑπάντησίν του μετὰ τυμπάνων καὶ χορῶν τὴν θυγατέρα του, τὸ μόνον του τέκνον. Ἐκπληκτος διαρρηγνύει τὰ ἱμάτιά του καὶ ἀναφέρει τὴν εὐχὴν εἰς τὴν θυγατέρα, εἰς τὴν ὁποίαν λέγει, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς. Ἡ θυγάτηρ δέχεται προθύμως νὰ θυσιασθῇ διὰ τὴν νίκην κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Ὁ δὲ πατήρ, ἐνῶ ὄφειλε νὰ μὴ ἐκτελέσῃ τὴν ἄτοπον εὐχὴν, τὴν ὁποίαν χωρὶς νὰ σκεφθῆ ἠὺχθήθη, τὴν ἐκτελεῖ καὶ θυσιάζει τὴν θυγατέρα του εἰς τὸν Θεόν!

« Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ »
(Ἐξῆδ. γ' 7).

§ 27. Σαμψών.

(Κριτ. ιγ'—ις')

Τοὺς Ἰσραηλίτας, ὑποδουλωθέντας ὑπὸ τῶν Φιλισταίων¹, ἀπηλευθέρωσεν ὁ Σαμψών, ὁ ὁποῖος ἦτο Ναξειραῖος². Ναξει-

¹ Οἱ Φιλισταῖοι κατοικοῦν ΝΔ. τῆς Χαναάν.

² Ἡ λέξις **Ναξειραῖος** εἶναι Ἑβραϊκὴ καὶ σημαίνει τὸν χωρὶς σμένον ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ ἀφιερωμένον εἰς τὸν Θεόν.

ραῖοι ὠνομάζοντο ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἠϋχοντο εἰς τὸν Θεόν, ὅτι θὰ ἀποφεύγῃσι τὸν οἶνον, τὸ ὄξος, τὰ οἶνοπνευματώδη ἐν γένει ποτά, τὰς σταφυλάς καὶ τὰς σταφίδας, ὅτι θὰ τρέφῃσι κόμην καὶ δὲν θὰ ἐγγίξῃσι νεκρὸν, οὐδὲ τὸν νεκρὸν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς τῶν ἀκόμῃ. Εἰς τὸν Σαμφῶν ἔδωκεν ὁ Θεὸς ἑκτακτον δύναμιν, διὰ τῆς ὁποίας ἐκτὸς τῶν ἄλλων κατώρθωσε καὶ τὰ ἐξῆς· Ἐφόνευσε σκύμονον λέοντος· ἐφόνευσέ ποτε τριάκοντα Φιλισταίους, ἄλλοτε δὲ χιλίους μὲ σιαγόνα ὄνου· συνέλαβε τριακασίας ἀλώπεκας καὶ ἔδесен αὐτὰς ἀνὰ δύο ἐκ τῶν οὐρῶν, εἰς τὸ μέσον δὲ τῶν οὐρῶν ἔθεσε λαμπάδα ἀναμμένην καὶ τοιουτοτρόπως ἀπέλυσεν αὐτὰς εἰς τοὺς ἀγρούς τῶν Φιλισταίων, τῶν ὁποίων τὰ σπαρτὰ κατεκάησαν. Ἄλλοτε ἐσήκωσεν ἐπὶ τῶν ὤμων του τὰς πύλας τῆς πόλεως Γάζης, τὰς ὁποίας εἶχαν κλείσει οἱ Φιλισταῖοι, ἵνα συλλάβῃσι καὶ φονεύσωσιν αὐτόν, καὶ τὰς ἔφεραν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἀπέναντι ὄρους. Τέλος ὅμως ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν του, διότι μία Φιλισταία γυνή, ὀνομαζομένη Δαλιδά, κατώρθωσε νὰ μάθῃ παρὰ τοῦ Σαμφῶν, ὅτι ἡ δύναμις του ἦτο εἰς τὴν κόμην του, δηλ. εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὡς Ναζειραῖος. Ἐνῶ δὲ ἐκοιμᾶτο, ἐξύρισε τὴν κόμην τοῦ Σαμφῶν καὶ τὸν παρέδωκεν εἰς τοὺς ὀμοφύλους τῆς, οἱ ὅποιοι, ἀφοῦ τὸν ἐτύφλωσαν, τὸν ἔφεραν εἰς Γάζαν, τὸν ἔδесен διὰ χαλκῶν ἀλύσεων καὶ τὸν ἔρριψαν εἰς τὴν φυλακὴν, ὅπου ἄλεθεν.

Ἄλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἤρχισε νὰ ἐπανερχῆται εἰς τὸν Σαμφῶν. Μίαν δὲ ἡμέραν οἱ Φιλισταῖοι, ἑορτάζοντες τὴν ἑορτὴν τοῦ θεοῦ τῶν Δαγῶν, ἐξήγαγαν τὸν Σαμφῶν ἐκ τῆς φυλακῆς καὶ ἔστησαν μεταξὺ τῶν δύο στύλων, οἱ ὅποιοι ἐστήριζαν τὸν ναόν, ἵνα ἐμπαίξωσιν αὐτόν. Τότε ὁ Σαμφῶν ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἐνηγκαλίσθη τοὺς δύο στύλους καὶ τοὺς κατέρριψεν εἰπών· « Ἀποθανέτω ἡ ψυχὴ μου μετὰ τῶν ἀλλοφύλων ». Μὲ τοὺς στύλους κατέπεσε καὶ ὄλος ὁ ναὸς καὶ ἐφόνευσεν ὄλους τοὺς ἐντὸς αὐτοῦ Φιλισταίους.

« Ἐνδυναμοῦσθε ἐν Κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ » (Ἐφес. ε' 10).

§ 28. Ἡλὶ καὶ Σαμουήλ.

(Α' Βασιλ. α'—ι')

Ὁ Ἡλὶ ἦτο κριτὴς καὶ ἀρχιερεὺς, εἶχε δὲ δύο υἱούς, τὸν Ὅφνι καὶ τὸν Φινεές, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἀσεβέστατοι. Τούτους περιωρίζετο μόνον νὰ συμβουλευῆ, χωρὶς νὰ τιμωρῆ αὐστηρῶς. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἀνήγγειλεν εἰς αὐτόν, ὅτι θὰ τιμωρήσῃ τὸν οἶκόν του. Καὶ ἀληθῶς, ἐνῶ ἐπολέμουν οἱ Ἰσραηλῖται πρὸς τοὺς Φιλιισταίους, ἔρχεται ἀγγελία εἰς τὸν Ἡλὶ, ὅτι οἱ υἱοὶ του ἐφανεύθησαν, ὅτι ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης, τὴν ὁποίαν αὐτοὶ εἶχαν παραλάβει μεθ' ἑαυτῶν, ἤρπάγη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν¹ καὶ ὅτι οἱ Ἰσραηλῖται ἐνικλήθησαν. Ὅτε ἤκουσε ταῦτα ὁ Ἡλὶ, ἔπεσεν ἐκ τῆς καθέδρας ὑπτιος καὶ ἀπέθανε, διότι συνέτριψε τὸν τράχηλόν του.

Τὸν Ἡλὶ διεδέχθη ὁ Σαμουήλ, ὁ υἱὸς τοῦ Ἐλκανὰ καὶ τῆς Ἄννης, ὁ ὅποιος ἦτο Ναζειραῖος. Οὗτος παρεδόθη μικρὸν παιδίον ὑπὸ τῶν γονέων του εἰς τὸν Ἡλὶ, ἵνα ὑπηρετῆ εἰς τὸν ναόν· διεκρίθη δὲ ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας διὰ τὴν εὐσέβειάν του, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ κριτὴς ἔγινε καὶ προφῆτης. Ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ ἀπηλευθέρωσε τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπὸ τῶν Φιλισטיῶν, ἐπανεφέρεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς λατρείας τῶν εἰδώλων εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἐνὸς ἀληθινοῦ Θεοῦ, συνέστησε σχολάς, αἱ ὁποῖαι ὠνομάζοντο προφητικαὶ καὶ εἰς τὰς ὁποίας οἱ προφῆται ἠσχολοῦντο εἰς τὸν νόμον καὶ εἰς τὴν μουσικὴν, καὶ ἐν γένει ἔδωκε νέαν ζωὴν εἰς τὸ ἔθνος του.

Ὁ Σαμουήλ κατὰ τὸ γῆρας κατέστησε κριτὰς τοὺς υἱούς του. Ἐπειδὴ ὅμως οὗτοι ἐκυβέρνων ἀδικώτατα, ὁ λαὸς ἀπήτησε παρ' αὐτοῦ βασιλεῖα, ὅπως εἶχαν βασιλεῖς οἱ πέριξ λαοί. Ὁ Σαμουήλ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀντέστη, μετὰ ταῦτα ὅμως κατὰ διαταγὴν τοῦ

¹ Τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης ἀπέδωκαν μετ' ὀλίγον οἱ Φιλιισταῖοι εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας.

Θεοῦ ἀπεφάσισε νὰ χρίσῃ εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας βασιλέα. Ἐχρίσε δὲ τοιοῦτον τὸν Σαούλ, υἱὸν τοῦ Κίς, ἄνδρα ὠραιότατον καὶ ἀνδρείον.

«Οἱ πατέρες ἐκτρέφετε τὰ τέκνα ὑμῶν ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου» (Ἐφεσ. 5' 4).

§ 29. Ρούθ.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν κριτῶν Ἐλιμέλεχ τις ἐκ τῆς πόλεως Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας, ἵνα ἀποφύγῃ τὴν πείναν, ἣ ὅποια ἦτο εἰς τὴν πατρίδα του, ἀνεχώρησε μὲ τὴν γυναῖκά του Νωεμὶν καὶ τοὺς δύο υἱούς του εἰς τὴν χώραν Μωάβ, ἔπου μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν. Οἱ δύο αὐτοῦ υἱοὶ ἐνυμφεύθησαν γυναῖκας Μωαβίτιδας, τὴν Ὀρφά καὶ τὴν Ρούθ, καὶ ἀπέθαναν μετὰ δέκα ἔτη. Ἡ Νωεμὶν, ὅτε ἔμαθεν, ὅτι δὲν ὑπῆρχε πλέον πείνα εἰς τὴν πατρίδα τῆς, ἀπεφάσισε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς αὐτὴν καὶ εἶπε πρὸς τὰς νόμφας τῆς νὰ μείνωσι πλησίον τῶν γονέων των. Καὶ ἡ μὲν Ὀρφά παρεδέχθη, ἡ Ρούθ ἕμως κατ' οὐδένα τρόπον ἠθέλησε νὰ ἀφήσῃ τὴν πενθεράν τῆς, εἰς τὴν ὅποιαν εἶπε· Μόνος ὁ θάνατος θὰ μᾶς χωρίσῃ. Ὅπου θὰ ὑπάγῃς, θὰ ὑπάγω· καὶ ὅπου θὰ μείνῃς, θὰ μείνω· ὁ λαὸς σου θὰ εἶναι λαὸς μου καὶ ὁ Θεὸς σου Θεὸς μου· ὅπου θὰ ἀποθάνῃς, θὰ ἀποθάνω καὶ ἐκεῖ θὰ ταφῶ. Ἡ Νωεμὶν τότε παρέλαβε μετ' ἑαυτῆς τὴν Ρούθ καὶ τοιοῦτοτρόπως ἀμφότεραι ἦλθαν εἰς Βηθλεέμ.

Ἡ Ρούθ πρὸς ἀνακούφισιν τῆς πείνας τῆς ὑπῆγε νὰ σταχυολογήσῃ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ Βοόζ, ὁ ὅποιος ἦτο πλούσιος καὶ συγγενῆς τῆς. Ὁ Βοόζ, μαθὼν τὴν ἱστορίαν τῆς Ρούθ, τὴν ἐνυμφεύθη καὶ ἐγέννησεν υἱόν, τὸν ὅποιον ὠνόμασεν Ὠδῆδ. Ὁ Ὠδῆδ ἐγέννησε τὸν Ἰεσαί, ὁ δὲ Ἰεσαί τὸν Δαυιδ τὸν βασιλέα. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Ρούθ, ἂν καὶ ἀλλόφυλος, ἠξιώθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἕνεκα τῆς εὐσεβείας τῆς καὶ τῶν ἄλλων τῆς ἀρετῶν νὰ γίνῃ προμήτωρ τοῦ Δαυιδ καὶ δι' αὐτοῦ προμήτωρ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὅποιος ἦτο ἀπόγονος τοῦ Δαυιδ.

«Γινώσκει Κύριος τὰς ὁδοὺς τῶν ἀμώμων καὶ κληρονομία αὐτοῦ Ἰστορία τῆς Π. Διαθήκης Ν. Παπαγιαν νοπούλου 4

«ὧν εἰς τὸν αἰῶνα ἔσται· οὐ καταισχυνθήσονται ἐν καιρῷ πονηρῶ
καὶ ἐν ἡμέραις λιμοῦ χορτασθήσονται» (Ψαλμ. λς' 18—19).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Ἡ ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΤΩΝ ΙΣΡΑΗΛΙΤΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΔΙΑΙΡΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ (1095—975 π. Χ.)

§ 30. Σαούλ. Δαυῖδ καὶ Γολιάθ.

(Α' Βασίλ. ις'—λα'. Β' Βασίλ. α')

Ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῶν Ἰσραηλιτῶν Σαούλ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐκυβέρνησα τὸν λαὸν καλῶς, ἔπειτα ὅμως παρέβη τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐξώργισεν αὐτόν. Ὁ βασιλεὺς οὗτος ἔγινε βραδύτερον πολὺ μελαγχολικός, τὴν δὲ μελαγχολίαν του ἀνεκούφιζε διὰ τῆς κιθάρας ὁ νέος τότε ποιμὴν Δαυῖδ. Διὰ τοῦτο ὁ Σαούλ τὸν ἠγάπησε πολὺ, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα, ὅτε ὁ Δαυῖδ ἤρχισε νὰ γίνηται ἐνδοξος διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀνδρείαν, τὸν ἐμίσησεν.

Μέγιστον θάρρος ἔδειξεν ὁ Δαυῖδ κατὰ πρῶτον, ὅτε ἐπολέμουν οἱ Ἰσραηλιταὶ πρὸς τοὺς Φιλισταίους. Κιὰ τὸν πόλεμον τοῦτον ὁ Φιλισταῖος Γολιάθ, ὁ ὁποῖος ἦτο γιγαντιαῖος τὸ ἀνάστημα καὶ ἔφερε βαρεῖαν πανοπλίαν, ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐπροκάλει εἰς μονομαχίαν πάντα Ἰσραηλίτην, ἵνα κριθῇ ἡ τύχη τοῦ πολέμου ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς μονομαχίας ταύτης. Ἄλλ' οὐδεὶς τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐτόλμα νὰ παλαίσῃ πρὸς τὸν Γολιάθ, ἀν καὶ ὁ Σαούλ ὑπέσχετο, ὅτι θὰ δώσῃ πλοῦσια δῶρα καὶ τὴν θυγατέρα του τοῦ ὡς γυναῖκα εἰς τὸν νικητὴν. Αἱ-

φνης ὁ μικρὸς Δαυτῷ, ὁ ὁποῖος πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἔλθει εἰς τὸ στρατόπεδον, ἵνα φέρῃ τροφὰς εἰς τοὺς ἀδελφούς του, ἐπρόβαλεν ἀντίπαλος τοῦ Γολιάθ. Ὁ Σαοὺλ ἠμπόδιζεν αὐτὸν ὡς νέον καὶ ἀνίκανον· βλέπων ὅμως τὴν ἐπιμονὴν του προσέφερεν εἰς αὐτὸν τὴν πανοπλίαν του. Οὗτος ὅμως, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ τὴν φέρῃ, διότι ἦτο βρεῖα, παρέλαβε μόνον τὴν βάρβδον, τὴν σφενδόνην καὶ πέντε λίθους καὶ ἐπροχώρησεν ἄφοδος πρὸς τὸν ἐχθρὸν πεποιθῶς εἰς τὸν Θεόν. Ὁ Γολιάθ, ὅτε εἶδε τὸν Δαυτῷ, τὸν περιεφρόνησε καὶ εἶπε· Κύων εἶμαι ἐγώ, ὥστε ἔρχεσαι πρὸς ἐμὲ μὲ βάρβδον; Ἐλθὲ πρὸς ἐμὲ καὶ θὰ δώσω τὰς σάρκας σου εἰς τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ εἰς τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ. Ὁ Δαυτῷ εἶπε· Σὺ ἔρχεσαι ἐναντίον μου μὲ ῥομφαίαν καὶ δόρυ καὶ ἀσπίδα, ἐγὼ δὲ ἔρχομαι ἐναντίον σου ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἰσραήλ, τὸν ὁποῖον ὑβρίζεις. Σήμερον θὰ σὲ παραδώσῃ ὁ Κύριος εἰς τὰς χεῖράς μου καὶ θὰ σὲ φονεύσω καὶ θὰ ἐνονήσωσιν ὄλοι οἱ παριστάμενοι, ὅτι δὲν σφίξει ὁ Κύριος διὰ ῥομφαίας καὶ δόρατος· διότι ὁ Θεὸς εἶναι κύριος τοῦ πολέμου, εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ πόλεμος καὶ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτοῦ. Μετὰ τούτων λόγους τούτους ὁ Δαυτῷ ἐξεσφενδόνισε κατὰ τοῦ Γολιάθ λίθον καὶ ἔρριψεν αὐτὸν νεκρὸν κατὰ γῆς· ἔπειτα ἐπλησίασε καὶ ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν τοῦ Γολιάθ διὰ τῆς μαχαίρας αὐτοῦ τούτου. Οἱ Φιλισταῖοι, ἰδόντες τοῦτο, ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν καὶ κατεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν, οἱ ὁποῖοι διήρπασαν τὸ στρατόπεδόν των. Οἱ δὲ Ἰσραηλιταὶ ἐτίμησαν πολὺ τὸν Δαυτῷ. Αἱ γυναῖκες ἐξήρχοντο ἐκ τῶν πόλεων πρὸς προὔπαντησίν του μετὰ τυμπάνων καὶ χορῶν καὶ ἔψαλλαν· Ὁ Σαοὺλ ἐνίκησε χιλιάδας, ὁ δὲ Δαυτῷ μυριάδας.

Ἐπειδὴ ὁ Δαυτῷ ἐδοξάσθη πολὺ διὰ τὴν νίκην τοῦ Γολιάθ, ὁ Σαοὺλ τὸν ἐμίσει καὶ ἐζήτηι νὰ τὸν φονεύσῃ. Ἡμέραν τινά, ἐνῶ ἐκιθάριζεν ὁ Δαυτῷ, ὁ Σαοὺλ ἔρριψε κατ' αὐτοῦ ἀκόντιον καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ τὸν φονεύσῃ. Πολλάκις δὲ καὶ ἔπειτα ἀπεπειράθη νὰ θανατώσῃ τὸν Δαυτῷ, ἀλλ' ὁ Θεὸς τὸν ἔσφριεν. Τέλος ὁ Δαυτῷ ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς βασιλικῆς αὐλῆς καὶ περιεπλανᾶτο εἰς τὰ ὄρη μετὰ τῶν φίλων του. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ κατεδιώκετο. Ἐνῶ δὲ ὁ

Σαούλ ἐπεδίωκε παντοιοτρόπως τὸν θάνατον τοῦ Δαυῖδ, οὗτος ἦτο ἀμνησίκακος· διότι, ἂν καὶ δις εὔρεν εὐκαιρίαν νὰ φονεύσῃ τὸν Σαούλ, δὲν τὸ ἔκαμεν.

Τοῦ Δαυῖδ ἰσθδῖος καὶ ἀδελφικὸς φίλος ὑπῆρξεν ὁ ἐνάρετος Ἰωνάθαν, υἱὸς τοῦ Σαούλ. Οὗτος ὄχι μόνον παρηγόρει τὸν Δαυῖδ δι' ἕσα κακὰ ὑπέφερε παρά τοῦ Σαούλ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἔσωσεν αὐτὸν μὲ κίνδυνον τῆς ἰδίας του ζωῆς καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν βασιλικὸν θρόνον προθύμως παρεχώρησεν εἰς αὐτόν. Ὅτε δὲ ἀνεχώρησεν ὁ Δαυῖδ εἰς τὰ ὄρη, ἔπεσεν εἰς τὸν τράχηλόν του, τὸν κατεφίλησε κλαίων καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς· Πορεύου εἰς εἰρήνην· ὁ δὲ δεσμὸς τῆς φιλίας, τὸν ὁποῖον συνήψαμεν ὀρκισθέντες εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, ἃς εἶναι ἀδιάσπαστος εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Ὁ Σαούλ ἀπέθανε κατὰ τρόπον ἑλεεινόν. Ἐνῶ ἐμάχητο κατὰ τῶν Φιλισταίων, ἐπληγώθη βρέως καὶ ἠῤτοκτόνησεν, ἵνα μὴ συλληφθῆ ζῶν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. Ἐδασίλευσε δὲ τεσσαράκοντα ἔτη (1095—1055 π. Χ). Ὁ Δαυῖδ, μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ Σαούλ καὶ τοῦ ἐπιστηθίου φίλου του Ἰωνάθαν, σχίζει τὰ ἱμάτιά του καὶ θρηνεῖ καὶ δδύρεται καὶ νηστεύει μέχρι τῆς ἑσπέρας δι' ἀμφοτέρους.

«Ὁὐ φοβηθήσῃ πτόησιν ἐπελθοῦσαν οὐδὲ ὄρμας ἀσεβῶν ἐπερχομένας· ὁ γὰρ Κύριος ἔσται ἐπὶ πασῶν τῶν ὁδῶν σου, καὶ ἐρεῖσει σὸν πόδα, ἵνα μὴ σαλευθῆς» (Παροιμ. γ' 25—26).

§ 31. Ὁ Δαυῖδ βασιλεὺς τῶν Ἰσραηλιτῶν.

(B' Βασιλ. β'—ι')

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σαούλ ὁ Δαυῖδ μετέβη εἰς τὴν πόλιν Χεβρών, ὅπου ἐχρίσθη βασιλεὺς ὑπὸ μόνῃς τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα, διότι αἱ λοιπαὶ φυλαὶ ἀνεκήρυξαν βασιλέα τῶν τῶν υἱῶν τοῦ Σαούλ Ἰσβοσθέ. Ἀροῦ δὲ οὗτος ἐδολοφονήθη μετὰ ἑπτὰ ἔτη ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Δαυῖδ, ὁ ὁποῖος καὶ ἐφόνευσε τοὺς δολοφόνους, συνήλθαν ὅλαι αἱ φυλαὶ εἰς τὴν Χεβρών καὶ ἔχρισαν τὸν Δαυῖδ βα-

σιλέα δλων τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ὁ Δαυῖδ, ἀφοῦ ἐκυρίευσε τὸ ὑπόλοιπον μέρος τῆς Ἱερουσαλήμ¹, ἤτοι τὴν ἀκρόπολιν Σιών, τὴν ὁποίαν κατεῖχον οἱ Ἰεθουσαῖοι², ὠχύρωσεν ἔτι μᾶλλον ἄλλην τὴν πόλιν καὶ κατέστησεν αὐτὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους. Ἐκτίσθη δὲ ἐντὸς αὐτῆς μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα καὶ ἀπεφάσισε νὰ οἰκοδομήσῃ καὶ μεγαλοπρεπέστατον ναόν, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐφανέρωσεν εἰς αὐτὸν διὰ τοῦ προφήτου Νάθαν, ὅτι τοῦτο δὲν ἦτο ἔργον αὐτοῦ, ὁ ὅποιος ἦτο φιλοπόλεμος, ἀλλὰ τοῦ υἱοῦ του, ὁ ὅποιος ἔμελλε νὰ εἶναι φίλος τῆς εἰρήνης. Ὁ Δαυῖδ ἐκανόνισε μεγαλοπρεπέστατα τὰ τῆς λατρείας· κατήρτισεν ἐκ τῶν Δευτῶν χορὸν τετρακισχιλίων ψαλτῶν καὶ μουσικῶν, οἱ ὅποιοι ὕμνον τον Θεὸν ὄχι μόνον διὰ φωνῶν, ἀλλὰ καὶ δι' ὀργάνων, καὶ ἔγραψε πολλοὺς ψαλμοὺς. Ἀφοῦ δὲ ἐνίκησε πολλοὺς γειτονικοὺς λαοὺς, ἐξέτεινε τὸ κράτος του ἀπὸ τοῦ ὄρους Λιβάνου μέχρι τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ ἀπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης μέχρι τοῦ ποταμοῦ Εὐφράτου.

«Οἱ σπείροντες ἐν δάκρυσιν ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσιν» (Ψαλμ. ρκε' 5).

§ 32. Ἄμαρτία καὶ μετάνοια τοῦ Δαυῖδ.

(Β' Βασιλ. ια', ιβ')

Ὁ Δαυῖδ δὲν ἔμεινε μέχρι τέλους ἐνάρετος, ἀλλ' ὑπέπεσεν εἰς βαρῦτατον ἁμάρτημα, διότι ἠγάπησε τὴν Βηρσαβέε, σύζυγον τοῦ ἀξιωματικοῦ Οὐρίου, καί, ἵνα δυνηθῇ νὰ λάβῃ αὐτὴν γυναικα, διέταξε τὸν στρατηγόν του Ἰωάβ, ὁ ὅποιος ἐπολέμει πρὸς τοὺς Ἄμμωνίτας, νὰ τάξῃ τὸν Οὐρίαν εἰς ἐπικινδυνοτάτην θέσιν. Ὁ Οὐ-

¹ Τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Ἱερουσαλήμ εἶχε κυριεύσει ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυή.

² Οἱ Ἰεθουσαῖοι ἦσαν Χαναανικὴ φυλὴ, ἡ ὁποία κατόκει εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς.

ρίας ἐφρονεύθη, ὁ δὲ Δαυὶδ ἔλαβε τὴν γυναῖκά του. Διὰ τὸ ἀποτρόπαιον τοῦτο ἔγκλημα ὁ προφήτης Νάθαν κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ ἤλεγξε τὸν Δαυὶδ ὡς ἐξῆς· Εἰς μίαν πόλιν, εἶπεν ὁ Νάθαν, ἦσαν δύο ἄνδρες, ὁ μὲν πλούσιος, ὁ δὲ πτωχός. Καὶ ὁ μὲν πλούσιος εἶχε πλείστα ποίμνια· ὁ δὲ πτωχός μίαν μόνην ἀμνάδα, τὴν ὅποιαν ἠγάπα ὡς θυγατέρα. Ἡμέραν τινὰ ἦλθε φίλος τις πρὸς τὸν πλούσιον· οὗτος δὲ θελήσας νὰ φιλοξενήσῃ αὐτὸν δὲν ἐσφαξεν ἐκ τῶν ποιμνίων του, ἀλλ' ἤρπασε τὴν ἀμνάδα τοῦ πτωχοῦ. Ὁ Δαυὶδ, ἀκούσας τοῦτο, ὠργίσθη πολὺ καὶ εἶπεν· Ἄξιός ἐστιν θανάτου εἶναι ὁ πράξας τοῦτο. Τότε ὁ Νάθαν εἶπε πρὸς αὐτόν· Σὺ εἶσαι ὁ πράξας τοῦτο. Σὺ εἶσαι ὁ φονεὺς τοῦ Οὐρίου καὶ ὁ ἄρπαξ τῆς γυναίκος του. Διὰ τοῦτο θὰ τιμωρηθῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου. Ὁ Δαυὶδ συνησθάνθη τὸ ἁμάρτημά του, μετενόησεν εὐλιχρινῶς καὶ ἐζήτησε παρὰ τοῦ Θεοῦ συγχώρησιν. Ἐποίησε δὲ τότε καὶ τὸν ἐξῆς ψαλμόν (Ψαλμ. ν').

Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκιουρμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου. Ἐπὶ πλείον πλυνόν με ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου καὶ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας μου καθάρισόν με. Ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω καὶ ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διὰ παντός.

Σοὶ μόνῳ ἤμαρτον καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα.

Ῥαντιεῖς με ὑσσώπῳ¹ καὶ καθαρισθήσομαι, πλυνεῖς με καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι. Ἀκουτιεῖς² με ἀγαλλίασιν καὶ εὐφροσύνῃ, ἀγαλλιάσονται ὁστέα τεταπεινωμένα.

Ἀπόστρεψον τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ πάσας τὰς ἀνομίας μου ἐξάλειψον. Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν

¹ Ὑσσώπος (ἢ) ὠνομάζετο ὑπὸ τῶν Ἑβραίων καὶ ὁ θύμος (τὸ θυμάρι) καὶ ὁ ἡδύσμος (ὁ δυόσμος) καὶ τὸ ὄργανον (ἢ ῥίγανη). Διὰ δέσμης δὲ ὑσσώπου ἐρρακνίζοντο οἱ λεπροὶ καὶ οἱ ἐγγίζοντες νεκρὸν, οἱ ὅποιοι ἐθεωροῦντο ἀκάθαρτοι.

² Ἀκουτιεῖν = κάμνειν τινα νὰ ἀκούῃ.

ἔμοι, ὁ Θεός, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίτισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου.

Μὴ ἀπορρίψῃς με ἀπὸ τοῦ προσώπου σου καὶ τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον μὴ ἀτανέλης ἀπ' ἐμοῦ.

Ἀπόδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου καὶ πνεύματι ἡγεμονικῶ στήριξόν με ¹.

Διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδοὺς σου καὶ ἀσεβεῖς ἐπὶ σὲ ἐπιστρέψουσιν.

Ῥῥοαί με ἐξ αἱμάτων ² ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας μου ἀγαλλιάσεται ἢ γλῶσσά μου τὴν δικαιοσύνην σου ³.

Κύριε, τὰ χεῖλη μου ἀνοίξεις καὶ τὸ στόμα μου ἀναγγελεῖ τὴν αἴνεσίν σου.

Ὅτι, εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἄν' ὀλοκαυτώματα οὐκ εὐδοκήσεις.

Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντριμμένον, καρδίαν συντριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει.

§ 33. Ἀθεσσαλώμ.

(B' Βασιλ. ιε'—ιθ')

Ὁ Δαυὶδ διὰ τὸ βαρύτερον ἁμάρτημα, τὸ ὅποιον ἔκαμεν, ἦτο ἄξιος θανάτου. Ὁ πανάγαθος ὁμοῦς Θεὸς τὸν ἀπήλλαξε μὲν ἀπὸ τοῦ θανάτου διὰ τὴν εἰλικρινῆ μετάνοιαν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἀφήκε καὶ ἀτιμώρητον πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν ἀπίστων ἀνθρώπων. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ πρῶτος υἱὸς του ἐκ τῆς Βηρσαβεὲ ἀπέθανε καὶ

¹ **Ἀπόδος μοι κτλ.** = σῶσέ με καὶ δῶσε πάλιν εἰς ἐμὲ τὴν ψυχικὴν γαλήνην, τὴν ὅποιαν εἶχα πρότερον καὶ ἔπειτα ἔχασα ἕνεκα τῆς ἁμαρτίας, καὶ στήριξέ με νῦν πράττω προθύμως τὸ ἀγαθόν.

² **Ἐξ αἱμάτων** = ἐκ τῆς ἐνοχῆς διὰ τὸν φόνον τοῦ Οὐρίου.

³ **Ἀγαλλιάσεται ἢ γλῶσσά μου τὴν δικαιοσύνην σου** = θά ὑμνήσω τὸ ἔλεός σου.

κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας του ἐδοκίμασε πολλές θλίψεις. Ἐξ ἐκ τῶν υἱῶν του, ὁ Ἄβεσσαλώμ, ἐστασίασε καὶ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς εἰς τὴν Χεδρών. Ὁ Δαυῖδ, εὐρεθείς ἀπαράσκευος, ἔφυγεν ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Περαίαν. Ἄφου δὲ συνήθροισε στρατόν, ἀπέστειλεν αὐτὸν κατὰ τοῦ Ἄβεσσαλώμ καὶ παρήγγειλε τὸν στρατηγὸν Ἰωάβ νὰ μὴ φονεύσῃ τὸν υἱὸν του. Μάχης δὲ γενομένης ὁ μὲν στρατὸς τοῦ Ἄβεσσαλώμ ἐνίκηθη, αὐτὸς δὲ, ἐνῶ ἔφυγεν ἐπὶ ἡμιόνου διὰ τοῦ δάσους, ἐκρεμάσθη ἀπὸ τῶν κλάδων τοῦ δένδρου, εἰς τοὺς ὁποίους περιεπλάκη ἡ κόμη του. Ὁ Ἰωάβ κατεδίωξε τὸν Ἄβεσσαλώμ καὶ ἐφόνευσεν αὐτόν, ἐνῶ τοιουτοτρόπως ἐκρέματο, ἐναντίον τῆς παραγγελίας τοῦ Δαυῖδ. Ὁ δὲ Δαυῖδ, μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ ἀποστάτου υἱοῦ, ἐλυπήθη παρὰ πολὺ καὶ ἐθρήνηε αὐτὸν λέγων· Ὑιέ μου, υἱέ μου Ἄβεσσαλώμ, εἶθε νὰ ἀπέθνησκα ἐγὼ ἀντὶ σοῦ, Ἄβεσσαλώμ υἱέ μου, υἱέ μου.

« Ὁ ἀιμάζων πατέρα καὶ ἀπωθούμενος μητέρα αὐτοῦ καταισχυνθήσεται καὶ ἐπονείδιστος ἔσται » (Παροιμ. ιθ' 26).

§ 34. Ἐπάνοδος καὶ θάνατος τοῦ Δαυῖδ.

Ὁ Δαυῖδ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅπου κατέπνιξε καὶ ἄλλην στάσιν. Διέταξε δὲ ἔπειτα ἀπογραφὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ εὔρεν εἰς μὲν τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα 500,000 ἄνδρας δυναμένους νὰ φέρωσιν ὅπλα, εἰς δὲ τὰς λοιπὰς φυλάς 800,000. Ἐπερηφανεύθη διὰ τοῦτο καὶ ἐλησμόνησεν, ὅτι ἡ δύναμις αὕτη ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ. Ὄθεν ὁ μὲν προφήτης Γὰδ τὸν ἠλεγξεν· ὁ δὲ Θεὸς ἀπέστειλε λοιμὸν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπέθαναν πολλαὶ χιλιάδες ἀνθρώπων. Ὁ Δαυῖδ ἐβασίλευσε τεσσαράκοντα ἔτη (1055—1015 π. Χ.), ἤτοι ἑπτὰ εἰς τὴν Χεδρών καὶ τριάκοντα τρία εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Μικρὸν δὲ πρὸ τοῦ θανάτου του ἀνεκήρυξε βασιλεῖα τὸν δευτερότοκον υἱὸν του ἐκ τῆς Βηρσαβεὲ Σολομώντα, τὸν ὁποῖον παρεκίνησε νὰ ἐκτελεῖ πιστῶς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

« Ὁ κυχόμενος ἐν Κυρίῳ κυχάσθω » (Β' Κορινθ. ι' 17).

§ 35. Σολομών.

(Γ' Βασιλ. γ').

Ὁ Σολομών ἐπωνομάσθη σοφὸς διὰ τὴν μεγάλην του σοφίαν. Ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν Γαδαών, ἵνα προσφέρῃ θυσίαν εἰς τὸν Θεόν, ἐνεφανίσθη εἰς αὐτόν, ἐνῶ ἐκοιμᾶτο, ὁ Θεὸς καὶ εἶπε· Ζήτησε τί θέλεις νὰ σοῦ δώσω. Ὁ Σολομών ἀπεκρίθη· Κύριε Θεέ, μὲ κατέστησες βασιλέα μεγάλου λαοῦ· ἐγὼ ὅμως εἶμαι νέος ἀκόμη καὶ ἄπειρος. Δώσε λοιπὸν εἰς ἐμὲ καρδίαν νοήμονα, ἵνα κυβερνῶ τὸν λαόν σου καὶ διακρίνω τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ τοῦ κακοῦ. Οἱ λόγοι οὗτοι ἤρresαν εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὅποιος εἶπε πρὸς τὸν Σολομώντα· Ἐπειδὴ ἐζήτησες καρδίαν νοήμονα, ὄχι δὲ μακροβιότη-
τα, οὐδὲ πλοῦτον, οὐδὲ τὸν θάνατον τῶν ἐχθρῶν σου, ἕκαμα συμφώνως πρὸς τοὺς λόγους σου. Ἰδοὺ σοῦ ἔδωκα καρδίαν σοφὴν καὶ συνετήν, προσέτι δὲ σοῦ ἔδωκα καὶ ὅ,τι δὲν ἐζήτησες, δηλαδὴ πλοῦτον καὶ δόξαν. Ἐὰν δὲ φυλάττης τὰς ἐντολάς μου, θὰ σοῦ δώσω καὶ μακροβιότητα. Ὁ Σολομών ἔδειξε τὴν σοφίαν του εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας του διὰ τῆς ἐξῆς κρίσεως. Δύο γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι ἦσαν σύνοικοι, ἐγέννησαν δύο υἱούς. Ἡ μία ἐκ τούτων εἰς τὸν ὕπνον ἐπίεσε καὶ ἐφόνευσε τὸ τέκνον τῆς ἑλα-
θε δὲ αὐτὸ καὶ ἔθεσε κρυφίως τὴν νύκτα πλησίον τῆς συνοίκου, τῆς ὁποίας ἔκλεψε τὸ ζῶν τέκνον. Τὴν πρωίαν ἐφιλονεῖκουν περὶ τοῦ ζῶντος παιδίου καὶ πρὸς λύσιν τῆς φιλονεικίας ἦλθαν πρὸς τὸν Σολομώντα μὲ αὐτό, καὶ ἡ μία δὲ καὶ ἡ ἄλλη ἔλεγαν, ὅτι ἦτο ἰδικόν τῆς τὸ τέκνον. Ὁ Σολομών πρὸς εὑρεσιν τῆς ἀληθείας διέταξε νὰ σχίσωσι διὰ μαχαίρας τὸ παιδίον εἰς δύο, κάθε δὲ γυνὴ νὰ λάβῃ τὸ ἥμισυ. Καὶ ἡ μὲν ψευδῆς μήτηρ ἐδέχθη τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ἡ δὲ ἀληθὴς ἐφριξε καὶ παρεκάλεσε τὸν βασι-
λέα νὰ δώσῃ τὸ παιδίον ζῶν εἰς τὴν ψευδῆ μητέρα. Τότε ὁ Σολομών εἶπεν· Αὕτη εἶναι ἡ ἀληθὴς μήτηρ· μὴ φονεύσητε τὸ παιδίον, ἀλλὰ δώσατέ το εἰς αὐτήν.

«Ὁ κρατῶν σοφίαν κληρονομήσει δόξαν καὶ οὐ εἰσπορεύεται ἐδλογῆσει Κύριος» (Σοφ. Σειράχ δ' 13).

§ 36. Ὁ ναός.

(Γ' Βασιλ. ε'—η')

Ὁ Σολομὼν ἔκτισε μεγαλοπρεπέστατον ναὸν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ἐπὶ τοῦ ὄρους Μωρία, ἐπὶ τοῦ ὁποίου, ὅπως ἐμάθαμεν, διέταξεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀβραάμ νὰ θυσιάσῃ τὸν υἱὸν τοῦ Ἰσαάκ. Ὁ ναὸς συνίστατο ἐκ λίθων πελεκητῶν. Ἡ ἐσωτερικὴ ὄροφὴ τοῦ ναοῦ κατεσκευάσθη ἐκ κεδρίνων δοκῶν καὶ σανίδων ἐπιχρῶσων, οἱ δὲ ἐσωτερικοὶ τοῖχοι καὶ τὸ ἔδαφος ἦσαν στρωμένα μὲ σανίδας κεδρίνας καὶ κυπαρισσίνας, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἐπίσης ἐπίχρυσαι· ὥστε ὅλον τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ ἦτο ἐπίχρυσον. Ὁ ναὸς διηρεῖτο εἰς δύο μέρη, εἰς τὸ ἄδυτον (ἄγιον ἁγίων) καὶ εἰς τὸ ἱερόν (ἄγιον). Ἐντὸς τοῦ ἀδύτου ὑπῆρχεν ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης· ἐντὸς δὲ τοῦ ἱεροῦ ὑπῆρχαν δέκα ἐπιτάφωτοι λυχνίαι, δέκα τράπεζαι, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔκειντο οἱ ἄρτοι τῆς προθέσεως, καὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος. Τὸν ναὸν περιστοιχίζαν δύο αὐλάι, ἡ ἐσωτερικὴ πρὸς χρῆσιν τῶν ἱερέων καὶ ἡ ἔξωτερικὴ πρὸς χρῆσιν τοῦ λαοῦ. Καὶ εἰς μὲν τὴν ἐσωτερικὴν αὐλὴν ἦσαν τὸ θυσιαστήριον τῶν ὀλοκαυτωμάτων, ἡ χαλκῆ ἢ χυτὴ θάλασσα, ὅπου ἐλούοντο οἱ ἱερεῖς, καὶ δέκα χαλκοὶ λουτήρες, ὅπου ἐπλύνοντο τὰ σφάγια· εἰς δὲ τὴν ἔξωτερικὴν ὑπῆρχαν κελλία, ὅπου κατόφκουν οἱ ἱερεῖς καὶ ἐφυλάττοντο τὰ ἱερά σκεύη καὶ αἶψια, πρὸς τούτοις δὲ ὑπῆρχαν καὶ διάφορα ἄλλα οἰκοδομήματα.

Ἡ οἰκοδομὴ καὶ ἡ διακόσμησις τοῦ ναοῦ διήρκεσεν ἑπτὰ καὶ ἡμισυ ἔτη καὶ ἀπῆτησαν ἐργασίαν χιλιάδων ἀνθρώπων καὶ δαπάνην ἀπείρου πλοῦτου. Ἀφοῦ δὲ ἐτελείωσαν ὅλα τὰ ἔργα, ἐκάλεσεν ὁ Σολομὼν τοὺς Ἰσραηλίτας εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐτέλεσε τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ μὲ μεγίστην πομπήν. Ἐγρονυπέτησε δὲ πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὀλοκαυτωμάτων, ὕψωσε τὰς χεῖράς του πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπε· Κύριε Θεὲ τοῦ Ἰσραὴλ, δὲν ὑπάρχει Θεὸς ὅμοιος μὲ σὲ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰς τὴν γῆν. Ἀλλὰ θὰ κατοικήσῃς εἰς τὴν γῆν; Ἀφοῦ δὲν σὲ χωρεῖ τὸ σύμπαν, θὰ σὲ χωρέσῃ ὁ οἶκος οὗτος, τὸν ὁποῖον ἔκτισα; Ἀλλὰ σὲ παρακαλῶ νὰ ἐπιδέψῃς εἰς τὴν προσευχὴν ἐμοῦ καὶ τοῦ λαοῦ σου.

καὶ νὰ γίνῃς ἕως πρὸς ἡμᾶς, νὰ εἰσακούῃς δὲ ἐν παντὶ καιρῷ καὶ πάσῃ ὥρᾳ τὰς δεήσεις τῶν δούλων σου. Μετὰ τὴν προσευχὴν ταύτην ὁ Σολομὼν ἠδύλγησε τὸν λαὸν καὶ συνεβούλευσεν αὐτὸν νὰ φυλάττῃ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, προσέφερε δὲ μὲ τὸν λαὸν του θυσίαν εἰς τὸν Θεὸν χιλιάδας βοῶν καὶ προβάτων.

«Κύριε, ἡγάπησα εὐπρέπειαν οἶκον σου καὶ τόπον σκηνώματος δόξης σου» (Ψαλμ. κε' 8).

§ 37. Δόξα, ἁμαρτία καὶ θάνατος τοῦ Σολομῶντος.

(Γ' Βασιλ. θ'—ια')

Ἐκτὸς τοῦ ναοῦ ἔκτισεν ὁ Σολομὼν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ μεγαλοπρεπέστατα ἀνάκτορα καὶ ἄλλα κτίρια. Διωργάνωσε δὲ τὸν στρατὸν καὶ κατεσκευάσε πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἔπλεαν εἰς τὴν Ταρτησσὸν καὶ εἰς τὸ Ὠφεῖρ¹, καὶ ἔφεραν ἐκεῖθεν χρυσόν, ἄργυρον, πολυτίμους λίθους, ἐλεφαντόδοντα καὶ ἄλλα προϊόντα. Ὁ πλοῦτος, ὃ ὁποῖος εἰσῆρχετο εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἦτο τοιοῦτος, ὥστε ὁ ἄργυρος ἐλαχίστην εἶχεν ἀξίαν. Ἡ ἔκτακτος δὲ μεγαλοπρέπεια, ὡς καὶ ἡ σοφία τοῦ Σολομῶντος, ἔγινε γνωστὴ εἰς πολλὰς χώρας, πλεῖστοι δὲ προσήρχοντο πρὸς αὐτόν, ἵνα ἀκούσωσι τὴν σοφίαν του καὶ ἴδωσι τὴν μεγαλοπρέπειάν του. Πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπεσεκέφθη αὐτὸν καὶ ἡ βασίλισσα τῶν Σαβαίων (οἱ ὁποῖοι κατέκουν εἰς τὴν ΝΔ. Ἀραβίαν) φέρουσα μεγαλοπρεπέστατα δῶρα. Ὅτε δὲ ἤκουσε τὴν σοφίαν τοῦ Σολομῶντος καὶ εἶδεν ὅλην τὴν μεγαλοπρέπειάν του, εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἡ σοφία σου καὶ ἡ μεγαλοπρέπειά σου εἶναι ἀνώτεροι τῆς φήμης. Ὁ Σολομὼν δὲν ἔμεινε μέχρι τέλους εὐσεβὴς καὶ ἐνάρετος· διότι παρέβη τὸν θεῖον νόμον καὶ ἔλαβε γυναῖκας ἄλλοφύλους καὶ χάριν αὐτῶν ὄχι μόνον ἐπέτρεψε νὰ κτισθῶσι ναοὶ τῶν ψευδῶν θεῶν, ἀλλὰ

¹ Ταρτησσὸς ὀνομάζετο ἡ παράλιος πόλις τῆς Ἰσπανίας, ἡ ὁποία διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Γουαδαλκιβίρου ποταμοῦ, περίφημος εἰς τοὺς ἀρχαίους διὰ τὸν χρυσόν, ἄργυρον, σίδηρον, μόλυβδον καὶ κασσίτερον. Ὠφεῖρ ὀνομάζετο ἡ Δυτικὴ Ἀραβία.

καὶ αὐτὸς ἐλάτρευσεν αὐτούς. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς εἶπε πρὸς αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲν ἐφύλαξες τὰς ἐντολάς μου, θὰ ἀφαιρέσω ἀπὸ τοῦ υἱοῦ σου τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ βασιλείου. Ἀπέθανε δὲ ὁ Σολομὼν, ἀπὸ ἑβασίλευσε τεσσαράκοντα ἔτη ἐν εἰρήνῃ (1015 — 975 π. Χ.).

« Ἡ ἄνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἀγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρημική, ἐπιεικής, εὐπειθής, μεστή ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος¹ καὶ ἀνυπόκριτος » (Ἰακώβ. γ' 17).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

ἹΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ἸΣΡΑΗΛΙΤΩΝ ΑΠΟ ΤΗΣ ΔΙΑΙΡΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΒΑΒΥΛΩΝΙΟΥ ΑΙΧΜΑΛΩΣΙΑΣ

(975 — 588 π. Χ.)

§ 38. Διαίρεσις τοῦ βασιλείου τῶν Ἰσραηλιτῶν. Κατάλυσις ἀμφοτέρων τῶν βασιλείων.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σολομῶντος οἱ Ἰσραηλιταὶ παρεκάλεσαν τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον αὐτοῦ Ῥοβοάμ νὰ ἐλαττώσῃ τοὺς φόρους, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἐπιβάλει ὁ πατὴρ του. Οὗτος ὁμως ἔχει μόνον δὲν ἔκαμε τοῦτο, ἀλλὰ, παρὰ τὴν συμβουλήν τῶν πρεσβυτέρων ἐκ τῶν συμβούλων του, αὐθαδῶς καὶ ὑβριστικῶς ἀπήντησε πρὸς τὸν λαὸν ὡς ἐξῆς. Ὁ πατὴρ μου ἐπέβαλεν εἰς τὸν τράχηλόν σας βαρὺν ζυγόν· ἐγὼ ὁμως θὰ ἐπιβάλω βαρύτερον. Ὁ πατὴρ μου σᾶς ἐτιμῶρει μὲ μάστιγας· ἐγὼ ὁμως θὰ σᾶς τιμωρῶ μὲ μάστιγας ἀκανθωτάς. Διὰ τοῦτο ἐγίνε στάσις. Δέκα φυλαὶ ἐξέλεξαν βασιλέα τὸν δοῦλον τοῦ Σολομῶντος Ἱεροβοάμ, πισταὶ δὲ εἰς τὸν Ῥοβοάμ

¹ Ἄδιάκριτος—δὲν κάμνει διακρίσεις, εἶναι ἀμερόληπτος.

ἔμειναν δύο φυλαί, ἡ φυλὴ τοῦ Ἰούδα καὶ ἡ φυλὴ τοῦ Βενιαμίν (975 π. Χ.).

Τοιοιουτρόπως τὸ βασίλειον τῶν Ἰσραηλιτῶν διηρέθη εἰς δύο, εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραήλ, τὸ ὁποῖον ἀπετελέσθη ἐκ δέκα φυλῶν καὶ εἶχε πρωτεύουσαν κατ' ἀρχὰς τὴν Συχέμ, μετὰ ταῦτα τὴν Θερσά καὶ τελευταίον τὴν Σαμάρειαν, καὶ εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα, τὸ ὁποῖον ἀπετελέσθη ἐκ δύο φυλῶν καὶ εἶχε πρωτεύουσαν τὴν Ἱερουσαλήμ. Εἰς τὸ βασίλειον δὲ τοῦτο ἐγκατεστάθησαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται.

Ὁ Ἱεροβοάμ, ἵνα μὴ μεταβαίνωσιν οἱ ὑπήκοοί του εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἱερουσαλήμ, κατεσκεύασε δύο χρυσαῖς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ με μορφήν μόσχου, τὰς ὁποίας ἔστησεν εἰς τὰς πόλεις Δάν καὶ Βαιθίλ, δηλ. εἰς τὴν βορειοτάτην καὶ εἰς τὴν νοτιωτάτην ἐκ τῶν πόλεων τοῦ βασιλείου του, καὶ διέταξε τοὺς ὑπηκόους του νὰ τὰς λατρεύωσιν. Ὅπως δὲ ὁ Ἱεροβοάμ, τοιοιουτρόπως καὶ ἔλοι σχεδὸν οἱ βασιλεῖς τοῦ Ἰσραήλ ἦσαν ἀσεβεῖς. Ἐγκατέλειψαν τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ ἐλάτρευαν τοὺς ψευδεῖς θεοὺς. Τὸ παράδειγμα δὲ τῶν βασιλέων ἠκολούθει καὶ ὁ λαός. Μάτην οἱ προφῆται ἤλεγχαν σφοδρῶς καὶ τοὺς βασιλεῖς καὶ τὸν λαὸν καὶ προέλεγον, ὅτι δὲν θὰ διαφύγῃ τὴν τιμωρίαν τοῦ Θεοῦ. Ἡ φωνὴ των ἦτο φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἡ ἀσέβεια καὶ ἡ διαφθορὰ γυῖξαν καθ' ἡμέραν. Τέλος ἐπέρχεται ἡ θεία τιμωρία. Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων Σαλμανάσαρ ὁ Δ' πολιορκεῖ τὴν Σαμάρειαν, ὁ δὲ διάδοχός του Σαργῶν κυριεῖ αὐτήν, καταλβεῖ τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραήλ (722 π. Χ.) καὶ ὀδηγεῖ μέγα μέρος τῶν κατοίκων τῆς Σαμαρείας αἰχμαλώτους εἰς τὴν Ἀσσυρίαν· ἀποστέλλει δὲ εἰς τὴν Σαμάρειαν ἀποίκους ἐκ τῆς Βαβυλωνίας καὶ ἄλλων μερῶν τοῦ κράτους του, οἱ ὁποῖοι ἀνεμίχθησαν μετὰ τοὺς ὑπολοίπους Ἰσραηλίτας καὶ ἀπέτελεσαν τὸν λαὸν τῶν Σαμαρειτῶν.

Εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα κατ' ἀρχὰς μὲν δὲν ἐπεκράτει τόση διαφθορὰ καὶ ἀσέβεια, ὅση εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραήλ, μετὰ ταῦτα ὅμως ἡ κακία ἐκορυφώθη καὶ εἰς αὐτό. Διὰ τοῦτο ἐπέρχεται καὶ εἰς αὐτὸ ἡ θεία τιμωρία. Ὁ βασιλεὺς τῶν Βα-

ευλώνων Ναβουχοδονόσορ καταλύει τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα (588 π. Χ.) καὶ ὁδηγεῖ τοὺς πλείστους ἐκ τῶν κατοίκων αἰχμαλώτους εἰς τὴν Βαβυλωνίαν. Ὁ γὰρ τοῦ Θεοῦ, τὰ ἀνάκτορα τοῦ βασιλέως καὶ εἶλαι αἱ οἰκίαι τῆς Ἱερουσαλήμ καίονται· τὰ τεῖχη τῆς Ἱερουσαλήμ κατακρημνίζονται. Ἐπὶ δὲ τῶν ἐρειπίων τῆς κατεστραμμένης πόλεως κάθεται ὁ προφήτης Ἱερεμίας καὶ θρηνεῖ τὴν ἐρήμωσίν τῆς (Θρήνοι Ἱερεμίου).

« Ἴδού οἱ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπολοῦνται »
(Ψαλμ. οὐδ' 27)

§ 39. Προφῆται.

Οἱ Προφῆται ἦσαν θεόπνευστοι ἄνδρες. Δι' αὐτῶν ὁ Θεὸς ἔχαμνε γνωστὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ θέλημά του καὶ ἐφάνε-
ρωνεν εἰς αὐτοὺς τὰ μέλλοντα. Οἱ ἄνδρες οὗτοι, οἱ ὅποιοι ἀνεφαίνοντο εἰς τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν κατ' ἐκτάκτους περιστάσεις, ἤλεγχαν πικρῶς τοὺς βασιλεῖς, τοὺς ἱερεῖς καὶ τὸν λαὸν διὰ τὴν ἀσέβειαν καὶ τὴν διαφθορὰν καὶ προέλεγαν ἄφευκτον τὴν τιμωρίαν τοῦ Θεοῦ. Προεφήτευσαν δέ, ὅτι θὰ ἔλθῃ ὁ Μεσσίας, δηλ. ὁ Χριστὸς, ὁ ὅποιος θὰ σώσῃ τὸν κόσμον ἐκ τῆς πολυθείας καὶ τῆς ἁμαρτίας καὶ θὰ ὁδηγήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀρετὴν.

Οἱ Προφῆται, ὅσων τὰ συγγράμματα σώζονται, εἶναι δέκα ἐξ' ἑνὸς διαιροῦνται δὲ εἰς μείζονας καὶ εἰς ἐλάσσονας. Μείζονες ὀνομάζονται διότι ἔγραψαν μεγαλύτερα συγγράμματα, καὶ εἶναι τέσσαρες, οἱ ἐξῆς: Ἡσαΐας, Ἱερεμίας, Ἴεζεκιήλ καὶ Δανιήλ. Ἐλάσσονες ὀνομάζονται, διότι ἔγραψαν μικρότερα συγγράμματα καὶ εἶναι δώδεκα (δωδεκαπρόφητον), οἱ ἐπόμενοι: Ὠσηέ, Ἀμώς, Μιχαίας, Ἰωήλ, Ὀβδιού, Ἰωνᾶς, Ναούμ, Ἀββακούμ, Σοφονίας, Ἀγγαῖος, Ζαχαρίας καὶ Μαλαχίας. Αἱ προφητεῖαι, αἱ ὅποια κυρίως ἀναφέρονται ἢ εἰς τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραήλ ἢ εἰς τὸν Χριστὸν, σκοπὸν εἶχαν νὰ στερεώσουν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, νὰ ἐπαναφέρωσιν εἰς αὐτοὺς τὰ σεμνὰ ἥθη καὶ νὰ προείπωσι τὰ ἔχοντα σχέσιν μὲ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου.

Ἐκ τῶν προφητῶν ὁ Ἡσαΐας προφητεύει τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος ἐκ τῆς Παρθένου (ς' 15) καὶ περιγράφει τόσον φανερώς τὰ πάθη καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ, ὥστε φαίνεται, ὅτι γράφει ὄχι περὶ μελλόντων πραγμάτων, ἀλλὰ περὶ παρελθόντων (νβ' 13. νγ' 12). Ὁ Δανιὴλ ὀρίζει ἀκριβέστατα τὸν χρόνον τῆς ἐλεύσεως καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (θ' 24—27)¹.

Ὁ Μιχαΐας βλέπει τὸν Σωτῆρα γεννώμενον ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας (ε' 27). Ὁ Ζαχαρίας προλέγει τὴν εἰσοδὸν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ ἐπὶ πώλου ὄνου (θ' 9) καὶ τὴν παράδοσιν αὐτοῦ ἀντὶ τριάκοντα ἀργυρίων (ια' 12), ἧτοι ἀντὶ ἐνενηήκοντα τριῶν δραχμῶν.

Ὁ Ἰεζεκιὴλ καὶ ὁ Δανιὴλ προεφήτευσαν καὶ πρὸ τῆς Βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας (588 π. Χ.) καὶ μετ' αὐτήν. Ὁ Ἀγγαῖος, ὁ Ζαχαρίας καὶ ὁ Μαλαχίας μετὰ τὴν Βαβυλωνίαν αἰχμαλωσίαν μέχρι τοῦ 424 ἔτους π. Χ. Πάντες δὲ οἱ λοιποὶ προφήται πρὸ τῆς Βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας.

§ 40. Τωβίτ.

Μεταξὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν, οἱ ὁποῖοι ὠδηγήθησαν αἰχμάλωτοι εἰς τὴν Ἀσσυρίαν, ἦτο καὶ ὁ εὐσεβὴς καὶ ἐνάρετος Τωβίτ. Ὁ Τωβίτ ἔζη εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἀσσυρίας Νινευτ' εἰς ἑλλην δὲ τὴν ζωὴν του οὐδέποτε ἐλησμόνησε τὸν φόβον πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πάντοτε ἐβοήθει τοὺς πτωχοὺς ὁμοφύλους του. Εἰς τὸν δι-

¹ Ὁ Δανιὴλ, ἀναφέρων ἐβδομήκοντα ἐβδομάδας (ἧτοι $70 \times 7 = 490$ ἔτη), λέγει, ὅτι μετὰ ἐξήκοντα ἐννέα ἐβδομάδας (δηλ. μετὰ 483 ἔτη), ἀφ' οὔτου ἐκδοθῆ τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν τειχῶν τῆς Ἱερουσαλήμ (τουτέστιν ἀπὸ τοῦ 453 ἔτους π. Χ.), θὰ ἐμφανισθῆ εἰς τὸ κήρυγμα ὁ Ἰησοῦς Χριστός, κατὰ τὸ μέσον δὲ τῆς ἐβδομηκοστῆς ἐβδομάδος θὰ θυσιασθῆ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Καὶ ἀληθῶς ὁ Σωτὴρ ἤρχισε τὸ κήρυγμα κατὰ τὸ 30ὸν ἔτος μ. Χ. (453 π. Χ. + 30 μ. Χ. = 483) καὶ ἐσταυρώθη τὸ 33ον μ. Χ., ἧτοι κατὰ τὸ μέσον τῆς ἐβδομηκοστῆς ἐπταετίας.

καιον τουτον ἄνδρα συνέβη τὸ δυστύχημα νὰ χάσῃ ἄλλην τὴν περιουσίαν του και νὰ τυφλωθῇ. Ἀλλὰ τὴν συμφορὰν ταύτην ὑπέφερον ὁ Τωβίτ γενναίως και ἀγογγύστως. Ὅτε δὲ ἐγινεν ἐξηκοντούτης και ἐνόμισεν, ὅτι θὰ ἀπέθνησκεν, ἐκάλεσε τὸν υἱὸν του Τωβίαν και τοῦ εἶπε τὰ ἐξῆς· «Υἱέ μου! Ἄκουσε τοὺς ἐξῆς λόγους ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ πατρός σου και φύτευσε αὐτοὺς εἰς τὴν καρδίαν σου. Τίμα τὴν μητέρα σου ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. Ἐχε πάντοτε εἰς τὸν νοῦν σου και τὴν καρδίαν σου τὸν Θεὸν και μὴ θελήσῃς νὰ ἀμυρτήσῃς, μηδὲ νὰ παραβῆς τὰς ἐντολάς του. Ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σου διδε ἐλεημοσύνην. Μὴ ἀποστρεφε τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ παντὸς πτωχοῦ, ἵνα μὴ ἀποστρέψῃ και ὁ Θεὸς τὸ πρόσωπόν του ἀπὸ σοῦ. Ἐχεις πολλὰ; Δίδε πολλά. Ἐχεις ὀλίγα; Δίδε ἐξ ὅλης σου τῆς καρδίας ὀλίγα. Μακρὰν ἀπὸ σοῦ νὰ εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια εἴτε εἰς τὴν καρδίαν σου εἴτε εἰς τοὺς λόγους σου, διότι αὕτη εἶναι ἡ ἀρχὴ πάσης διαφθορᾶς. Ὅ,τι δὲν θέλεις νὰ σοῦ κάμῃ ἄλλος, τοῦτο μὴ κάμῃς και σὺ εἰς ἄλλον («ὃ μισεῖς μηδενὶ ποιήσῃς»). Ζῆτει πάντοτε τὴν συμβουλὴν ἀνδρὸς φρονίμου και εὐλόγει ἐν παντὶ καιρῷ τὸν Θεὸν και παρκαλάει αὐτὸν νὰ διευθύνῃ εἰς τὸ καλὸν τὰς σκέψεις σου και τὰς πράξεις σου. Νὰ μὴ φοβῆσαι δέ, υἱέ μου, διότι ἐπτωχεύσαμεν. Ὑπάρχουσι πολλὰ διὰ σέ, ἐὰν φοβῆσαι τὸν Θεὸν και ἀπομακρύνῃσαι ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας και κάμνῃς ὅ,τι εἶναι ἀρεστὸν εἰς τὸν Θεόν». Ἀκούσας ταῦτα ὁ Τωβίας εἶπε· «Πάτερ μου, θὰ ἐκτελέσω κατὰ γράμμα ὅλας τὰς παραγγελίας σου».

Μετὰ ταῦτα παρήγγειλεν ὁ Τωβίτ εἰς τὸν Τωβίαν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν πόλιν τῆς Μηδίας Ῥάγους, ἵνα λάβῃ παρά τινος Γαβαὴλ δέκα τάλαντα, τὰ ὁποῖα εἶχε δανείσει εἰς αὐτόν. Ὁ Τωβίας ζητεῖ συνοδοιπόρον, ὁ ὁποῖος νὰ γνωρίζῃ τὴν ὁδόν, και εὐρίσκει τὸν ἄγγελον Ῥαφαήλ, τὸν ὁποῖον ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς και ὁ ὁποῖος ἐκρύπτετο ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀζαρίου τινός. Ὅτε ἤλθαν εἰς τὴν πόλιν τῆς Μηδείας Ἐκδάτανα, ὁ μὲν Τωβίας μένει αὐτοῦ και νυμφεύεται τὴν Σάρραν, θυγατέρα τοῦ συγγενοῦς του Ῥαγουήλ, ὁ δὲ Ῥαφαὴλ μεταβαίνει εἰς Ῥάγους, λαμβάνει παρά τοῦ Γαβαὴλ τὰ δέκα τάλαντα και ἐπανέρχεται εἰς Ἐκδάτανα.

Μετά ταῦτα ὁ Τωβίας ἐπιστρέφει εἰς τὴν Νινευὶ μὲ τὴν γυναῖκά του καὶ τὸν ἄγγελον καὶ θεραπεύει μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ τὸν τυφλὸν πατέρα. Τότε πλήρεις χαρᾶς ἔλοι εὐλογοῦσι τὸν Θεὸν καὶ ἑορτάζουσι τὸν γάμον τοῦ Τωβίου ἐπτὰ ἡμέρας. Ὁ εὐγνώμων Τωβίτ θέλει νὰ ἀνταμείψῃ τὸν συνοδοιπόρον τοῦ υἱοῦ του καὶ προσφέρει πέντε τάλαντα. Ἄλλ' οὗτος δὲν τὰ δέχεται καὶ φανερώνει εἰς αὐτόν, ὅτι εἶναι ὁ ἄγγελος Ῥαφαήλ καὶ ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἐπαναφέρῃ τὴν εὐτυχίαν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Τωβίτ. Ἐξῆσε δὲ ὁ Τωβίτ ἀρκετὰ ἀκόμη ἔτη μὲ χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν καὶ φόβον Θεοῦ καὶ ἀπέθανεν εἰς βαθὺ γῆρας.

« Ὁ Κύριος δίδωσι πάντα τὰ ἀγαθὰ καὶ ὃν ἐὰν θέλῃ ταπεινοῖ καθὼς βούλεται » (Ἰώβ δ' 19).

ΤΜΗΜΑ Δ΄.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ἘΠΟ ΤΗΣ ΒΑΒΥΛΩΝΙΟΥ ΑἰΧΜΑΛΩΣΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΒΑΠΤΙΣΤΟΥ

(588—1 π. Χ.)

§ 41. Ὁ Δανιήλ.

(Δαν. α', β')

Ὁ βασιλεὺς τῶν Βαβυλωνίων Ναβουχοδονόσορ διέταξε νὰ ἐκλέξωσιν ἐκ τῶν εὐγενῶν Ἰουδαίων παῖδας ὑγιεῖς καὶ εὐφυεῖς, ἵνα διδασθῶσι τὴν σοφίαν τῶν Βαβυλωνίων καὶ χρησιμεύσωσιν ἔπειτα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς βασιλικῆς αὐλῆς. Μεταξὺ τῶν ἐκλεχθέντων ἦσαν καὶ ὁ Δανιήλ, ὁ Μισαήλ, ὁ Ἀζαρίας καὶ ὁ Ἀνανίας.

¹ Ἰουδαῖοι ὠνομάζοντο κατ' ἀρχὰς οἱ κάτοικοι τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα. Μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ὠνομάσθησαν Ἰουδαῖοι ἔλοι οἱ Ἰσραηλιταί, διότι οἱ ἐπανελθόντες ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἀνῆκον σχεδὸν πάντες εἰς τὰς φυλὰς τοῦ Ἰούδα καὶ τοῦ Βενιαμίν, καὶ ὅποια ἀπετέλουν τὸ ἄλλοτε βασιλεῖον τοῦ Ἰούδα.

οἱ ὅποιοι προώδευσαν παρά πολὺ εἰς τὰς σπουδὰς των καὶ ἔγιναν σοφοί. Ὅλους δὲ ὑπερέβαιναν ὁ Δανιήλ, ὁ ὅποιος ἐκτὸς τῆς σοφίας ἔλαβε παρά τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ χάρισμα νὰ ἐξηγήῃ τὰ ὄνειρα καὶ νὰ προλέγῃ τὰ μέλλοντα.

Ὁ Ναβουχοδονόσορ εἶδεν ὄνειρον, τὸ ὅποιον τόσον τὸν ἐτάραξεν, ὥστε τὸ ἐλησμόνησεν. Ἐκάλεσε τότε δλους τοὺς σοφοὺς καὶ ἀπήτησε παρ' αὐτῶν νὰ μαντεύσωσι καὶ ἐξηγήσωσι τὸ ὄνειρον. Ἐπειδὴ δὲ κανεὶς δὲν ἠδυνήθη νὰ κάμῃ τοῦτο, ὁ Ναβουχοδονόσορ κατεδίκασεν αὐτοὺς εἰς θάνατον· ἐσώθησαν ὅμως ὑπὸ τοῦ Δανιήλ, εἰς τὸν ὅποιον ὁ Θεὸς ἐφάνέρωσε τὸ μυστήριον. Ὁ Δανιήλ προσήλθε πρὸς τὸν βασιλέα καὶ εἶπε· «Μόνος ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτει μυστήρια· αὐτὸς ἔκαμε γνωστὸν εἰς σὲ τί θὰ συμβῇ. Τὸ ὄνειρόν σου ἦτο τὸ ἑξῆς. Ἐδλεπες εἰκόνα μεγάλην, ὠραίαν καὶ τρομεράν, τῆς ὁποίας ἡ κεφαλὴ ἦτο χρυσοῦ, τὸ στήθος καὶ οἱ βραχίονες ἀργυροῦ, ἡ κοιλία καὶ οἱ μηροὶ χαλκοῦ, αἱ κνήμαι σιδηροῦ, ἐκ δὲ τῶν ποδῶν μέρος μὲν ἦτο σιδηροῦν, μέρος δὲ πῦλινον. Τὴν εἰκόνα ταύτην ἔδλεπες, ἕως ὅτου ἀπεκόπη ἀφ' ἑαυτοῦ λίθος, ὁ ὅποιος ἐκτύπησεν αὐτὴν εἰς τοὺς πόδας καὶ τὴν κατασυνέτριψεν. Ὁ λίθος δὲ οὗτος ἔγινεν ὄρος μέγα καὶ ἐκάλυφεν ἑλλην τὴν γῆν. Ἡ δὲ ἐξήγησις τοῦ ὀνείρου εἶναι ἡ ἑξῆς.

Σὺ, βασιλεῦ, εἰς τὸν ὅποιον ὁ Θεὸς ἔδωκε δύναμιν καὶ τιμὴν, εἶσαι ἡ χρυσοῦ κεφαλὴ. Μετὰ σὲ θὰ ἔλθῃ δευτέρα βασιλεία κατωτέρα (ἡ Μηδοπερσικὴ), μετὰ ταύτην θὰ ἔλθῃ ἄλλη χαλκῆ (ἡ τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου καὶ τῶν διαδόχων του), ἡ ὁποία θὰ κυριεύσῃ ἑλλην τὴν γῆν, καὶ μετὰ ταύτην θὰ ἔλθῃ ἄλλη σιδηρᾶ (ἡ Ῥωμαϊκὴ), ἡ ὁποία θὰ εἶναι ἐν μέρει ἰσχυρὰ καὶ ἐν μέρει ἀσθενὴς καὶ θὰ κατασυντρίψῃ τὰ πάντα. Κατὰ τοὺς χρόνους δὲ τούτους θὰ ἰδρῶσῃ ὁ Θεὸς βασιλείαν, ἡ ὁποία θὰ διαμένῃ εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα (ἡ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ). Τότε ὁ Ναβουχοδονόσορ εἶπεν· «Ὁ Θεὸς σου εἶναι Θεὸς θεῶν καὶ κύριος τῶν βασιλέων ἀποκαλύπτων μυστήρια». Κατέστησε δὲ τὸν Δανιήλ ἀρχοντα τῶν σατραπῶν.

«Βουλὴν δὲ σου τίς ἔγνω, εἰ μὴ σὺ ἔδωκας σοφίαν καὶ ἔπεμψας τὸ ἅγιόν σου πνεῦμα ἀπὸ οὐρίστων ;» (Σοφ. Σολ. θ' 17).

§ 42. Οἱ τρεῖς παῖδες εἰς τὴν κάμινον.

(Δαν. γ')

Ὁ Ναβουχοδονόσορ κατεσκεύασε χρυσοῦν εἰκόνα τοῦ θεοῦ Βήλου, τὴν ὁποίαν ἔστησε πλησίον τῆς Βαβυλώνος· διέταξε δὲ νὰ προσκυνῶσιν αὐτὴν ὅλοι. Ὅστις δὲν ἤθελε κάμει τοῦτο, νὰ ριφθῆ εὐθὺς εἰς κάμινον καιομένην. Οἱ τρεῖς παῖδες, Μισαήλ, Ἀζαρίας καὶ Ἀνανίας, οἱ φίλοι τοῦ ἀπόντος Δανιήλ, δὲν ὑπήκουσαν εἰς τὴν διαταγὴν ταύτην. Τότε ἐκάλεσεν αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπεν· «Ἐὰν δὲν προσκυνήσητε τὴν εἰκόνα, θὰ ριφθῆτε εὐθὺς εἰς κάμινον καιομένην· τότε δὲ θὰ ἴδωμεν ποῖος εἶναι ὁ Θεὸς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ σᾶς ἐλευθερώσῃ ἐκ τῶν χειρῶν μου». Οἱ παῖδες ἀπεκρίθησαν· «Ὁ Θεὸς ἡμῶν δύναται νὰ μᾶς σώσῃ καὶ ἐκ τῆς καιομένης καμίνου καὶ ἐκ τῶν χειρῶν σου, ἀλλὰ, ἐὰν δὲν μᾶς σώσῃ, γνῶρίζε, ὅτι οὔτε τοὺς θεοὺς σου λατρεύομεν, οὔτε τὴν χρυσοῦν εἰκόνα προσκυνοῦμεν». Τότε ὁ Ναβουχοδονόσορ ὠργίσθη καὶ διέταξε νὰ καύσωσιν ἐπταπλασίως μίαν κάμινον καὶ νὰ βρῖψωσιν εἰς αὐτὴν δεσμίους τοὺς τρεῖς παῖδας. Ἄλλ' ἄγγελος κατέβη καὶ διετήρει αὐτοὺς ἀβλαβεῖς, οὗτοι δὲ ἐν τῇ μέσῃ τοῦ πυρὸς ὕμνουν τὸν Θεόν. Ὁ Ναβουχοδονόσορ, ὅτε εἶδεν ἐντὸς τῆς καμίνου τέσσαρας ἀντὶ τριῶν, ἐφοβήθη καὶ διέταξεν αὐτοὺς νὰ ἐξέλθωσιν. Ἐξήλθαν δὲ ἐκ τῆς καμίνου ἀβλαβέστατοι καὶ οὐδὲ θρίξ ἐκ τῆς κεφαλῆς των εἶχε καῆ. Τότε ὁ βασιλεὺς εἶπεν· «Ἄς εἶναι εὐλογητὸς ὁ Θεὸς τῶν τριῶν παίδων, ὁ ὁποῖος ἀπέστειλε τὸν ἄγγελόν του καὶ ἠλευθέρωσε τοὺς δούλους του, οἱ ὅποιοι ἤλπισαν εἰς αὐτόν. Διὰ τοῦτο διατάσσω νὰ φονευθῆ ὅστις θὰ εἴπῃ κακὸν ἐναντίον τοῦ Θεοῦ τῶν τριῶν παίδων, διότι δὲν ὑπάρχει ἄλλος Θεός, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ ἐλευθερώσῃ τοιοῦτο-τρόπως».

• «Ἔως τοῦ θανάτου ἀγώνισαι περὶ τῆς ἀληθείας καὶ Κύριος ὁ Θεὸς πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ» (Σοφ. Σιράχ δ' 28).

§ 43. Ἡ ἄλωση τῆς Βαβυλωνῶνος. Ὁ Δανιήλ
εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων.

(Δαν. ε', 5')

Ἡμέραν τινὰ ὁ βασιλεὺς τῶν Βαβυλωνίων Βαλτάσαρ παρέθεσε μέγα δεῖπνον εἰς τοὺς μεγιστάνάς του, διέταξε δὲ νὰ φέρωσι τὰ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ σκεύη τοῦ ναοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ, τὰ ὅποια εἶχεν ἀρπάσει ὁ Ναβουχοδονόσορ, καὶ ἔπιναν ἐξ αὐτῶν οἶνον καὶ ὕμνον τοὺς θεοὺς των. Τότε βλέπει ἐξαιφνης ὁ βασιλεὺς ἀπέναντί του χεῖρα γράφουσαν ἐπὶ τοῦ τοίχου γράμματα ἀκατάληπτα. Ἡ μορφή τοῦ βασιλέως μεταβάλλεται, ὁ νοῦς του ταράττεται καὶ προσκαλεῖ τοὺς σοφοὺς νὰ ἀναγνώσωσι καὶ νὰ ἐξηγήσωσι τὴν γραφήν. Ἐπειδὴ δὲ κανεὶς δὲν ἠδυνήθη νὰ κάμῃ τοῦτο, προσκαλεῖται ὁ Δανιήλ, ὁ ὅποτος εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα· «Τὰ μὲν γράμματα εἶναι· Μανή, θεκέλ, φάρες, ἡ δὲ ἐξήγησις των εἶναι ἡ ἐξῆς· Μανή—ἐμειρήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἡ βασιλεία σου· θεκέλ—ἐξυγίσθη καὶ εὐρέθη ἑλλιπής· φάρες—διηρόθη ἡ βασιλεία σου καὶ ἐδόθη εἰς τοὺς Μήδους καὶ Πέρσας. Καὶ πράγματι κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα ὁ μὲν Βαλτάσαρ ἐφονεύθη, ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Μήδων Δαρεῖος ἀνέλαβε τὴν βασιλείαν.

Ὁ Δαρεῖος ὁ Μήδης, ὁ ὅποτος ἀνέλαβε τὸ κράτος τῶν Βαβυλωνίων, κατέστησε τὸν Δανιήλ ἕνα ἐκ τῶν τριῶν προέδρων, εἰς τοὺς ὁποίους οἱ σατράπαι τοῦ βασιλείου ἔπρεπε νὰ δίδωσι λόγον τῆς διοικήσεώς των. Ἄλλ' οἱ αὐλικοὶ ἐφθόνησαν διὰ τοῦτο τὸν ξένον Δανιήλ καὶ ἐπροσπάθουν παντοιοτρόπως νὰ ἐξολοθρεύσωσιν αὐτόν. Ἐπεισαν λοιπὸν τὸν Δαρεῖον νὰ ἐκδώσῃ διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπηγορεύετο εἰς πάντα ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας νὰ ζητήσῃ τι ἢ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἢ παρ' ἀνθρώπου, ἀλλὰ μόνον παρὰ τοῦ βασιλέως, ὅστις δὲ θὰ παρακούσῃ θὰ ῥιφθῇ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων· τοῦτο δὲ ἔκαμαν, διότι ἐγνώριζαν, ὅτι ὁ Δανιήλ προσηύχετο τρίς τῆς ἡμέρας εἰς τὸν Θεόν, εἶχαν δὲ πεποίθησιν, ὅτι θὰ παρέδαινε τὴν ἐντολήν τοῦ βασιλέως ἕνεκα τῆς εὐσεβείας του. Τὸ σχέδιον τῶν αὐλικῶν ἐπέτυχεν. Ὁ Δανιήλ εὐρέθη προσευχόμενος εἰς τὸν Θεόν. Ὁ βασιλεὺς τότε, ἂν καὶ ἠγάπα πάρα πολὺ τὸν Δανιήλ, διέταξε νὰ ῥιφθῇ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων. Τὴν

ἀκόλουθον ἡμέραν, ὅτε ἦλθεν εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων καὶ εὔρε τὸν Δανιήλ ζῶντα, εἶπε πρὸς αὐτόν· «Δανιήλ, δοῦλε τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ Θεὸς σου, τὸν ὅποιον λατρεύεις ἀκαταπαύστως, ἠδυνήθη νὰ σὲ ἐλευθερώσῃ ἐκ τῶν λεόντων·». Ὁ Δανιήλ ἀπεκρίθη· «Ὁ Θεὸς μου ἀπέστειλε τὸν ἄγγελόν του, ὁ ὅποιος ἔφραξε τὰ στόματα τῶν λεόντων καὶ τοιουτοτρόπως καμμία βλάβη δὲν ἐγένετο εἰς ἐμέ». Τότε ὁ βασιλεὺς ἐξήγαγε τὸν Δανιήλ ἐκ τοῦ λάκκου καὶ ἔρριψεν εἰς αὐτὸν τοὺς ἐχθρούς του, οἱ ὅποιοι κατεσπαράχθησαν ὑπὸ τῶν λεόντων. Διέταξε δὲ ὄλους τοὺς ὑπηκόους του νὰ φοβῶνται τὸν Θεὸν τοῦ Δανιήλ, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος ἀληθινὸς Θεός.

«Ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ Θεὸς τοῦ σφῶζειν καὶ τοῦ Κυρίου αἱ διέξοδοι ἐκ τοῦ θανάτου» (Ψαλμ. ξζ' 21).

§ 44. Ἡ ἐπάνοδος τῶν Ἰουδαίων.

Ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Κύρος, ἐκπληρῶν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ, ἐπέτρεψεν (536 π. Χ.) εἰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ νὰ ἀνοικοδομήσωσι τὸν ναόν, ὁ ὅποιος εἶχε κατῆ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων Ναβουχοδονόσορ. Ἐκ τῶν Ἰουδαίων πενήκοντα χιλιάδες περίπου ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ Ζοροβάβελ ἐπανήλθαν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀφοῦ ἔλαβαν παρὰ τοῦ Κύρου τὰ σκεύη τοῦ ναοῦ, τὰ ὅποια εἶχεν ἀρπάσει ὁ Ναβουχοδονόσορ. Οἱ ἐπανελθόντες κατ' ἀρχὰς ἔκτισαν ἐπὶ τῶν ἐρείπιων τοῦ ναοῦ τὸ θυσιαστήριον τῶν ὀλοκαυτωμάτων, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐθυσίαζαν συμφώνως πρὸς τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως, ἔπειτα δὲ ἤρχισαν νὰ οἰκοδομῶσι καὶ τὸν ναόν. Εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν ἠθέλησαν νὰ λάβωσι μέρος καὶ οἱ Σαμαρεῖται, ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι δὲν τοὺς ἐδέχθησαν¹. Ὁργίσθησαν

¹ Διότι οἱ Σαμαρεῖται οὔτε γνήσιοι Ἰσραηλιταὶ ἦσαν, ἀλλὰ μίγμα Ἰσραηλιτῶν, Βαβυλωνίων καὶ ἄλλων ἐθνικῶν (ιδεὲ § 38), οὔτε παρεδέχοντο ὅλα τὰ βιβλία τῆς Π. Δ., ἀλλὰ μόνον τὴν Πεντάτευχον, οἱ Σαμαρεῖται ἴδρυσαν βραδύτερον ἴδιον ναόν ἐπὶ τοῦ ὄρους Γαριζίν.

διὰ τοῦτο οἱ Σαμαρείται καὶ ἐσυκοφάντησαν τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὸν Κύρον καὶ εἰς τοὺς διαδόχους του ὡς ἐπαναστάτας καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐπέτυχαν νὰ ἐμποδίσωσι τὸ ἔργον. Ἄλλ' ὁ υἱὸς τοῦ Ὑστάσπου Δαρείου ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ, τοῦ ὁποίου τὰ ἐγκαίνια ἔγιναν πανηγυρικώτατα (516 π. X).

Ἐπὶ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος ἐπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ ἄλλαι ἕξ χιλιάδες Ἰουδαίων ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ σοφοῦ νομοδιδασκάλου ¹ Ἐσδρα (458 π. X).

Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐκανόνισε τὴν λατρείαν, διέταξε νὰ ἀναγινώσκηται καὶ νὰ ἐξηγητῆται ὁ Μωσαϊκὸς νόμος εἰς τὰς συναγωγάς, συνέστησε σχολεῖα, διώρισε δικαστὰς καὶ ἠμπόδισε τὴν ἐπιμιξίαν μὲ τοὺς ἐθνικούς. Μετὰ δέκα τέσσαρα ἔτη (444 π. X) ἐπανήλθεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ὁ ἀρχιενοχόος τοῦ Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος Νεεμίας, ὁ ὁποῖος ἔλαβε παρὰ τοῦ βασιλέως τούτου τὴν ἀδειαν νὰ ἀνακτίσῃ τὰ τείχη τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐπεχείρησε λοιπὸν τὸ ἔργον καὶ ἐτελείωσεν αὐτό, ἂν καὶ οἱ Σαμαρείται ἀδιακόπως παρενέβαλλαν πολλὰ ἐμπόδια. Συνήθροισεν ἔπειτα τὸν λαὸν καὶ διέταξε τὸν Ἐσδραν νὰ ἀναγνώσῃ τὸν νόμον ἐνώπιον ὅλων· ὅλοι δὲ ἔκλαιον, ἐνῶ ἤκουον τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ, καὶ ὠρκίσθησαν, ὅτι θὰ φυλάττωσιν αὐτούς.

Ὁ Νεεμίας, ἀφοῦ ἔμεινεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ δώδεκα ἔτη, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Βαβυλῶνα, ἐκ τῆς ὁποίας ἐπανήλθε πάλιν μετὰ τινα χρόνον εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅπου ἠσχολήθη νὰ καταργήσῃ τὴν ἐργασίαν τῶν ὁμοφύλων του κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐπιμιξίαν των μὲ τοὺς ἐθνικούς.

«Ὁὐκ ἐκλείψει σοὶ τὸ παρ' ἐμοῦ ἔλεος οὐδὲ ἡ διαθήκη τῆς εὐθύνης σου οὐ μὴ μεταστῆ» (Ἦσ. νδ' 10).

¹ **Νομοδιδάσκαλοι ἢ νομικοὶ ἢ γραμματεῖς** ὠνομάζοντο οἱ ἐξηγητῆται τοῦ νόμου, δηλ. τῆς Π. Δ.

§ 45. Ἑσθήρ.

Ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Εἰρξῆς ἐδῶκε τὴν γυναῖκά του Ἄστιν καὶ ἔλαβε σύζυγον τὴν Ἰουδαίαν Ἑσθήρ, ἀνεψιάν τοῦ Μαρδοχαίου. Ὁ Μαρδοχαῖος ἐφανερώσε ποτε εἰς τὸν Εἰρξῆν διὰ τῆς βασιλίσσης Ἑσθήρ συνωμοσίαν δύο ἀρχισωματοφυλάκων αὐτοῦ, οἱ ὅποιοι συλληφθέντες ἐκρεμάσθησαν. Τοῦτο δὲ ἀνεγράφη εἰς τὰ χρονικά τοῦ βασιλέως. Ὁ Εἰρξῆς ἀνύψωσεν εἰς μέγιστον ἀξίωμα Ἀμάν τινα· διέταξε δὲ ἔλους, ὅσοι ἦσαν εἰς τὴν αὐλήν του, νὰ προσκυνῶσιν αὐτόν. Εἰς τὴν διαταγὴν ταύτην τοῦ βασιλέως ἔσπευσαν νὰ ὑπακούσωσιν ἔλοι ἐκτὸς τοῦ Μαρδοχαίου, ὁ ὅποιος ἔμεινε πιστὸς εἰς τὸν νόμον καὶ δὲν ἤθελε νὰ προσκυνῇ ἄνθρωπον. Ὁργίσθη δὲ διὰ τοῦτο ὁ Ἀμάν καὶ ἀπεφάσισε νὰ καταστρέψῃ ὄχι μόνον τὸν Μαρδοχαῖον, ἀλλὰ καὶ ἔλους τοὺς εἰς τὸ Περσικὸν κράτος ὁμοφύλους του. Ἀφοῦ παρέστησε τοὺς Ἰουδαίους ὡς καταφρονητὰς τῶν βασιλικῶν νόμων, ἔπεισε τὸν βασιλέα νὰ ἐκδώσῃ διάταγμα, κατὰ τὸ ὅποιον ἐμελλον νὰ φονευθῶσιν εἰς ὄρισμένην ἡμέραν ἔλοι οἱ ἐντὸς τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰουδαίου. Ὁ Μαρδοχαῖος, ἀκούσας τοῦτο, παρεκάλεσε τὴν Ἑσθήρ νὰ μεσιτεύσῃ εἰς τὸν βασιλέα ὑπὲρ τῶν ὁμοφύλων της. Αὕτη δὲ, ἀφοῦ ἐνήστευσε τρεῖς ἡμέρας καὶ προσηυχήθη εἰς τὸν Θεόν, παρουσιάσθη εἰς τὸν βασιλέα καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ ἔλθῃ μὲ τὸν Ἀμάν εἰς τὸ δεῖπνον. Κατὰ τὸ δεῖπνον λέγει ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Ἑσθήρ· «Ζήτησε ὅ,τι θέλεις· καὶ θὰ λάβῃς». Ἡ Ἑσθήρ ἀντὶ παντὸς ἄλλου παρακαλεῖ τὸν βασιλέα νὰ ἔλθῃ μὲ τὸν Ἀμάν καὶ αὖριον εἰς τὸ δεῖπνον. Ὁ Ἀμάν νομίζει πλέον, ὅτι θὰ καταστρέψῃ τὸν Μαρδοχαῖον, κατὰ συμβουλήν μάλιστα τῆς γυναικὸς του ἔκοψε ξύλον ὑψηλόν, ἵνα κρεμάσῃ ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἐπιποσαν τὸν Μαρδοχαῖον. Ἀλλ' ἄλλαι μὲν βουλαὶ Ἀμάν, ἄλλαι δὲ βουλαὶ Θεοῦ. Κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα, ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς δὲν ἠδύνατο νὰ κοιμηθῇ, διέταξε νὰ τοῦ ἀναγνώσῃ τὰ χρονικά. Ἐνῶ δὲ ἀνεγίνωσκᾰν ταῦτα παρετήρησεν, ὅτι δὲν εἶχεν ἀνταμίψει τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Μαρδοχαίου, γτε οὗτος ἐφανερώσε τὴν συνωμοσίαν τῶν δύο ἀρχισωμα-

τοφυλάκων. Τὴν πρωίαν ὁ Ἄμάν παρουσιάσθη εἰς τὸν βασιλέα, ἵνα ζητήσῃ τὸν θάνατον τοῦ Μαρδοχαίου. Ὁ βασιλεὺς ἐρωτᾷ τὸν Ἄμάν· «Τί πρέπει νὰ γίνῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὅποιον ὁ βασιλεὺς θέλει νὰ τιμῆσῃ;». Ὁ Ἄμάν νομίζων, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀποκρίνεται· «Νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς αὐτὸν βασιλικαὶ τιμαί». Τότε ὁ βασιλεὺς λέγει· «Τοῦτο νὰ γίνῃ εἰς τὸν Μαρδοχαῖον τὸν Ἰουδαῖον». Ὅτε δὲ ὁ βασιλεὺς μὲ τὸν Ἄμάν παρεκάθισαν εἰς τὸ δεῖπνον, εἶπεν εἰς τὴν Ἑσθήρ νὰ ζητήσῃ ὅ, τι θέλει. Αὕτη δὲ παρεκάλεσε θερμῶς τὸν βασιλέα νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν καὶ αὐτῆς τῆς ἰδίας καὶ τῶν ὁμοφύλων της. Ὁ βασιλεὺς, ὅτε ἔμαθεν, ὅτι αἴτιος τοῦ διατάγματος περὶ τοῦ φόνου τῶν Ἰουδαίων ἦτο ὁ Ἄμάν, διέταξε νὰ τὸν κρεμάσωσιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ξύλου, τὸ ὅποιον αὐτος εἶχεν ἐτοιμάσει, ἵνα σταυρώσῃ τὸν Μαρδοχαῖον. Ὁ δὲ Μαρδοχαῖος ἀνυψώθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἄμάν. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν Περσίαν δὲν ἐπετρέπετο ἀνάκλησις βασιλικοῦ διατάγματος, ὁ Ξέρξης ἐξέδωκε νέον διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπέτρεπεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ ὑπερασπίσωσιν τὴν ζωὴν των κατὰ παντὸς ἐχθροῦ τὴν ὄρισμένην ἡμέραν τῆς σφαγῆς. Τοῦτο δὲ καὶ ἔκαμαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἐφρόνευσαν πλείστους ἐχθρούς.

Μετὰ ταῦτα ὁ Μαρδοχαῖος παρήγγειλεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι ἔζων εἰς τὸ Περσικὸν κράτος, νὰ ἐορτάζωσι κατ' ἔτος εἰς ἀνάμνησιν τῆς σωτηρίας των. Ἡ ἐορτὴ αὕτη, ἣ ὁποία ἐορτάζεται μέχρι τῆς σήμερον ὑφ' ὄλων τῶν Ἰουδαίων, ὀνομάζεται Πουρείμ¹.

«*Δάκκων ὄρουξε καὶ ἀνέσκαψεν αὐτὸν καὶ ἐμπροσθεῖται εἰς βόθρον, ὃν εἰργάσατο*» (Ψαλμ. ζ' 16).

§ 46. Οἱ Ἰουδαῖοι ὑπὸ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον καὶ τοὺς διαδόχους του.

Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐδείχθη εὐμενὴς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπέτρεψε νὰ ἐξασκῶσιν ἐλευθέρως τὴν θρησκείαν

¹ Ἡ λέξις *Πουρείμ* εἶναι Περσικὴ καὶ σημαίνει κλήρου, διότι διὰ κλήρου ὄρισεν ὁ Ἄμάν τὴν ἡμέραν τῆς σφαγῆς τῶν Ἰουδαίων.

των και να ζῶσι κατὰ τὰ πάτρια. Ὅτε δὲ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Γάζης (332 π. Χ.) εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ὑπεδέχθη αὐτὸν φέρων τὴν στολὴν ὁ ἀρχιερεὺς, τὸν ὁποῖον συνώδευαν οἱ ἱερεῖς, οἱ Λευῖται καὶ ὁ λαός. Ἐδειξε δὲ ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὸ μέρος τοῦ βιβλίου τοῦ Δανιήλ, ὅπου προφητεύεται, ὅτι ὑπ' αὐτοῦ (« βασιλέως τῶν Ἑλλήνων ») θὰ καταλυθῆ τὸ βασίλειον τῶν Περσῶν (Δαν. η' 1—10, 20—21).

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου οἱ Ἰουδαῖοι ὑπετάχθησαν κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπὸ τῶν Πτολεμαίων, βασιλέων τῆς Αἰγύπτου, μετὰ ταῦτα δὲ ὑπὸ τῶν Σελευκιδῶν, βασιλέων τῆς Συρίας. Καὶ οἱ μὲν Πτολεμαῖοι ἐδείχθησαν εὐμενεῖς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, οἱ δὲ Σελευκίδαι τοὺς κατεδίωξαν. Ἐξ ὄλων δὲ σκληρότατος ὑπῆρξε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ὁ Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανής. Οὗτος εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ (169 π. Χ.) καὶ ἀφῆρεσεν ἐκ τοῦ ναοῦ χρυσὰ κοσμήματα καὶ σκεύη. Μετὰ δύο ἔτη ἀπέστειλεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ στρατιόν, ὁ ὁποῖος ἐλεηλάτησε τὴν πόλιν, ἔκαυσε τὰς οἰκίας, κατεκρήμνισε τὰ τεῖχη, ἐφόνευσε πολλοὺς καὶ ἤρπασεν αἰχμαλώτους γυναῖκας καὶ παιδία. Διέταξε δὲ ὁ Ἀντίοχος νὰ στήσωσιν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὀλοκαυτωμάτων λίθινον βωμὸν τοῦ Διός, νὰ καύσωσι τὰ βιβλία τοῦ νόμου καὶ νὰ φονεύσωσι πάντα Ἰουδαῖον, ὁ ὁποῖος ἤεν ἐλάτρευε τὰ εἰδῶλα. Πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐγκατέλειψαν τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ ἐλάτρευσαν τὰ εἰδῶλα, πολλοὶ ὅμως ἐπροτίμησαν νὰ ἀποθάνωσι παρὰ νὰ παραβῶσι τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων των.

§ 47. Ὁ Ἐλεάζαρος καὶ ἡ μήτηρ μὲ τοὺς ἑπτὰ υἱούς.

(Β' Μακκαβ. 5', 5')

Μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι ἐπροτίμησαν νὰ ἀποθάνωσι παρὰ νὰ ἀπορρίψωσι τὴν πίστιν τῶν πατέρων των, ἦσαν καὶ ὁ Ἐλεάζαρος καὶ ἡ μήτηρ μὲ τοὺς ἑπτὰ υἱούς.

Ὁ ἐνενηκοντούτης Ἐλεάζαρος, ὁ ὁποῖος ἦτο ἐκ τῶν ἐπιση-
μοτάτων νομοδιδασκάλων, ἐβιάζετο νὰ φάγη ἐναντίον τοῦ Μω-
σαϊκοῦ νόμου χοίρινον κρέας, ἵνα δείξῃ, ὅτι παραδέχεται τὴν λα-
τρείαν τῶν εἰδώλων. Οὗτος ἔμως κατ' οὐδένα τρόπον ἤθελε νὰ
κάμῃ τοῦτο καὶ ἐπρότιμα νὰ ἀποθάνῃ παρά νὰ ὑποπέσῃ εἰς ἁμαρ-
τίαν. Οἱ ὑπάλληλοι τοῦ Ἀντιόχου, εἰς τοὺς ὁποίους ἦτο ἀνατε-
θειμένον νὰ ἐπιβλέπωσιν, ἀν ἐκτελεῖται ἡ βασιλικὴ διαταγὴ, ἐπειδὴ
ἦσαν φίλοι τοῦ Ἐλεάζαρου, τὸν παρεκίνουν κατ' ἰδίαν νὰ φάγῃ
ἄλλο κρέας καὶ νὰ προσποιηθῇ, ὅτι τρώγει χοίρινον, τοιοῦτοτρό-
πως δὲ νὰ σωθῇ. Ἄλλ' ὁ Ἐλεάζαρος ἀπέκρουσε τὴν συμβουλὴν
ταύτην μὲ ἀγανάκτησιν καὶ εἶπε· «Στείλατέ με εἰς τὸν τάφον.
Δὲν ἀρμόζει εἰς τὴν ἡλικίαν μου τὸ ψεῦδος. Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ κη-
λιδώσω τὸ γῆράς μου καὶ νὰ δώσω κάκιστον παράδειγμα εἰς τοὺς
νέους. Ἐὰν ἀποφύγῃ τὴν τιμωρίαν τῶν ἀνθρώπων, δὲν θὰ ἀπο-
φύγῃ τὴν τιμωρίαν τοῦ παντοκράτορος οὔτε εἰς τὸν παρόντα κό-
σμον οὔτε εἰς τὸν μέλλοντα. Διὰ τοῦτο ἀποθνήσκων τῶρα ἀν-
δρείως καὶ ἄξιος τοῦ γῆρατος δεικνύομαι καὶ τοὺς νέους διδάσκω
νὰ ἀποθνήσκωσι προθύμως καὶ γενναίως ὑπὲρ τοῦ θείου νόμου».
Μετὰ τοὺς λόγους τούτους παρέλαβαν αὐτὸν οἱ δῆμιοι καὶ τὸν
ἐφόνευσαν διὰ φοδερωτάτων βυσάνων.

Προθύμως καὶ γενναίως ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον καὶ ἡ
Ἰουδαία μήτηρ μὲ τοὺς ἑπτὰ υἱοὺς της. Ὁ Ἀντίοχος ἠνάγκαζε
διὰ βυσάνων τοὺς ἑπτὰ υἱοὺς της νὰ φάγωσι χοίρινον κρέας. Οὗ-
τοι ἔμως ἤρρονοντο καὶ ὁ πρεσβύτερος ἐξ αὐτῶν εἶπε πρὸς τὸν βυ-
σιλέα· «Τί ζητεῖς παρ' ἡμῶν; Εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ ἀποθάνωμεν
μᾶλλον παρά νὰ παραβῶμεν τὸν θεῖον νόμον». Τότε ὁ βασιλεὺς
ὠργίσθη καὶ διέταξε νὰ τοῦ κόψωσι τὴν γλῶσσαν καὶ τὰς χεῖρας
καὶ τοὺς πόδας καὶ νὰ τὸν τηγανίσωσιν. Ταῦτα βλέποντες οἱ
ἄδελφοὶ καὶ ἡ μήτηρ ἐνεθάρρουν ὁ εἰς τὸν ἄλλον νὰ ἀποθάνωσι
γενναίως. Καὶ πράγματι γενναίως ἀπέθαναν πέντε ἀκόμη ἀδελ-
φοί, ὁ εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου. Ὅτε δὲ ἐπλησίαζεν ἡ ὥρα νὰ
θανατωθῇ καὶ ὁ τελευταῖος ἐκ τῶν ἀδελφῶν, ὁ Ἀντίοχος τὸν
παρεκίνει νὰ παραβῇ τὸν θεῖον νόμον καὶ ὑπέσχετο μεθ' ὄρκου
πλοῦτον καὶ δόξαν. Ἐπειδὴ ἔμως οὗτος δὲν ἐδέχθη, παρεκάλεσε

ὁ βασιλεὺς τὴν μητέρα του νὰ τὸν πείσῃ. Αὕτη δὲ εἶπε πρὸς τὸν υἱὸν τῆς εἰς τὴν μητρικὴν γλῶσσαν· « Ἀγαπητόν μου τέκνον, ἄκουσε τὴν μητέρα σου, ἣ ὁποῖα σὲ ἐγέννησε, σὲ ἐθῆλασε, σὲ ἀνέθρεψε καὶ σὲ ἔφερεν εἰς τὴν ἡλικίαν ταύτην. Ἴδὲ τὸ σύμπαν καὶ ἔλα τὰ κτίσματά του. Μάθε, ὅτι ὁ Θεὸς τὰ ἐδημιούργησεν ἐκ τοῦ μηδενός. Μὴ φοβηθῆς τὸν δῆμιον τοῦτον, ἀλλ' ὑπόμεινε γενναίως τὸν θάνατον, ὅπως οἱ ἀδελφοί σου». Μετὰ τοὺς λόγους τούτους τῆς μητρὸς εἶπεν ὁ υἱὸς πρὸς τοὺς δημίους· « τί περιμένετε; δὲν ὑπακούω εἰς τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως. Ὑπακούω εἰς τὸ πρόσταγμα καὶ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. Σὺ δέ, ἀσεβέστατε ἀπάντων ἀνθρώπων, βασιλεῦ, δὲν θὰ διαφύγῃς τὴν θείαν τιμωρίαν. Ἐγὼ δὲ παραδίδω τὸ σῶμά μου ὑπὲρ τῶν πατρίων νόμων». Ἀκούσας ταῦτα ὁ βασιλεὺς διέταξε νὰ τὸν βρυσανίσωσι περισσότερον τῶν ἄλλων. Τέλος προθύμως καὶ γενναίως ἐμαρτύρησε καὶ ἡ εὐσεβὴς μήτηρ.

«Γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς» (Ἀποκαλ. β' 10).

§ 48. Οἱ Μακκαβαῖοι.

Ὅτε ὁ Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανῆς κατεδίωκε τοὺς Ἰουδαίους, ἔζη εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἱερεὺς τρεῖς, ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο Ματθαθίας (168 π. Χ.) καὶ εἶχε πέντε υἱούς, τὸν Ἰωννάν, τὸν Σίμωνα, τὸν Ἰούδαν, τὸν Ἐλεάζαρ καὶ τὸν Ἰωνάθαν. Οὗτος, ἐπειδὴ δὲν ὑπέφερε τὴν θλιθερὰν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποῖαν εἶχε περιέλθει ἡ θρησκεία καὶ ἡ πατρίς, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν υἱῶν του συνήθροισε στρατὸν ἰσχυρὸν ἐκ φιλοθρησκῶν καὶ φιλοπατρίδων Ἰουδαίων, διέσχισεν ἔπειτα τὴν Ἰουδαίαν, κατέστρεψε τοὺς βωμοὺς τῶν εἰδώλων καὶ ἐπολέμησεν ἐπιτυχῶς κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος.

Γηράσας ὁ Ματθαθίας εἶπε πρὸς τοὺς υἱούς του· « Ἀγαπητά μου τέκνα, νὰ εἰσθε φρουροὶ τοῦ νόμου καὶ νὰ θυσιάζητε καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν σας ὑπὲρ τῆς θρησκείας τῶν πατέρων μας. Νὰ ἐνθυμηθῆτε τί ἔκαμαν οἱ πατέρες μας καὶ ἐδοξάσθησαν. Ἐχετε πεποιθήσιν εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος προστατεύει πάντοτε τοὺς ἐλ-

πιζοντας εις αυτον. 'Ο αδελφος σας Σιμων ειναι σοφος· εις αυτον να υπακούητε ως εις πατέρα. 'Ο 'Ιούδας ειναι ισχυρος· αυτος να ειναι ο αρχηγος σας εν πολέμῳ». Εύλογήσας δὲ αὐτοὺς ἀπέθανεν (166 π. Χ.).

Τὸν Ματταθίαν διεδέχθη ὁ υἱὸς τοῦ 'Ιούδας ὁ Μακκαβαίος¹, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἐπωνομάσθησαν Μακκαβαῖοι καὶ ὁ πατήρ καὶ οἱ ἀδελφοί, οἱ ὅποιοι πρότερον εἶχαν τὸ ἐπώνυμον 'Ασαμωναῖοι. Οὗτος δι' ὀλίγου στρατοῦ κατέστρεψε τὰς πολυαριθμοὺς στρατιάς τοῦ 'Αντιόχου. Νικητὴς εἰσῆλθεν εἰς τὴν 'Ιερουσαλήμ, ἵνα καθαρῶς καὶ ἐγκαινιάσῃ τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ. Ὅτε δὲ εἶδε τὸ ἄδυτον ἔρημον καὶ τὸ θυσιαστήριον βεβηλωμένον καὶ τὰς πύλας κατακαμένους, διέρρηξε τὰ ἱμάτιά του καὶ ἐθρήνηε μέγαν θρήνον. Ἐξέλεξε δὲ ἱερεῖς, οἱ ὅποιοι ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὸν νόμον, καὶ ἐκαθάρισε καὶ ἐπεσκεύασε τὸν ναὸν· ἐτέλεσε δὲ τὰ ἐγκαινία αὐτοῦ μετὰ μεγάλην χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν τοῦ λαοῦ του. Μετὰ ταῦτα ἐξηκολούθησε τὸν ἀγῶνα καὶ κατὰ τῶν διαδόχων τοῦ 'Αντιόχου τοῦ 'Επιφανοῦς· ἐφρονεύθη δὲ μαχόμενος ὡς ἤρως (161 π. Χ.).

Τὸν 'Ιούδαν διεδέχθη ὁ ἀδελφὸς τοῦ 'Ιωνάθαν, τοῦτον δὲ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Σιμων καὶ τοῦτον ὁ 'Ιωάννης ὁ ἐπονομασθεὶς 'Υρκανός. Οὗτος, ἀφοῦ ἐκυρίευσεν τὴν Σκμάρειαν καὶ τὴν Γαλιλαίαν καὶ κατέστρεψε τὸν ἐπὶ τοῦ ὄρους Γαριζὶν ναὸν τῶν Σαμαρειτῶν, ἤνωσεν ἕλόν τὸ 'Ιουδαϊκὸν ἔθνος καὶ κατέστησεν αὐτὸ ἰσχυρόν. Ἐπ' αὐτοῦ τὸ 'Ιουδαϊκὸν ἔθνος ἤκμασεν. Ἐπὶ τῶν διαδόχων του ἔμως διεδόθη ἢ διαφθορὰ καὶ εἰσῆλθεν ἢ διχόνοια. Κατὰ τὸ ἔτος 63 π. Χ. ὁ στρατηγὸς τῶν 'Ρωμαίων Πομπήιος, ἀφοῦ ἐκυρίευσεν τὴν 'Ιουδαίαν, κατέστησεν αὐτὴν φόρου ὑποτελῆ καὶ ἀνηγόρευσεν ἡγεμόνα τὸν 'Υρκανὸν τὸν Β'. Βραδύτερον οἱ 'Ρωμαῖοι ἀνηγόρυσαν βασιλέα τῆς 'Ιουδαίας τὸν σκληρὸν καὶ ἀπάνθρωπον Ἡρώδη, ὁ ὅποιος ἦτο 'Ιδουμαῖος. Ἐπ' αὐτοῦ δὲ ἐγεννήθη ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Κύριος ἡμῶν 'Ιησοῦς Χριστός.

Τ Ε Λ Ο Σ

¹ Ἡ λέξις **Μακκαβαίος** σημαίνει τὸν σφυροειδῆ, ἐκεῖνον δηλ. τοῦ ὁποῦ ἡ κεφαλὴ ὁμοιάζει μετὰ τὸ ὄξυ μέρος τῆς σφύρας.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Είσαγωγή	Σελ. 3
--------------------	-----------

ΤΜΗΜΑ Α΄

Ἡ ἀρχαιοτάτη ἱστορία τοῦ κόσμου.

§ 1. Ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου	5
§ 2. Ἡ πτώσις τῶν πρωτοπλάστων	6
§ 3. Ὁ κατακλυσμός	9
§ 4. Ἡ πυργοποιία	10

ΤΜΗΜΑ Β΄

Ἱστορία τῶν Πατριάρχων τῶν Ἰσραηλιτῶν.

§ 5. Ἀβραάμ	11
§ 6. Γάμος τοῦ Ἰσαάκ	13
§ 7. Υἱοὶ τοῦ Ἰσαάκ	15
§ 8. Φυγὴ τοῦ Ἰακώβ	17
§ 9. Ἐπιστροφή τοῦ Ἰακώβ	19
§ 10. Πώλησις τοῦ Ἰωσήφ	19
§ 11. Ὁ Ἰωσήφ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πετεφρῆ καὶ εἰς τὴν φυλακὴν	21
§ 12. Δόξα τοῦ Ἰωσήφ	22
§ 13. Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσήφ εἰς τὴν Αἴγυπτον	23
§ 14. Ἡ φανέρωσις τοῦ Ἰωσήφ εἰς τοὺς ἀδελφούς του	25
§ 15. Ὁ Ἰακώβ εἰς τὴν Αἴγυπτον. Θάνατος τοῦ Ἰακώβ καὶ τοῦ Ἰωσήφ	26

ΤΜΗΜΑ Γ΄

Ἱστορία τῶν Ἰσραηλιτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

Οἱ Ἰσραηλιταὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον.

	Σελ.
§ 16. Γέννησις καὶ ἀνατροφή τοῦ Μωϋσέως	28
§ 17. Φυγὴ τοῦ Μωϋσέως	29
§ 18. Ἡ ἐξοδος τῶν Ἰσραηλιτῶν	31

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄

Ἡ πορεία εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας.

§ 19. Ἡ πορεία εἰς τὴν ἔρημον	34
§ 20. Ἡ εἰδωλολατρεία τῶν Ἰσραηλιτῶν	36
§ 21. Ὁ τελετουργικὸς νόμος	37
§ 22. Τὰ συμβάντα μετὰ τὴν Μωσαϊκὴν νομοθεσίαν	39
§ 23. Ὁ θάνατος τοῦ Μωϋσέως	41

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄

Ἡ κατάκτησις τῆς Χαναάν.

§ 24. Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυή	42
§ 25. Ἰώβ	43

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄

Ἡ ἐποχὴ τῶν κριτῶν τῶν Ἰσραηλιτῶν.

§ 26. Γοθονιήλ, Δεβδώρα, Γεδεὼν καὶ Ἰεφθάε . . .	45
§ 27. Σαμφὼν	46
§ 28. Ἥλι καὶ Σαμουήλ	48
§ 29. Ρούθ	49

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄

*Ἡ ἐποχὴ τῶν βασιλέων τῶν Ἰσραηλιτῶν μέχρι
τῆς διαιρέσεως τοῦ κράτους.*

	Σελ.
§ 30. Σαούλ, Δαυὶ καὶ Γολιάθ	50
§ 31. Ὁ Δαυὶδ βασιλεὺς τῶν Ἰσραηλιτῶν	52
§ 32. Ἀμαρτία καὶ μετάνοια τοῦ Δαυὶδ	53
§ 33. Ἀβεσσαλώμ	55
§ 34. Ἐπάνοδος καὶ θάνατος τοῦ Δαυὶδ	56
§ 35. Σολομών	57
§ 36. Ὁ ναός	58
§ 37. Δόξα, ἀμαρτία καὶ θάνατος τοῦ Σολομώντος .	59

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄

*Ἱστορία τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τῆς διαιρέσεως τοῦ βασιλείου
μέχρι τῆς Βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας.*

§ 38. Διαίρεσις τοῦ βασιλείου τῶν Ἰσραηλιτῶν. Κατάλυσις ἀμφοτέρων τῶν βασιλείων	60
§ 39. Προφῆται	62
§ 40. Τωβίτ	63

ΤΜΗΜΑ Δ΄

*Ἱστορία τῶν Ἰουδαίων ἀπὸ τῆς Βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας
μέχρι τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.*

§ 41. Ὁ Δανιήλ	65
§ 42. Οἱ τρεῖς παῖδες εἰς τὴν κάμινον	67
§ 43. Ἡ ἄλωσις τῆς Βαβυλώνης. Ὁ Δανιήλ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων	67

	Σελ.
§ 44. Ἡ ἐπάνοδος τῶν Ἰουδαίων	69
§ 45. Ἐσθήρ	71
§ 46. Οἱ Ἰουδαῖοι ὑπὸ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον καὶ τοὺς διαδόχους του	72
§ 47. Ὁ Ἐλεάζαρος καὶ ἡ μήτηρ μὲ τοὺς ἐπτὰ υἱούς .	73
§ 48. Οἱ Μακκαβαῖοι	75

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς

τὸν κ. Νικόλ. Α. Παπαγιαννόπουλον

Καθηγητὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ.

Γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι κατ' ἀπόφασιν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου ἐνεκρίθη ἡ χρῆσις τῆς ὑφ' ὑμῶν ὑποβληθείσης «*Ἱστορίας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης*» διὰ τὴν Α' τάξιν τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου καὶ διὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1917—1918 καὶ ἐφεξῆς κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 113 πράξιν αὐτοῦ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28 Σεπτεμβρίου 1917.

(Τ. Σ.)

Ὁ ὑπουργὸς
ΔΗΜ. ΔΙΓΚΑΣ

